

naš **SMK**

glasilo slovenskega elektrogospodarstva / maj 2004

*Elektrogospodarstvo po poti uspešnih
V RTP Kidričevo uspešno končali četrto fazo prenove
Na Volovji rebri sožitje vetrnic in kavern*

2

2 Elektrogospodarstvo po poti uspešnih

Leto 2003 je bilo za elektrogospodarstvo še posebej uspešno, saj ni bila samo ves čas zagotovljena kakovostna in nemotena oskrba z električno energijo, temveč so elektroenergetska podjetja svoje poslovanje okronala tudi s pozitivnimi poslovnimi rezultati. Spodbudni so tudi rezultati prvega letošnjega trimesečja, pri čemer pa v podjetjih opozarjajo, da bi moral lastnik ustvarjene dobičke nameniti za načrtovane prihodnje velike investicije.

26

22 Uprave so in niso za HSD!

Po pričakovanju naj bi uprave distribucijskih podjetij dejavno in konstruktivno sodelovale z drugimi partnerji v postopku ustanavljanja Holdinga slovenske distribucije. Po besedah mag. Djordjeta Žebeljana, državnega sekretarja za energetiko, pa pri večini omejenih uprav v tem trenutku ni zaslediti pravega zanimanja za formalno koordinacijo dejavnosti. Očitno nekateri držijo figo v žepu.

26 Več energije iz petega bloka

Z načrtovano dograditvijo plinskih turbin v Šoštanju, ki naj bi nadomestile izpadlo proizvodnjo prvih treh močno dotrajanih blokov, naj bi v dveh letih pridobili dodatnih 100 MW moči in 570 milijonov kilovatnih ur električne energije na leto. Z novimi napravami naj bi povečali tudi izkoristek in s tem zmanjšali izpuste ogljikovega dioksida za petino, naložba pa je ocenjena na 42,4 milijona evrov.

32 V RTP Kidričevo končali četrto fazo prenove

Izvajalci in investitor prenove RTP Kidričevo Elektro-Slovenija so si konec maja oddahnili, saj je brez večjih zapletov minila najzahtevnejša četrta faza prenove tega stikališča, in sicer zamenjava zbiralnic. Celoten projekt je bil zaradi izjemne občutljivosti porabnika, ki je vezan na RTP Kidričevo, tovarne aluminija Talum, razdeljen kar na dvanajst faz, ki naj bi se končale prihodnje leto.

52 Kontroling za uspešnejše poslovanje podjetja

Se včeraj smo govorili, da se morajo elektrogospodarska in druga energetska podjetja temeljito pripraviti na vstop Slovenije v EU, danes pa so že soočena s kruto realnostjo v prostoru EU. Med poslovne potrebe sodobnega časa sodi tudi kontroling, s katerim naj bi v podjetjih poskrbeli za kakovostne informacije na vseh ravneh odločanja. V Elektru Maribor so na tem področju med prvimi.

66 Na Volovji rebri sožitje vetrnic in kavern

Največ možnosti za postavitev vetrnih elektrarn je ta hip na Volovji rebri nad Ilirsko Bistrico, saj lokalna skupnost gradnjo podpira, zeleno luč pa je prižgala tudi komisija vlade za ugotavljanje usklajenosti prostorskih sestavin planskih aktov občin z republiškimi. V Elektru Primorska računajo, da bodo gradbeno dovoljenje dobili do konca leta, ko naj bi začeli gradnjo 47 vetrnic s 40 MW moči in investicijsko vrednostjo 50 milijonov evrov.

66

izdajatelj Elektro-Slovenija, d.o.o.

uredništvo Glavni in odgovorni urednik:
Brane Janjič
Novinarja:
Minka Skubic,
Miro Jakomin
Adrema:
Tomaž Sajevec
Lektorica:
Darinka Lempl
Naslov:
NAŠ STIK,
Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana,
tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjič@eles.si

časopisni svet predsednik Ervin Kos (DEM),
podpredsednica Ida Novak
Jerele (NEK),
Majda Kovačič (El. Gorenjska),
Nataša Toni (TE-TOL),
Jana Babič (SEL),
Jadranka Lužnik (SENG),
Gorazd Pozvek (TEB),
Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana),
Danica Mirmik (El. Celje),
Jelka Orožim Kopše (El. Maribor),
Neva Tabaj (El. Primorska),
Irena Seme (TES),
Janez Zadravec (ELES),
mag. Marko Smole (IBE),
Danila Bartol (EIMV),
Joško Zabavnik (Informatika),
mag. Petja Rijavec (HSE),
Barbara Svetič (Borzen),
Drago Papler (predstavniki
stalnih dopisnikov).

Poština plačana
pri pošti 1102 Ljubljana

oblikovanje Peter Žebre

grafična priprava STUDIO CTP, d.o.o.,
Ljubljana

tisk Delo tiskarna, d.d.,
Ljubljana

naš stik je vpisan v register časopisov
pri RSI pod št. 746.
Po mnenju urada
za informiranje št. 23/92 šteje
NAŠ STIK med izdelke
informativnega značaja.

Naklada 6.500 izvodov.

Prihodnja številka
Našega stika izide
30. junija 2004.
Prispevke zanjo lahko
pošljete najpozneje
do 16. junija 2004.

naslovnica **TE-TOL**
foto Dušan Jež

Zadnje tedne smo pričla novim premikom na svetovnem energetske trgu, saj se nafta neusmiljeno draži, zaradi napovedi o začetku zapiranja nekaterih evropskih termo in jedrskih elektrarn ter posledično nujni preusmeritvi na plin in povečanem povpraševanju pa je pričakovati, da se bodo v prihodnje precej dvignile tudi cene plina. Slednji pa že doslej ni bil ravno med cenejšimi energenti.

Je pač tako, da tako imenovani alternativni energetske viri še niso sposobni prevzeti vloge resnejšega igralca na energetske trgu, kjer vsaj za zdaj vloga zvezdnika ostaja trdno v rokah črne zlate. Poznavalci menijo, da utegnejo tovrstne spremembe na energetske trgu, še zlasti, če nam ne bo uspelo ustaviti teh negativnih gibanj, uničujoče vplivati na svetovno in evropsko gospodarstvo, ki drage energije ni sposobno prežvečiti brez hujših posledic. Skratka, v najbolj črni verziji se nam obeta nov energetske šok, ki utegne doobro premešati naše načrte za prihodnost in jih postaviti na novo. Dejstvo, da je energija neodtujljiv del našega vsakdanjega življenja in ima nanj tudi odločilen vpliv, v takšnih trenutkih postane še opaznejše, prav tako kot tudi vprašanje, kako zdaj naprej.

Iskanje odgovora je za Slovenijo še toliko težje, ker imamo lastnih energetske virov sorazmerno malo, in smo potemtakem še bolj ranljivi ter toliko bolj dovzetni za vsa nihanja na svetovnem trgu. Ravno zato pa bi morali pri iskanju ključnih nacionalnih energetske projektov še bolj združiti moči, jih multidisciplinarno oceniti, jih odločno podpreti in se jih potem tudi z vso resnostjo lotiti. Za zdaj pa se bolj zdi, da še vedno tavamo v morju sicer precej zanimivih zamisli (vetrne in črpalne elektrarne, izraba Mure, privatizacija distribucije, sovlagateljstvo pri plinskih elektrarnah in podobno), pri čemer pa je njihova uresničitev žal bolj kakor od nekega nacionalnega konsenza še vedno odvisna od iznajdljivosti in takšnih ali drugačnih zvez posameznega predlagatelja.

B. Jauze

ELEKTROGOSPODARSTVO PO POTI USPEŠNIH

Sodeč po poslovnih rezultatih minulega leta in obetajočih napovedih prvega letošnjega trimesečja se je slovensko elektrogospodarstvo iz kluba večnih izgubarjev preselilo v vrste uspešnih podjetij. Tako je večina elektroenergetskih podjetij minulo leto poslovala pozitivno, kar so spodbudne napovedi, glede na pričakovane milijardne investicije, ki nas še čakajo v prihodnjih letih.

Leto 2003 se bo v zgodovino slovenskega elektrogospodarstva zagotovo zapisalo kot poslovno eno uspešnejših, saj je velika večina podjetij, med njimi tudi celotna distribucija, poslovala z dobičkom. Usoda slednjega sicer še ni znana, saj o njegovi razporeditvi odloča lastnik, v podjetjih pa opozarjajo, da bi ga bilo smiselno razporeditvi v rezervne sklade, saj elektrogospodarska podjetja v prihodnjih letih čakajo številne in finančno zelo zahtevne naložbe v okrepitev proizvodnih zmogljivosti in posodobitev dotrajanega omrežja. Vodilne v podjetjih smo povprašali tudi o poslovnih izidih na začetku tega leta in njihovih napovedih poslovanja v prvem letu združene Evrope.

Ocena Elesovega poslovanja - odlično

Elektro-Slovenija je poslovno leto 2003 sklenilo z zelo dobrimi rezultati, saj je uspešno uresničilo vse zastavljene načrte. Tako so po revidiranih izkazih celotni prihodki leta 2003 znašali 29 milijard 670 milijonov tolarjev, odhodkov je bilo za 25 milijard 819 milijonov, dobiček lanskega leta pa znaša 3 milijarde 738 milijonov tolarjev. Po besedah direk-

torja Elesa *mag. Vekoslava Korošca* je vzroke za tako dobre poslovne rezultate iskati predvsem v povečani porabi in z njo večjem obsegu prenosa električne energije, doslednemu izvajanju omejevanj in obvladovanju stroškov ter dodatnim prihodkom iz naslova mehanizma čezmejnega tarifieranja, prednostnega dispečiranja in trženja telekomunikacijskih storitev. Sicer pa je ob pregledu Elesovih poslovnih rezultatov treba še upoštevati, da je Eles lani odplačal tudi za milijardo 80 milijonov tolarjev glavnice in za 215 milijonov tolarjev obresti za dolgoročno posojila ter da uspešno izpolnjuje politiko restriktivnega zaposlovanja, pri čemer je število zaposlenih konec minulega leta doseglo številko 493, kar je bilo za dobre tri odstotke manj kakor leto prej. Ob tem je treba še poudariti, da se nenehno zvišuje tudi raven strokovne izobrazbe zaposlenih, tako da je bilo konec leta 2003 v podjetju že 49 odstotkov zaposlenih z višjo ali visokošolsko izobrazbo, kar je največ v energetske dejavnosti.

Tudi hčerke po sledovih matere

Da sprejete poslovne usmeritve dajejo dobre rezultate, potrjuje-

jo tudi izkazi vseh Elesovih hčerinskih družb, ki so leta 2003 prav tako poslovale zelo uspešno. *Talum, d. d.*, je poslovno leto sklenil z dobičkom v višini skoraj 580 milijonov tolarjev, in to kljub gospodarski krizi v Evropi, neugodnemu menjalnemu razmerju med dolarjem in evrom, nizki borzni ceni aluminija in vse hujši konkurenci. Hkrati se je blagovna proizvodnja s proizvedenimi 141.871 tonami v primerjavi z letom prej povečala za dobro petino, za enajst odstotkov je bila večja tudi proizvodnja aluminija, na tuje trge pa so prodali že 81 odstotkov celotne proizvodnje. Zelo uspešno je v minulem letu poslovala tudi družba *Eles Gen*, ki je leto 2003 končala z dobičkom milijardo 59 milijonov tolarjev in vse leto redno izpolnjevala vse obveznosti do sklada za razgradnjo radioaktivnih odpadkov oziroma iz meddržavne pogodbe o NEK. *Eles Gen* je tako lani v sklad za razgradnjo nakazal dobrih 880 milijonov tolarjev ter poravnal tudi vse lanske obveznosti iz naslova najetega posojila za gradnjo nuklearne elektrarne Krško. Podobna ocena uspešnosti velja tudi za hčerinsko družbo *Borzen*, kjer je bila lani rast skupne količine prodane energije na dnevnem trgu 45-odstotna, čisti dobiček na koncu leta pa je dosegel dobrih 7 milijonov tolarjev. Elesova speča družba *Trgel* lani ni imela omembe vrednih poslovnih dogodkov, podobno pa velja tudi za *Synergy*, za katerega je februarja lani nadzorni svet Elesal dal pobudo za vložitev zahtevka za izbris iz registra podjetij, pri čemer bo trženje prostih telekomunikacijskih storitev prevzela družba *Elektro.TK*.

Glede na doseženo tako lahko le ponovim oceno, je dejal *mag. Vekoslav Korošec*, da je leto 2003

Ko zasijejo zvezde

bilo za Eles eno uspešnejših, čisti poslovni izid skupine pa znaša kar 5 milijard 179 milijonov tolarjev, kar je primerljivo z najuspešnejšimi družbami v državi.

Zelo spodbudni so tudi rezultati prvega trimesečja, tako da ni bojazni, da tudi letos ne bi mogli v celoti uresničiti vseh zastavljenih ciljev oziroma pričakovani prihodek v višini 37 milijard 873 milijonov tolarjev, pri čemer naj bi Elesu na koncu leta ostalo približno 483 milijonov čistega dobička. Kot nam je pojasnil mag. Vekoslav Korošec, naj bi ustvarjene presežke sredstev namenili v rezervni sklad, saj bo Eles glede na ambiciozni desetletni razvojni načrt prenosnega omrežja v prihodnjih letih potreboval veliko denarja, ki ga brez minimalnih lastnih sredstev ne bo mogoče zagotoviti na trgu. Končna odločitev o razporeditvi dobička je sicer v rokah lastnika, brez sredstev, potrebnih za nujna vlaganja v prenosno omrežje, pa bi se lahko kaj hitro ponovila italijanska zgodba iz minulega poletja. Na generalni skupščini UCTE 13. maja v Budimpešti je bilo sprejeto končno poročilo o lanskem »mrku« v Italiji. Italijanski predstavniki so skupščino obvestili, da je vloženih več tisoč tožb zaradi nedobavljene električne energije v skupni vrednosti vrtočlavih 10 do 20 milijard evrov. Splošna ugotovitev stroke ob tem je, da evropsko prenosno omrežje ni bilo zgrajeno za potrebe trgovanja in da so za zanesljivo oskrbo zato nujna vlaganja v nove daljnovođe in pripadajoče RTP. Te ugotovitve so v skladu z Elesovim razvojnim programom.

Dravske elektrarne tudi lani uspešno

Za Dravske elektrarne velja podobno kot za druge naše hidroelektrarne, in sicer da je na lanske

brez varovalke

Kot da bi bilo v minulih letih poslovanje elektrogospodarstva uročeno: Rdeče poslovne številke so se nizale iz leta v leto, spodbudnih rezultatov pa ni in ni bilo. Leta 2003 pa so elektrogospodarska podjetja prvič po dolgem času poslovala z dobički in ustvarila dobrih deset milijard tolarjev dobička, kar je nad vse pohvalno. Iz njihovih poročil o poslovanju je razvidno, da so se uspešno odvijale vse temeljne, pa tudi dodatne dejavnosti na področjih proizvodnje, prenosa in distribucije električne energije. Dejstvo je, da se je zgodba o poslovanju vendarle razpletla v tisti znani Konec dober, vse dobro! In kam zdaj? Po vključitvi Slovenije v EU gre seveda za nov začetek v dinamiki evropskega časa in prostora. Če se na dogajanje ozremo v slikovitejši luči, bi lahko zapisali, da so se elektrogospodarska podjetja zdaj znašla sredi razburkanega morja v družbi s požrešnimi morskimi psi. Z načelnega vidika se najprej zastavlja resno eksistenčno vprašanje: Kako v tem konkurenčnem boju preživeti? Ključno vprašanje je, kako so elektrogospodarska podjetja v tem trenutku pripravljena na neizogibni proces korenitega spreminjanja v razmerah EU. Kakšna je njihova trenutna pripravljenost po organizacijski, ekonomski, tržni, finančni, socialni, tehnološki in investicijski plati? Situacija je seveda različna od podjetja do podjetja. Nekatera podjetja so v procesu prilagajanja evropskim poslovnim gibanjem napredovala bolj, druga manj. Med mnogimi zahtevami je eden od zelo pomembnih vidikov tudi potreba po dejavnem upravljanju človeških virov. Neizpodbitno dejstvo je, da so ljudje ključni dejavnik! Ljudje in ne tehnika, tehnologija, računalništvo ali druge stvari. Zato se kaže potreba po uvajanju kakovostnega upravljanja človeških virov, kjer so ključni pojmi kontroling, popolno obvladovanje stroškov, učinkovito komuniciranje, kakovostno poslovanje itd. S tem je seveda tesno povezano vprašanje kadrov in znanja. Hkrati je treba zagotoviti tudi večje vsote denarja kot doslej, da bi lahko podjetja uresničila ambiciozno zastavljene načrte na razvojnem področju. Skratka, zvezde EU so naposled zasijale tudi v Sloveniji. Vznese ni občutki pa podjetij ne smejo uspravati, temveč se morajo otresti samozadostnosti in se odločneje podati na pot evropskih poslovnih gibanj, če želijo preživeti. Ne nazadnje tudi z občutkom za socialno pravičnost!

Miro Jakomin

poslovne rezultate precej vplivalo izredno dolgo sušno obdobje, ki se je dejansko nadaljevalo še iz leta 2002, tako da jim je uspelo uresničiti le 84 odstotkov prvotno načrtovane proizvodnje. Glede na to, da je bil povprečni letni pretok lani le 214 m³/s namesto običajnih 271 m³/s oziroma le 79-odstoten, pa je vendarle mogoče reči, da so bili doseženi dokaj dobri proizvodni rezultati. K temu pritrjuje tudi dejstvo, da je bila obratovalna pripravljenost Dravskih elektrarn vse leto na zavidljivi ravni, saj so bile izgube zaradi prelivov in izpadov posameznih agregatov le 1,7-odstotne, kar je ena najnižjih števil v zadnjih nekaj letih. Tako so vse elektrarne na Dravi lani v omrežje prispevale 2 milijardi 155 milijonov kilovatnih ur električne energije, čisti prihodek od prodaje je znašal 12 milijard 259 milijonov tolarjev, na koncu pa je po revidiranem poročilu Dravskim elektrarnam ostalo milijardo 648 milijonov čistega dobička. Po besedah pomočnika direktorja **Marjana Šmona** je tudi lani osrednja investicijska pozornost bila namenjena nadaljevanju druge faze prenove oziroma posodobitvi elektrarn Ožbalt in Vuhred, precej energije, denarnih sredstev in truda pa so vložili tudi v skupni holdingov projekt gradnje elektrarn na Spodnji Savi. V minulem letu se je nadaljevala tudi restriktivna politika zaposlovanja, tako da so skupno število zaposlenih zmanjšali za dodatne štiri delavce, izpeljali so pomemben projekt reorganizacije, ki ga letos še utrjujejo v praksi.

Drugače pa imajo tudi letos zastavljene podobne poslovne cilje, pri čemer naj bi skupno proizvedli 2 milijardi 550 milijonov kilovatnih ur električne energije, z njeno prodajo pridobili 12 milijard 750 milijonov tolarjev in poslovno leto končali s 3 milijarde 248 milijonov tolarjev dobička. V okviru glavnih investicijskih del naj bi končali drugo fazo prenove in opravili veliko dela povezanega z načrtovanimi novimi projekti, med katerimi izstopajo prenova HE Zlatoličje, nadaljevanje skupne gradnje elektrarn na Savi, izdelava dokumentacije za graditev črpalne elektrarne Kozjak in elektrarn na Muri.

Kot je poudaril Marjan Šmon, proizvodni in poslovni rezultati prvega četrletja potrjujejo, da so vsi zastavljeni načrti za letos uresničljivi. O tem, za katere namene bo porabljen ustvarjeni dobiček, pa bo odločal lastnik, pri čemer je treba tudi upoštevati, da se Holding Slovenske elektrarne kot celota letos srečuje s težavnejšimi razmerami poslovanja in s tem pridobivanja potrebnega dohodka za izpeljavo načrtovanih finančno izjemno zahtevnih projektov.

Informatika leto končala z dobičkom

V poslovnem letu 2003 je poslovanje v Informatiki, d. d., potekalo pretežno na podlagi pogodbe o izvajanju informacijskih storitev Javnim podjetjem za distribucijo električne energije. Po besedah direktorja **Matka Poharja** so lani dokazali, da na področjih, ki jih strokovno obvladujejo, lahko konkurirajo drugim podobnim podjetjem. Obseg nadstandardnih storitev sicer ni bil velik, so pa z njimi distribucijska podjetja prepričali, da je smotrno za nadstandardne storitve iskati ponudbe tudi pri Informatiki, d. d. Tako se je lani Informatika, d. d., registrirala za prodajo računalniške opreme in sodelovala pri javnih natečajih za dobavo računalniške opreme javnim podjetjem za distribucijo električne energije. Zaslugek s prodajo računalniške opreme javnim podjetjem za distribucijo električne energije je bil zanemarljiv, pomemben pa je bil vpliv Informatike, d. d., na zniževanje cen računalniške opreme, s čimer so posredno zmanjšali tudi stroške javnim podjetjem za distribucijo električne energije.

Drugače pa je Informatika, d. d., lani začela tudi z opravljanjem produkcijskih storitev za druge pravne osebe in vzpostavila poslovni odnos s Pošto Sarajevo, Novo Ljubljansko banko, d. d., Zavarovalnico Maribor, Raiffeisen banko in podobnimi. Z nakupom nove systemske strojne in programske opreme konec leta 2002 je bilo leta 2003 zagotovljeno normalno in legalno obratovanje centralnega računalniškega sistema na lokaciji Ljubljana za potrebe IIS. Specifična cena transakcije se je tako kljub po-

membnemu dvigu stroškov, namenjenih nakupu nove systemske strojne in programske opreme, znižala, hkrati pa je bila dosežena bistveno večja gostota transakcij. V primerjavi z letom 2002 je bilo tako registriranih za dobrih 18 odstotkov več transakcij CICS, medtem ko je uporaba centralne procesne enote leta 2003 v primerjavi z letom 2002 narasla za več kakor 55 odstotkov. O solidnih pozitivnih rezultatih pa še najbolje govorijo konkretne številke, saj je celoten dobiček za leto 2003 znašal skoraj 6 milijonov 382 tisoč tolarjev, kar je bilo za 32 odstotkov več kakor leta 2002.

Sicer pa so na pozitiven poslovni rezultat Informatike, d. d., leta 2003 najbolj vplivali pridobljeni posli na zunanem trgu oziroma tisti posli, ki so bili pridobljeni zunaj distribucijskih podjetij, ugodno gibanje tečaja dolarja ter povečan nadzor nad stroški poslovanja. In kaj pričakujejo od letošnjega leta? Kot pravi direktor družbe Matko Pohar, tudi letos pričakujejo pozitivno poslovanje, in poslovni rezultat prvega trimesečja potrjuje takšno napoved.

Na bistveno spremembo načrtovanega poslovnega rezultata pa bi lahko v nadaljevanju leta občutneje vplivale spremembe tečaja dolarja, saj dolarske obveznosti v strukturi vseh stroškov pomenijo več kakor 20 odstotkov. Drugače pa ostaja pglavitni cilj Informatike, d. d., še vedno boljša izraba prostih tehnoloških in človeških virov ter s tem doseganje dviga produktivnosti, kakovosti informacijskih storitev ter optimizacije in nadzora stroškov poslovanja.

NEK lani poslovala pozitivno

Najpomembnejša značilnost lanskega leta za NE Krško je vzpostavitev meddržavne pogodbe med Slovenijo in Hrvaško o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo. Pogodba je začela veljati 11. marca 2003 in določa lastniško sestavo družbe, upravljalna razmerja, uporabo proizvodnje, obračunavanje stroškov, politiko zaposlovanja in opravljanja sto-

ritev ter principe financiranja razgradnje in odlaganja radioaktivnih odpadkov. Kot pravi direktor NEK *Stane Rožman*, eno leto po uveljavitvi meddržavne pogodbe v elektrarni ugotavljajo visoko stopnjo odgovornosti in kooperativnosti med organi upravljanja družbe. Ti rezultati so vidni tudi pri učinkovitem obratovanju objekta in njegovem dobrem poslovanju. Elektrarna je lani proizvedla 4.963 GWh električne energije, kar je sicer za tri odstotke manj, kakor so načrtovali za minulo leto. Razlog za manjšo proizvodnjo je predvsem v lanskih ekstremnih vremenskih razmerah, ko je elektrarna obratovala zaradi okoljskih omejitev kar 93 dni z znižano močjo. Po uveljavitvi meddržavne pogodbe so proizvedeno električno energijo dobavili obema družbenikoma.

Za lansko leto je za krško elektrarno značilno tudi izboljšanje finančnega položaja družbe. Bilanca stanja ob koncu leta kaže povečanje vrednosti kapitala ter znatno zmanjšanje finančnih in poslovnih obveznosti. Elektrarna je ustvarila 8.436 milijonov tolarjev dobička, ki izhaja iz dokončne izvedbe meddržavne pogodbe, prav tako je ustvarila tudi dobiček iz rednega delovanja, in sicer v višini 1.647 milijonov tolarjev, ki ga je s poračunom vrnila obema družbenikoma (Eles Genu in Hepu). Večjo finančno stabilnost zagotavljajo tudi določila meddržavne pogodbe, saj NEK ne prevzema tveganj na trgu z električno energijo in ima zavarovane terjatve za dobavljeno električno energijo z instrumenti zavarovanja.

Tudi za letošnje leto, ko v elektrarni prvič teče 15-mesečni gorivni cikel in bo remont šele septembra, niso načrtovali posebnih odstopanj ne v poslovnem delu in ne v investicijskem. Za zdaj obratovanje elektrarne in njeno poslovanje poteka skladno s poslovnim načrtom. Direktor Rožman napoveduje, da če se bodo taka gibanja nadaljevala in ne bo nepredvidenih dogodkov do konca leta, bo elektrarna leto sklenila s podobnim dobičkom kot lani.

V TE Šoštanj bo izguba še nekaj let

Lani so v TE Šoštanj načrtovali,

da bodo proizvedli 3.100 GWh in imeli za 2,9 milijarde izgube. Rezultat na koncu leta pa je pokazal, da so proizvedli 3.456 GWh in z dodatnim prihodkom sklenili poslovno leto z 1,662 milijarde izgube. Po besedah *mag. Uroša Rotnika*, direktorja termoelektrarne, je razlog za izgubo predvsem v velikih dolgovih družbe za vračilo kreditov, ki so bili najeti za postavitev razžveplalnih naprav za četrti in peti blok. Letna obveznost za ta namen znaša šest milijard tolarjev za obe čistilni napravi. Dolg bodo vračali do leta 2007. Izgubo v elektrarni prenesejo kot neopredeljeno in kot breme v naslednje leto, kar pomeni, da se jim s tem posledično niža osnovni kapital podjetja. Direktor Rotnik si želi, da bi se v primernem času rešil problem naseljenih investicij v elektrogospodarstvu, kamor sodita tudi naložbi v obe čistilni napravi v Šoštanju. Velik lanski strošek je bil tudi obsežen remont petega bloka, ki je stal elektrarno tri milijarde tolarjev.

Letos nameravajo najprej uspešno končati remont tretjega bloka, ki prav zdaj poteka. Za vse leto načrtujejo podobno proizvodnjo kot lani. Prvenstveno pa nameravajo podpisati pogodbo za plinsko opremo za novo naložbo k petemu bloku. Ob uspešni racionalizaciji stroškov, kamor sodi dvo odstotno znižanje celotnih stroškov, predvsem pri vzdrževanju in zunanjih storitvah, ker so ostale obveznosti fiksne, v Šoštanju pričakujejo podoben finančni izid kot lani. Izguba bo nastala prav tako kot lani zaradi visokih anuitet za minule naložbe, čemur se ne bodo mogli izogniti še naslednja tri leta.

TE-TOL ima drugo leto dobiček

Minulo leto je bilo za ljubljansko TE-TOL zelo uspešno. Zagotovo je največji lanski uspeh te družbe pravočasna izbira novega dobavitelja premoga za naslednja tri leta v vrednosti 17 milijard tolarjev. Sedanje gibanje svetovnih cen premoga in ladijskih prevozov je precej višje od tistih, ki jih je sklenila TE-TOL s konzorcijem Istrabenz, Luka Koper in Slovenske železnice. Poleg rednih vzdrževalnih del, nadaljevanja racionalizacije poslovanja so v ter-

melektrarni-toplarni izvedli vrsto pomembnejših investicij, katerih operacionalizacija bo vplivala na fleksibilnejše, varnejše in ekonomičnejše poslovanje objekta. Dokončali so tudi podlage za sprejetje večletnih strateških naložb in vrsto manjših posegov, kot je dograditev obstoječega poslovno-informacijskega sistema, tehnološko-informacijskega sistema, ohranja vse sisteme kakovosti.

Vse to je zelo vplivalo na drugo leto pozitivnega poslovanja te družbe po dolgoletnem poslovanju z izgubo. Po predlanskem dobičku pod sto milijonov tolarjev je ta lani narasel na štiristo milijonov tolarjev. Kljub zaostrenim razmeram na trgu z električno energijo, so tudi lani zniževali prodajno ceno pri njih proizvedene kWh električne energije. Leta 2001 je bila ta 17 tolarjev za kWh, lani že 12,8 tolarja za kWh in za letos načrtujejo še nižjo ceno.

Letos nameravajo v TE-TOL izrabiti svoje priložnosti z večjim trženjem sekundarne regulacije, angažiranjem instaliranih električnih moči s povečanim kondenzacijskim obratovanjem in proizvodnjo toplote za sistem absorpcijskega hlajenja. Vse to in drugačen režim obratovanja blokov jim bo po njihovih načrtih prineslo ob koncu leta še večji dobiček. Ob tem pa začenjajo letos v Mostah z novim investicijskim ciklusom, ki so ga razdelili v tri sklope: investicije v izbor tehnologije za dopolnitev obstoječe tehnologije prvih dveh blokov, investicije v povečanje tržne konkurenčnosti in investicije za zmanjšanje vplivov obratovanja objekta na okolje.

Poslovno leto 2003 v distribuciji zelo uspešno

Po podatkih uprave *Elektra Ljubljana* je podjetje poslovno leto 2003 sklenilo zelo uspešno, saj je doseglo pozitivni poslovni rezultat v višini 703,9 milijona tolarjev. Svojo pglavitno nalogo in poslanstvo - zanesljivo, stroškovno učinkovito in kakovostno oskrbo odjemalcev z električno energijo, je lani zagotavljalo z zanesljivim vodenjem in delovanjem omrežja, z izvajanjem meritev kakovosti električne energije,

z načrtovano izgradnjo in stalnim vzdrževanjem naprav in omrežja.

Leta 2003 je podjetje Elektro Ljubljana prodalo 3.705 GWh električne energije, kar je za 12 odstotkov več kakor leto prej. Podjetje se je že leta 2002 seznanilo z evropskim trgom električne energije, tako da je leta 2003 odjemalcem lažje ponudilo storitev iskanja najugodnejše ponudbe in izvedbe nakupa električne energije v tujini. Tako je bilo leta 2003 v tujini kupljenih 199 GWh električne energije, prodanih pa 203 GWh. Kljub odprtju trga je bilo treba zaradi omejitev čezmejnih prenosnih zmogljivosti večino električne energije še vedno kupovati na domačem trgu od domačih proizvajalcev, na podlagi dolgoročnih in kratkoročnih bilateralnih pogodb, dnevnih nakupov na organiziranem trgu z električno energijo ter izravnave znotraj bilančne skupine.

Podjetje Elektro Ljubljana upravlja omrežje, ki se razprostira na 5.231 kvadratnih kilometrih, in skrbi za zanesljivo in nemoteno oskrbo preko 300.000 odjemalcev. Investicijska vlaganja Elektro Ljubljana so leta 2003 znašala 5 milijard 915 milijonov tolarjev, od tega je bilo 88 odstotkov vlaganj v distribucijsko omrežje in naprave. Vrednostno so bile investicije v primerjavi z letom 2002 višje za 35 odstotkov. Leta 2003 so začeli gradnjo RTP Ribnica in rekonstrukcijo RTP Grosuplje. Naprave v RP-jih so prilagodili za vključitev v novi center vodenja. Izvedli so prehod ENP (elektronapajalne postaje) Vič in dodatno ENP Vižmarje na 20 kV. Zaradi težav pri pridobivanju zemljišč je ostala neuresničena pridobitev gradbenih dovoljenj za rekonstrukcijo RTP Polje ter novogradnji RTP Radeče

in RTP Vrhnika. Konec leta 2003 so bili poleg poskusne izvedbe helikopterskega pregleda 110 kV vodov pregledani vsi 110 kV, 35 kV in pomembnejši 20 kV vodi s termovizijsko in korona kamero. S tovrstnimi pregledi se je izboljšala kakovost pregledov, odkrite napake pa se ob načrtovanih izklopih sanirajo, s čimer se preprečijo motnje dobave električne energije.

Leta 2003 je družba ob intenzivnih prizadevanjih na trženjski in stroškovni strani pokazala tudi svojo družbeno odgovornost. Posebna delovna skupina je od aprila 2003 naprej pripravljala dokumente za uvedbo sistema ravnanja z okoljem ISO 14001 in poskrbela za usposabljanje zaposlenih. V okviru sistema vodenja kakovosti ISO 9001 so izvajali vse dejavnosti v skladu s Poslovníkom kakovosti.

Vrsta predvidenih dejavnosti leta 2004

Načrti podjetja Elektro Ljubljana so za leto 2004 glede na dane okvire poslovanja ambiciozno zastavljeni. Leta 2004 bo podjetje dejavno sodelovalo pri oblikovanju nove organizacije elektro-distribucije in se prilagajalo spremembam, ki bodo nastale z reorganizacijo in z vstopom Slovenije v Evropsko unijo. Nadaljevalo bo z dejavnostmi v smeri racionalizacije poslovanja ter oblikovanja učinkovite in fleksibilne organizacije. Še naprej bo spodbujalo izobraževanje zaposlenih za uspešno nastopanje v tržnih razmerah in za vključevanje Slovenije v mednarodne povezave.

Elektro Ljubljana za leto 2004 načrtuje pozitivni poslovni rezultat v višini 661 milijonov tolarjev. Seveda pa bodo tudi leta 2004 za doseganje načrtov potrebne investicije, ki so za leto 2004 načrtovane v višini 6 milijard 463 mili-

jonov tolarjev. Izhodišče je Načrt razvoja omrežja za desetletno obdobje na področju javnega podjetja Elektro Ljubljana, ki je bil pripravljen aprila 2003, upoštevane pa so bile še spremembe, nastale v vmesnem obdobju, in predvidene finančne zmožnosti za leto 2004. Največje investicije predstavljajo dokončanje že začelih gradenj RTP Ribnica, RP Fužine in rekonstrukcija RTP

Foto Dušan Jez

Grosuplje. Precej sredstev bo namenjenih tudi za rekonstrukcijo RTP Polje, katere načrtovani začetek v prvi polovici leta pomeni začetek prehoda območja Ljubljane na 20 kV. Začeli se bodo tudi rekonstrukcija RP Privoz, gradnja RP BTC in pripravljala dela za zgraditev RTP Vrhnika in RTP Radeče. Med večjimi investicijami bo tudi prilagoditev RTP za vključitev v novi center

vodenja. Na področju srednje in nizke napetosti načrtujejo začetek gradnje 297 objektov, s katerimi bodo sanirali dotrajane objekte, slabe napetostne razmere pri odjemalcih, izboljšali zanesljivost napajanja, sledili drugim komunalnim organizacijam pri gradnji ali obnovi komunalne infrastrukture, omogočili priklop novih odjemalcev in dokončali že začete objekte.

Med pomembnejšimi načrtovanimi dejavnostmi podjetja Elektro Ljubljana leta 2004 so še naslednje: uvajanje predplačilnih števcov, vzpostavitev sistema za daljinski zajem in nadzor delovanja zaščitnih naprav za potrebe analiz stanja v distribucijskem elektroenergetskem sistemu, prodaja »zeleno energije« zainteresiranim odjemalcem, izvedba fakturiranja odjemalcem z meseč-

nim obračunom z interpolacijo odbirka števca na zadnji dan v mesecu, širitev ponudbe inženiringa v smeri zahtevnejših produktov, izdelava nove sistemizacije delovnih mest in vrednotenje delovnih mest, nadaljnja gradnja podatkovnega skladišča in direktorskega informacijskega sistema, dokončna integracija klicnega centra v poslovanje podjetja, priprava marketinške strategije družbe ter vpeljava sistema ravnanja z okoljem in pridobitev certifikata kakovosti za področje ekologije ISO 14001.

Po dolgem času končno pozitiven rezultat

Kot so sporočili iz uprave *Elektra Maribor*, ocenjujejo poslovanje podjetja leta 2003 kot uspešno, saj so po dolgih letih prikazovanja izgube končno sklenili poslovno leto s pozitivnim rezultatom v višini 193 milijonov 841 tisoč tolarjev, čeprav so v gospodarskem načrtu predvidevali izgubo v višini 1 milijarde 285 milijonov 452 tisoč tolarjev. Vse dejavnosti, razen dobave električne energije tarifnim odjemalcem, so poslovale pozitivno in tudi v tej dejavnosti je dejanska izguba, ki je znašala 1 milijardo 319 milijonov 639 tisoč tolarjev, za 40 odstotkov nižja od načrtovane v gospodarskem načrtu.

Razlogov za pozitiven načrt je več. Električne energije so prodali precej več, kakor so načrtovali, kar posebej velja za prodajo upravičenim odjemalcem, kjer je bila količinska prodaja za 12,46 odstotka večja od načrtovane, vrednostno pa za 15,03 odstotka. Nabavne cene električne energije so se znižale v primerjavi z letom 2002, kar je tudi rezultat dejavnosti v sektorju trženja, saj so z oblikovanjem bilančne skupine s HSE in natančnejšim napovedovanjem odstopanj zmanjšali stroške.

Na upravi so poudarili, da so v celoti uresničili akcijski program, tako na organizacijskem kot na področju udejanjanja poslovnih funkcij, izjema je le področje trženja telekomunikacijskih zmogljivosti, ker delovanje Elektro TK leta 2003 še ni zaživele. Izboljšali so tudi izterjavo dolgov kupcev in obvladovali stroške poslovanja, ter s tem prispe-

vali k boljšim rezultatom. Tako so bili zastavljeni cilji v vzdrževanju v poslovnem letu 2003 v celoti doseženi, kot tudi investicijska vlaganja. Slednja so bila pretežno v infrastrukturne objekte in naprave ter so znašala 3 milijarde 616 milijonov 300 tisoč tolarjev in bila za 17,6 odstotka višja kakor leta 2002 in 7,9 odstotka nad načrtom.

Leto 2004 kot še eno prelomno leto

V podjetju Elektro Maribor gledajo na leto 2004 kot še eno prelomno leto v slovenski elektroenergetiki. Ne toliko zaradi vstopa v EU, saj se po evropski energetski zakonodaji ravna že od leta 2000, temveč bolj zaradi novosti, ki jih prinaša Evropska Direktiva o skupnih pravilih o notranjem trgu z električno energijo (2003/54/EC). Direktivi so leta 2003 že sledili sklepi vlade RS in predvsem nedavno sprejete novele energetskega zakona, ki je usklajen z evropsko direktivo.

Kakovostno opravljanje poglavitnih nalog podjetja, kot so prenos, zanesljiva in kakovostna dobava električne energije končnim uporabnikom, temelji na rednem vzdrževanju elektroenergetskega omrežja, dolgoletnem načrtovanju razvoja omrežja in uresničevanju sprejetih načrtov. Opravljanje teh nalog z optimalnimi stroški je eden glavnih ciljev, ki so si jih zastavili v gospodarskem načrtu 2004.

Pomembno razvojno usmeritev jim daje januarja 2004 izdano soglasje pristojnega ministra k razvojnemu načrtu omrežij javnega podjetja Elektro Maribor. Kot so povedali, so s pravočasno izvedbo razpisnih postopkov in izvajanjem investicij, kolikor je mogoče z angažiranjem lastnih kadrov, sposobni načrt investicij v celoti uresničiti.

Eden glavnih izzivov, ki jih prinaša nova zakonodaja, bo leta 2004 gotovo povečanje števila upravičenih odjemalcev, in sicer 1. julija. Takrat bodo postali upravičeni odjemalci vsi odjemalci, razen gospodinjstev. Za Elektro Maribor to pomeni povečanje števila upravičenih odjemalcev s sedanjih približno 800 na približno 20.000. Leta 2004 se bo prav tako nadaljevalo iskanje optimalne oblike prihodnje orga-

nizacijske strukture slovenskih elektrodistribucijskih podjetij, ki se je že začelo in se tudi udejanjalo vso drugo polovico leta 2003. Pri tem gre za zunanje dejavnike, na katere v podjetju nimajo neposrednega vpliva, lahko pa vplivajo posredno z rezultati poslovanja, z izboljševanjem procesov, z medsebojnimi odnosi, z odnosi do strank in ne nazadnje s povečanjem ugleda podjetja v okolju. Začetek uvajanja nekaterih sprememb in poslovni rezultat leta 2003, ko je podjetje prvič poslovalo z dobičkom, so gotovo lahko spodbuda tudi za naprej. S sistemom vodenja kakovosti po standardu ISO 9001 spremljajo vse procese v podjetju. Na letnih pregledih bodo na podlagi ocen in analiz sprejemali ukrepe za izboljšanje sistema in tako vplivali na večje zadovoljstvo njihovih odjemalcev, zaposlenih in ugled podjetja.

Tudi za leto 2004 so izdelali akcijski načrt racionalizacije poslovanja, ki ga je potrdil nadzorni svet. Med drugim bodo nadaljevali dejavnosti na organizacijskem področju, kjer združujejo dve območni enoti distribucije in reorganizirajo nadzorništva, ter z dejavnostmi na področju izterjave dolgov.

Med ključnimi procesi, ki jih bodo uvedli leta 2004, je gotovo funkcija kontrolinga, ki jo v tem mesecu po šestmesečnem teoretičnem in uvajalnem obdobju uresničujejo v praksi. Uvedbo kontrolinga vidijo predvsem kot priložnost za izboljšavo procesov in kot eno ključnih strateških funkcij v podjetju.

V prvem četrtletju so začeli projekt nove sistemizacije delovnih mest z novim opisom in vrednotenjem delovnih mest, novim plačnim sistemom in sistemom napredovanja. Ob pomoči zunanjega izvajalca bodo z organiziranjem delavnic in s prizadevnim delom njihove projektne skupine še pred koncem leta sklenili projekt, obenem pa plačni sistem uskladili s tarifnim delom nove podjetniške kolektivne pogodbe. Na ravni celotnega podjetja v gospodarskem načrtu za leto 2004 načrtujejo pozitiven poslovni rezultat, pri čemer je v posameznih sektorjih izguba zaradi znanih omejitev pri določanju prodajnih cen načrtovana le v

sektorju dobave tarifnim odjemalcem.

Uspešno poslovali tudi celjski distributerji

Iz uprave *Elektra Celje* so sporočili, da je podjetje leta 2003 svojo glavno nalogo - to je oskrbo odjemalcev s kakovostno in zanesljivo električno energijo, ob čim manjših stroških izvajanja gospodarskih javnih služb upravljanja, distribucije in dobave električne energije - uspešno opravljalo.

Po devetih letih poslovanja z izgubo je bil leta 2003 dosežen pozitiven izid poslovanja družbe, kar je nedvomno spodbudno. Čisti poslovni izid obračunskega obdobja je dobiček v višini 602 milijona 204 tisoč tolarjev, medtem ko je načrt za leto 2003 predvideval 610 milijonov 318 tisoč tolarjev izgube.

Leto 2003 je bilo za Elektro Celje tudi jubilejno leto. S primernimi prireditvami so zaznamovali devetdesetletnico prve registracije podjetja za distribucijo elektrike za javne potrebe mesta Celje in torej ustanovitve prve predhodnice sedanjega Elektro Celje. Nadaljevali so certificiranje po standardu ISO 9001-2000 in uspešno opravili presojo ter septembra pridobili certifikat. Ankete so pokazale, da so tako pri upravičenih kot pri tarifnih odjemalcih na dobrem glasu in da jih slednji cenijo kot partnerje. Sicer pa je bilo za leto 2003 značilno nadaljnje prestrukturiranje elektrogospodarstva in prilagajanje potrebam odpiranja slovenskega trga z električno energijo.

Nadaljujejo s prilagajanjem energetske zakonodaje

V podjetju Elektro Celje na podlagi ugotovitve, da so bili leta 2003 v bistvu doseženi vsi predvideni cilji, ob tem, da je bilo poslovno leto 2003 zelo razgibano predvsem v sami panogi, pa tudi zaradi drugih vzrokov, na katere ni bilo mogoče vplivati (prilagajanje EU, klimatski dogodki, sociološke spremembe v družbi ob uveljavljanju tržnih razmer pri trženju električne energije in podobno), presojajo, da so po daljšem obdobju dosegli pozitiven izid poslovanja družbe kot velik uspeh in tudi kot rezultat skrbnega gospodarjenja. Zato morajo

biti tudi temelji poslovne politike za leto 2004 naravnani na nadaljevanje teh teženj in izboljšanje doseženega stanja: Predvsem je treba:

- nadaljevati z intenzivnim prilagajanjem vsebinam Energetskega zakona in podzakonskih aktov ter se dejavno vključiti v pripravo novega sistemskega zakona in nato v njegovo udeležbo;
- na podlagi verificiranega plana investicijskih vlaganj (Agencija za energijo) in skladno s soglasjem k razvojnemu načrtu omrežij ministra za okolje, prostor in energijo, zagotoviti vse materialne in druge pogoje za uresničitev vseh predvidenih objektov in naprav;
- dosledno, neprenehoma uresničevati vse možne korake za racionalizacijo izvajanja planskih nalog na področju investicij, obnove, vzdrževanja in drugih dejavnosti, ki so potrebne za nemoteno poslovanje podjetja. Ob tem je treba kar se da angažirati lastne potencialne in minimizirati vključevanje pogodbenih partnerjev;
- dosledno spoštovati zakonodajo in predpise na področju javnih naročil. Materialno poslovanje in obvladovanje zalog morata biti v skladu z zahtevami dopustnih finančnih okvirov poslovanja;
- popolnoma in na vseh ravneh poslovanja spoštovati standarde, ki izhajajo iz pridobljenega certifikata kakovosti ISO 9001-2000;
- tudi z dodatnimi ukrepi zagotavljati ustrezne razmere in varno delo zaposlenih v družbi;
- tvorno sodelovati pri transformacijah in reorganizacijah v panogi, ki bodo prispevale k večji učinkovitosti in denarnim učinkom zagotavljanja nalog in poslanstva družbe;
- trajno in pozorno delovati v interesu vseh lastnikov družbe; kar bo tudi verificiral nadzorni svet družbe.

V vseh dejavnostih dosežen pozitiven rezultat

Na upravi podjetja *Elektro Gorenjska* so povedali, da so leta 2003 njihovim uporabnikom prodali 6,1 odstotka več električne energije kakor leta 2002 in 10 od-

stotka več, kakor so načrtovali. Za potrebe odjemalcev in za pokrivanje izgub v omrežju so leta 2003 od njihovih dobaviteljev električne energije skupno prevzeli 5,9 odstotka več kakor leta 2002 in za 7,9 odstotka več, kakor so načrtovali. Leta 2003 je bilo po omrežju Elektra Gorenjska distribuirane 2,7 odstotka več električne energije kakor leta 2002.

Družba je ločeno spremljala poslovanje za vsako od petih dejavnosti, ki jih opravlja v skladu z energetskega zakonom. Leto 2003 je družba Elektro Gorenjska skupno sklenila z dobičkom v višini 432 milijonov tolarjev.

Družba je imela v vseh dejavnostih pozitiven rezultat, tako na področju reguliranih kot tržnih. Edina, zato pa zelo velika izjema, je enota za dobavo električne energije tarifnim odjemalcem. Tu so se pojavljale precejšnje likvidnostne težave, saj prenizka prodajna cena električne energije za te odjemalce in s tem posledično prilivi niso omogočali pokrivanja odlivov, ki so nastajali z opravljanjem gospodarske javne službe. Kljub določili o prepovedi navzkrižnega subvencioniranja med posameznimi dejavnostmi, ki izhaja iz energetskega zakona, se je primanjkljaj te dejavnosti tako kot leta 2002 nadomeščal s prelivanjem likvidnih sredstev drugih dejavnosti, ki so organizacijsko vključene v tem podjetju, in črpanjem kreditov.

Na upravi Elektra Gorenjska menijo, da je bilo v danih razmerah in okolju, v katerem deluje podjetje, poslovanje leta 2003 uspešno. Naložbena politika je bila zadovoljiva. Investicije so uresničili v višini 2 milijarde 8 milijonov tolarjev. Večinski delež so vložili v gradnjo elektroenergetskih naprav in omrežja.

Ključne dejavnosti leta 2004

Podjetje Elektro Gorenjska bo leta 2004 poslovalo v razmerah, ki jih bodo zaznamovale poglobljene usmeritve gospodarske politike in državne prednostne naloge, ki izhajajo iz programa za učinkovit vstop v Evropsko unijo.

Politika družbe na področju reguliranih dejavnosti bo, približati podjetje odjemalcu in s tem postati v slovenskem prostoru pre-

poznavno, do odjemalca prijazno podjetje. Na področju tržnih dejavnosti pa bodo krepili dejavnost novogradenj in proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov. Električno energijo bodo proizvajali preko hčerinskega podjetja Gorenjske elektrarne, ki je v stoddstotni lasti družbe in skupaj sestavljata skupino Elektro Gorenjska.

Ključne naloge leta 2004 bodo: optimalno vzdrževanje opreme in naprav v skladu z načrtom vzdrževanja, optimalno načrtovanje in uresničevanje vseh investicij v skladu z načrtom, ki upošteva uporabo do okolja prijaznih materialov, organizacijo komuniciranja zunaj in znotraj podjetja, projekt poslovne odličnosti, spodbujanje učinkovite rabe električne energije, spremembo celostne podobe.

Nova zakonodaja EU na področju električne energije in plina med drugim zahteva, da mora biti trgovanje z električno energijo ločeno od izvajanja gospodarskih javnih služb na področju distribucije električne energije. Ta zahteva bo močno vplivala na organizacijsko strukturo tudi v podjetju Elektro Gorenjska.

Sprejete so bile spremembe energetskega zakona in predvideno je opravljanje gospodarskih javnih služb s koncesijo, pripravljajo pa se tudi na ustanovitev holdinga elektrodistribucije. Reorganizacija bodo izvedli glede na končne usmeritve vlade RS, pri čemer bo treba upoštevati tudi stališča manjšinskih delničarjev.

Načrt investicijskih vlaganj v gospodarskih javnih službah dejavnosti distribucije električne energije in upravljanja distribucijskega omrežja je pripravljen v obsegu, ki ga je določila Agencija za regulativno obdobje 2003-2005 in zajema vlaganja v širitve omrežja, obnovo dotrajanega visoko, srednjepetostnega in nizkonapetostnega omrežja, izboljšanje kakovosti dobave električne energije in zgraditev distribucijskega centra vodenja, saj je bistvenega pomena za varno, zanesljivo in kakovostno oskrbo z električno energijo.

Elektro Gorenjska pri pripravi letnega plana investicij za podlago uporablja desetletni načrt razvoja omrežja. Cilji načrtovanja razvoja omrežij pa temeljijo na:

ugotovitvi potrebne okrepitev omrežja in transformacije, usmeritvi razvoja omrežja na dolgoročno optimalno strukturo, s čimer se zagotavlja maksimalna učinkovitost investicij, izogibanju gradnji naprav, ki bi se uporabljale krajši čas, izkoriščanju obstoječih naprav in novih ter izpopolnjevanju obstoječih razvojnih študij.

Leto 2004 nalaga družbi veliko odgovornosti in s tem povezanih nalog, ki bodo spremljale poslovanje. Še posebej bodo pozornost usmerjali v racionalno in prilagodljivo organizacijsko strukturo novim smernicam Evropske unije, strokovno usposobljeno kadrovske strukturo, ki je najdragocenejše premoženje družbe, ter dograjevanju in nemotenemu delovanju informacijskega sistema. Ob uresničevanju zadanih ciljev pa bo posebna skrb namenjena tudi varstvu in ohranjanju naravnega okolja, predvsem z uvažanjem do okolja prijaznih novih tehnologij, spremljanju zakonodaje, ki ima pri poslovanju družbe velik vpliv, ter intenzivnemu sodelovanju v različnih gospodarskih združenjih, ki posredno vplivajo na smer poslovanja.

Prihaja evropski trg, kateremu se morajo v nekaterih pogledih še bolj učinkovito prilagoditi in iskati morebitne priložnosti ter tako zmanjšati tveganja, ki bi pri tem širjenju nastala, pri tem pa ne pozabiti na prepoznavnost podjetja v okolju, na posvečanje odjemalcem in temeljno poslanstvo distributerjev, kar ima v času sprememb, ki jih je dandanes deležen celoten elektroenergetski sistem, še posebno velik pomen.

*Brane Janjič
Minka Skubic
Miro Jakomin
in dopisniki*

EVROPSKA UNIJA

DO 2010 NAJUSPEŠNEJŠE GOSPODARSTVO?

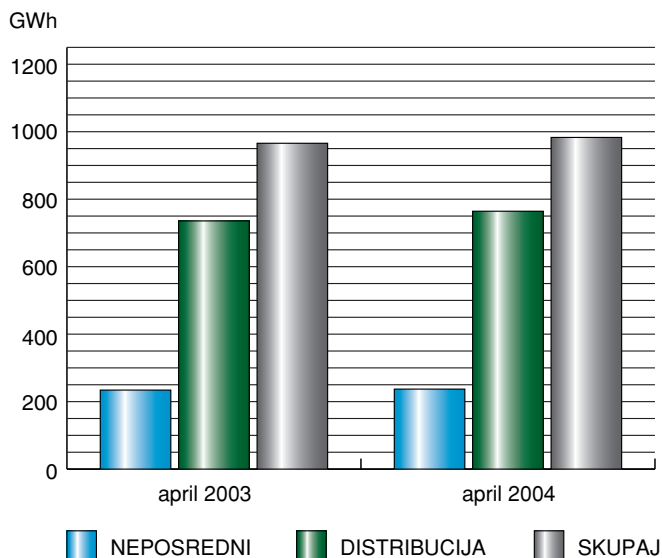
Evropska unija si bo prizadevala, da bi izpolnila cilj in postala do leta 2010 najuspešnejše gospodarstvo na svetu, so na vrhunskem sestanku v Bruslju, ki je bil konec marca, potrdili voditelji poveza-

ve, pridružili pa so se jim tudi predstavniki pristopnic. Da bi načrte izpolnila, bo treba pospešiti izvajanje lizbonske strategije iz leta 2000 oziroma jo v nekaterih primerih celo spodbuditi - Pat Cox, predsednik Evropskega parlamenta, je namreč ugotovil, da doslej ni bilo uresničenih 40 odstotkov njenih ciljev. »Po štirih letih na obzorju nič novega. Ciljev preprosto ne uresničujemo,« je dejal voditeljem in še enkrat spomnil na poziv predsednika Evropske komisije Romana Prodiya, ki je članice že pred vrhom opozoril na resnost zamud in terjal ukrepanje, sicer se bo cilj premaknil precej v prihodnost. Krivdo za zaostanke je pripisal članicam, ki skupaj sprejetih zavez na nacionalni ravni ne izvajajo skladno z načrti - med največjimi zamudnicami so Nemčija, Francija in Belgija, zaveze pa razmeroma dobro uresničujejo Danska, Švedska, Nizozemska, Avstrija in Velika Britanija. Bertie Ahern, premier Irske, ki predseduje Uniji, je po drugi strani nekoliko umiril te pozive in pojasnil, da so glavni razlog za slabo uresničevanje lizbonskih zahtev ne preveč rožnate gospodarske razmere v Uniji. Leta 2000, ko so cilje sprejemali, je namreč gospodarstvo cvetelo, potem pa so se razmere spremenile. Da bi dosegla zastavljeni cilj, se bo Unija v prihodnosti usmerila k izvajanju dveh prednostnih nalog, in sicer k izboljševanju gospodarske rasti in k zaposlovanju, so sklenili udeleženci zasedanja. Pogoj za udejanjanje prve so predvsem dobre makroekonomske politike, konkurenčnost in inovacije, socialna kohezija in okoljska naravnost, za drugo pa boljše izvajanje strategije zaposlovanja in zagotavljanje prostega pretoka oseb. Voditelji so se odločili še, da bo Unija izvajanje strategije opravila prihodnje leto, posebna izvedenska skupina pa bo o dosežkih poročala novembra 2005.

STA

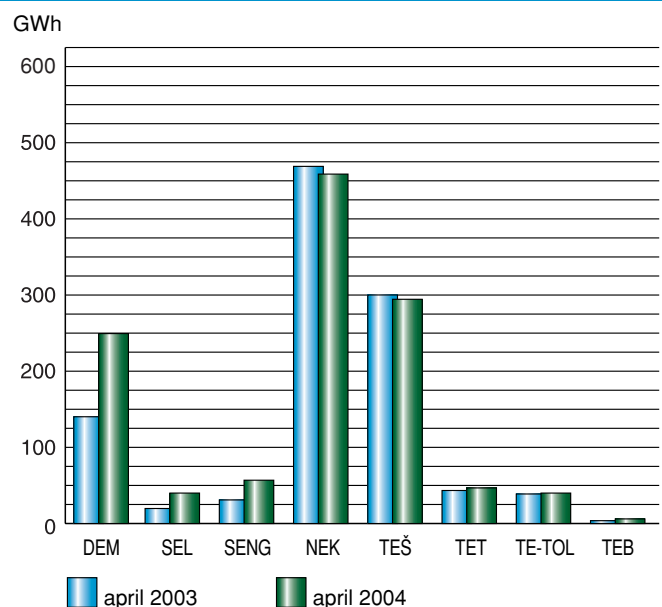
TUDI APRILSKA PORABA ELEKTRIKE NAVZGOR

Poraba električne energije v Sloveniji se še naprej povečuje, saj je aprilski odjem iz prenosnega omrežja dosegel 989,3 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 17,5 milijona oziroma za 1,8 odstotka več kakor v istem času lani. Odjem je bil v primerjavi z istim lanskim obdobjem tokrat večji le pri distribucijskih odjemalcih, ki so s prevzetimi 756,1 milijona kilovatnih ur lanski aprilski odjem presegli za 2,4 odstotka, medtem ko je poraba neposrednih odjemalcev ostala na ravni lanske in je znašala 233,1 milijona kilovatnih ur. V primerjavi z napovedmi, zapisanimi v elektroenergetski bilanci, pa je bila dejansko dosežena poraba za 1,3 odstotka manjša od prvotnih napovedi, kar pomeni, da so bile ocene za letošnji april precej realne.

HIDROELEKTRARNE SKORAJ PODVOJILE PROIZVODNJO

Ugodne hidrološke razmere v začetku tega leta in izjemno sušno obdobje v prvih mesecih minulega so poglavitni razlog, da so slovenske hidroelektrarne lanske aprilske rezultate letos presegle za skoraj 82 odstotkov in tako četrti letošnji mesec zagotovile kar 341,9 milijona kilovatnih ur električne energije. Zelo dobro so obratovali tudi drugi proizvodni objekti, tako da nam je iz domačih virov aprila uspelo zagotoviti milijardo 166,3 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 12,8 odstotka več kakor v istem času lani in tudi za 4 odstotke nad bilančnimi pričakovanji. Po zaslugi dobrih proizvodnih rezultatov je bil potreben precej manjši uvoz, čeprav je skupna količina uvožene elektrike zaradi potreb trgovanja dejansko presegla lansko za dobrih 15 odstotkov (aprila smo namreč uvozili 301,5 GWh). Na drugi strani pa se je precej povečal izvoz in dosegel 466,5 milijona kilovatnih ur, kar je za 56,3 odstotka več kot v istem času lani.

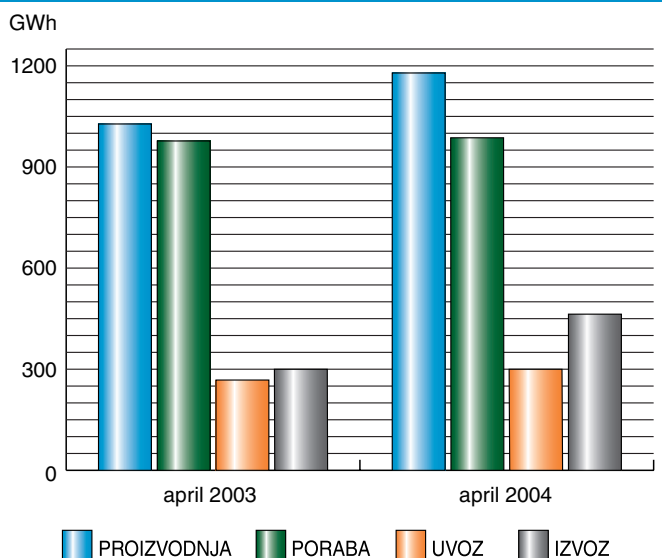

* upoštevana je celotna proizvodnja NEK

* TEB – topla rezerva v sistemu

OBETA SE VSAJ 3-ODSTOTNA RAST

Čeprav je bila tokratna rast porabe precej nižja od marčnega kar 7,3-odstotnega skoka, pa rast porabe na letni stopnji ostaja na približno treh odstotkih. Če ob tem upoštevamo še dejstvo, da je bil letošnji april precej hladnejši od lanskega, in je zato bilo potrebnega manj hlajenja s klimatskimi napravami, hkrati pa tudi dovolj tople, da ni bilo veliko dodatnega ogrevanja, je pričakovati, da se utegne odstotek rasti porabe električne energije do konca letošnjega leta še nekoliko povečati. Sicer pa smo v prvih štirih mesecih v Sloveniji iz prenosnega omrežja prevzeli že 4 milijarde 194,2 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 2,8 odstotka več kakor v istem obdobju lani. Elektrarne pa so v tem času zagotovile 4 milijarde 603,1 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 5 odstotkov več kakor lani.

V VLADA OVRGLA OBTOŽBE ELEKTRO- PREISKOVALCEV

V začetku maja je parlament obravnaval poročilo komisije za ugotavljanje odgovornosti odgovornih oseb in nosilcev javnih pooblastil glede nakupa in prodaje električne energije po prenehanju dobav elektrike iz NEK Hrvaški, zaradi česar je bila domnevno povzročena gospodarska škoda v sistemu slovenskega elektrogospodarstva. Komisiji je predsedoval Branko Kelemina. Po mnenju vladajoče koalicije, preiskovalna komisija ni celovito obravnavala poslovanja elektroenergetskega sistema od leta 1998 do leta 2000, zato bo poročilo morala dopolniti tudi z ugotovitvami o spornih poslih, ki naj bi jih sklepal Vitoslav Turk, ki je vodil Eles v času Bajukove vlade. Poročilo je zaradi nesodelovanja drugih članov komisije pripravil Branko Kelemina sam, objavljeno pa je bilo v Poročevalcu. Nanj so skoraj vsi, ki so bili po Keleminovi oceni krivi, pripravili odgovore. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ki je pripravilo stališča vladi do poročila, in vodstvo Eles sta predstavila svoja stališča do poročila na posebni tiskovni konferenci pred razpravo o poročilu v parlamentu. Minister mag. Janez Kopač je dejal, da je bilo zaradi neporavnovanja obveznosti HEP do NE Krško ogroženo njeno poslovanje in da je likvidnostni izpad sredstev ogrožal izvedbo nujno potrebne modernizacije elektrarne, ki bi zagotavljala njeno zanesljivo obratovanje. Prav tako niso prispevale k razrešitvi problema blokade poslovnih in investicijskih odločitev hrvaške strani, kar je prisililo slovensko stran k samostojni odločitvi za projekt posodobitve

Foto Minka Skubic

elektrarne. Prenehanje dobav HEP-u pa ni imelo negativnih finančnih posledic za delovanje sistema v višini 14 milijard tolarjev, kot komisija navaja v poročilu, temveč se je pokazal odklop kot pozitiven zaradi uporabe cenejše električne energije v našem sistemu. S tem smo prihranili 21 milijard tolarjev stroškov. Čeprav sam takrat ni bil v vladi in resornem ministrstvu, ocenjuje, da je bilo delovanje obeh korektno in usmerjeno k iskanju dolgoročnih rešitev za delovanje NEK. Ne nazadnje je ukrep prenehanja dobav pripomogel k temu, da je prišlo lani do meddržavnega dogovora, ki je jasneje opredelil medsebojne obveznosti in pravice.

Direktor Eles a mag. Vekoslav Korošec pogoša v tendencioznem in nestokovnem poročilu komisije dejanske ugotovitve računskega sodišča in revizije poslovanja Eles a v tistem času. Obe sta pozitivni in potrjujeta ustrezno in dobro poslovanje Eles a. Gorazd Skubin, direktor UPO, pa je opozoril na to, da je bilo leto 1998 čas, ko so podjetja poslovala v drugačnem sistemu poslovanja, ko so bile cene elektrike nizke, saj so se upoštevali le variabilni stroški. Cene so se dvignile z uvedbo trga. V času odklopa je bila Slovenija neto uvoznik elektrike, kar je pokrila tudi z elektriko iz NE Krško, in je ni bilo treba uvažati od drugod.

Minka Skubic

Z ZELENA LUČ ZA VOLOVJO REBER

Komisija vlade za ugotavljanje usklajenosti prostorskih sestavin planskih aktov občin z obveznimi izhodišči prostorskih sestavin planskih aktov RS je 28. aprila sprejela sklep o ugotovitvi usklajenosti Odloka o

spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin planskih aktov Občine Ilirska Bistrica z obveznimi izhodišči prostorskih sestavin planskih aktov RS.

Ministrstvo za okolje, prostor in energijo je 15. marca letos prejelo vlogo Občine Ilirska Bistrica za ugotovitev usklajenosti planskih aktov z državnimi, ki se nanaša na zasnovo varstva naravne in kulturne dediščine ter programsko zasnovo za lokacijski načrt za vetrno elektrarno na Volovji rebri in povezovalni 110 kV daljnovod.

Občina je k vlogi predložila tudi končno poročilo o analizi možnih lokacij vetrnih turbin na širšem območju Ilirske Bistrice, iz katerega je razvidno, da je lokacija Volovja reber najustreznejša tako z vidika posega v prostor kot z vidika ocene dostopnosti in vključitve v elektroenergetski sistem. Pri vrednotenju lokacij so bili upoštevani naslednji kriteriji: odmaknjenost od naselja, prevetrenost območja, možnost ekstremnih vetrov in neugodnih razmer (žled, sneg), opaznost v prostoru, dostopnost ceste, vpliv daljnovodov na naravo, obstoječa infrastruktura, ranljivost narave, ranljivost kulturne dediščine ter poseganje v osrednji življenjski prostor velikih sesalcev.

Omenjena komisija je pri ugotavljanju usklajenosti prostorskih sestavin planskih aktov upoštevala tudi dejstvo, da je treba pri podrobnejšem načrtovanju elektroenergetskih objektov in naprav upoštevati, da so na območjih, predvidenih za zavarovanje, na območjih naravnih vrednot in na ekološko pomembnih območjih posegi možni pod pogojem, da se ne uničijo ali bistveno poškodujejo oziroma spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma da se ohrani ugodna stanja habitatnih tipov in ugodno stanje rastlinskih in živalskih vrst. Glede na to, da območje Volovje rebri trenutno nima nikakršnega naravovarstvenega statusa, in glede na to, da se je iztek 45-dnevni zakonski rok za izdajo soglasja, omenjena komisija formalno drugače niti ni mogla odločiti.

Zaradi presojanja razvojnih potreb in naravovarstvenih zahtev je občina k vlogi predložila tudi strokovne podlage, ki jih je pozneje dopolnila še z oceno o vplivih na okolje, predvsem z vidika varstva narave. Skladno s strokovnimi podlagami je ugotovljeno, da zaradi izgradnje in obratovanja vetrne elektrarne realno ni pričakovati bistvenega zmanjšanja števila ali obsega kate- re od živalskih ali rastlinskih vrst, zato so posegi z vidika vplivov na okolje, ob upoštevanju omilitvenih ukrepov, sprejemljivi.

*Služba za odnose
z javnostmi MOPE*

TE ŠOŠTANJ

PO PETIH LETIH REMONT TROJKE

V začetku maja so v TE Šoštanj začeli pettedenski remont tretjega 74 MW bloka. Blok je doslej obratoval že 300.000 obratovnih ur, od zadnjega remonta pred petimi leti pa okrog 30.000 ur, kar zgovorno kaže na to, da se njegova življenjska doba počasi izteka in je tudi zaradi dotrajanosti naprav remont zelo zahteven. Med remontom bodo opravili vsa nujno potrebna dela za zagotavljanje varnega in zanesljivega obratovanja bloka. Delali bodo na obeh kotlih, pomožnih kotlovskih napravah, turbinah in generatorju. Poleg večjih del na omenjenih delih bodo opravili tudi remonte drugih naprav, kot so armature, toplotni izmenjevalci, elektromotorji in visokonapetostne razdelitve. Vsa remontna dela zahtevajo veliko delovnih podestov in čiščenj, ki so pomembna za kakovostno, usklajeno in pravočasno izvedbo del. Pri remontu bo sodelovalo precej zunanjih izvajalcev, najprej seveda gradbeniki.

Glede na dolgoročne cilje TE Šoštanj, ki so usmerjeni predvsem v povečanje zmogljivosti elektrarne, bo to verjetno zadnji remont bloka pred iztekom njegove življenjske dobe.

Minka Skubic

ELEKTRODISTRIBUCIJA

SOCIALNA VARNOST NI OGROŽENA!

V zvezi z nekaterimi sindikalnimi trditvami glede ustanavljanja holdinga slovenske distribucije (HSD), ki so se v zadnjem času

Mag. Andrej Šušteršič, vodja projekta za ustanovitev HSD.

Foto Miro Jakomin

pojave v javnosti, je mag. Andrej Šušteršič, vodja projekta za ustanovitev holdinga slovenske distribucije, pojasnil naslednje: »Delovna mesta v primeru ustanovitve HSD niso ogrožena. Sindikat delavcev dejavnosti energetike Slovenije je sprti obveščen o poteku projekta ustanavljanja holdinga. Tako je bil seznanjen z možnimi modeli HSD in izbranim ustreznim modelom, prav tako je dvakrat sodeloval na sestanku pri pripravi pisma o nameri, ki se pripravljajo za ureditev odnosov s pidi. Sicer pa je projektna skupina izvedla vse postopke za izdelavo študij, pripravo ustreznih aktov in druge dejavnosti, ki so potrebne za ustanovitev; gre zgolj za operativne naloge. Sedaj se izvajajo druge študije. Ko bodo študije končane, bo sledil pregled vsebine študij in razprava o tem, takrat pa bodo pri tem sodelovali enakopravno tako pidi kot sindikati.«

Ob tem smo mag. Šušteršiča zaprosili za utemeljitev trditve, da socialna varnost zaposlenih ni ogrožena. V odgovoru je ponovil, da so socialne, pravne in ekonomske študije trenutno še v izdelavi, prav tako potekajo tudi dejavnosti s pidi. Kot je še zagotovil, bo nadaljnje informacije posredoval takrat, ko bo prišlo do ključnih odločitev.

Miro Jakomin

ELEKTRO LJUBLJANA

POSLOVNA STRATEGIJA USMERJENA V OKOLJE

Elektro Ljubljana, d. d., je na slovesni prireditvi 26. maja v Grand Hotelu Union, prejelo certifikat za sistem ravnanja z okoljem ISO 14001. S podelitvijo tega certifikata je bila tudi uradno potrjena usmerjenost podjetja v trajnostni razvoj ravnanja z okoljem, ki je tudi pomemben del naše dolgoročne poslovne strategije. Skorajda leto dni smo se sistematično pripravljali na pridobitev tega certifikata, okoljska načela in cilje pa zbrali v publikaciji »Ravnanje z okoljem 2004«. Ta dokument opisuje naše dejavnosti v zvezi s skrbnim ravnanjem z zrakom, zemljo in vodo, nadzorovanim odstranjevanjem odpadkov, preprečevanjem požarov, posegi v prostor ter uporabo sodobnih tehnologij pri zgraditvi omrežja. Najpomembnejši dejavnik pa so zaposleni. Brez njihovega znanja, odgovornosti in ozaveščenosti ne bi mogli zadostiti vsem zahtevam standarda in okoljskim programom, ki smo si jih zastavili.

Na omenjeni slovesni prireditvi smo predstavili tudi nov produkt Zelena energija in

začeli z njegovim trženjem. Zelena energija smo poimenovali električno energijo, pridobljeno iz do okolja prijaznih, obnovljivih energetskih virov. Naše podjetje bo prodajalo zeleno energijo, proizvedeno v lastnih hidroelektrarnah. Smo lastnik desetih malih hidroelektrarn, ki na leto proizvedejo več kakor deset tisoč MWh električne energije. Tako zbrana sredstva nameravamo porabiti za zgraditev, obnovo in tehnološki razvoj proizvodnje zelene energije ter za ozaveščanje odjemalcev o racionalni rabi energije.

Več informacij o poteku slovesnosti in o obeh, za Elektro Ljubljana, d. d., pomembnih dogodkih, bomo posredovali v naslednji številki Našega stika.

Uprava Elektra Ljubljana, d. d.

TE BRESTANICA

REMONT ČETRTEGA BLOKA

Sredi maja so začeli v TE Brestanica redni letni remont četrtega bloka. Remont 114 MW bloka bo trajal predvidoma 19 kalendarjskih dni in naj bi bil končan do konca maja. Med njim bodo opravili vzdrževalna dela, potrebna za zagotavljanje varnega in zanesljivega obratovanja ter obratovalne razpoložljivosti bloka. V tem času bo dobavitelj opreme za ta blok švicarski Alstom odpravil med garancijsko dobo ugotovljene pomanjkljivosti. Garancija temu bloku poteka konec letošnjega junija.

Minka Skubic

DEM

ZA DAJATVE LOKALNIM SKUPNOSTIM TRETJINA PRIHODKA

Zapleti z višino in nenehno dražitvijo dajatev, ki naj bi jih Dravske elektrarne Maribor prispevale v blagajno obdravske občine in ki naj bi jih razpletla lani sprejeta uredba o tovrstnih koncesninah, žal še vedno niso končani. Kot nam je povedal pomočnik direktorja Dravskih elektrarn Marjan Šmon, občine namreč svojih odlokov še vedno niso uskladile z uredbo. V praksi to pomeni, da Dravske elektrarne zdaj plačujejo tako za zemljišča, ki sodijo v okvir koncesijskih dajatev, kot tudi za tista, ki naj v to kategorijo ne bi sodila, a jim obdravske občine zanje vseeno zaračunavajo visoka na-

DODELJEVANJE ČEZMEJNIH ZMOGLJIVOSTI DO LETA 2007 PO STAREM ?

Vlada RS se je na seji 20. maja seznanila s predlogom Evropske komisije za dopolnitev uredbe o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije, ki med drugim državam članicam EU nalaga uvedbo tržnih mehanizmov (njihova opredelitev tudi v EU še ni dorečena) za dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Slovenija je namreč zaprosila za prehodno obdobje za uveljavitev uredbe, ki se bo sicer začela uporabljati s 1. julijem letos.

Vlada je hkrati tudi sprejela sklep, s katerim javnemu podjetju Elektro-Slovenija kot upravljalcu prenosnega omrežja predlaga, da zaradi zagotavljanja stabilne cene oskrbe z električno energijo že v prvi polovici letošnjega leta v skladu z veljavno zakonodajo razdeli čezmejne prenosne zmogljivosti na mejah, kjer obstaja stalna prezasedenost, za obdobje do 1. julija 2007, ko bo predvidoma za ta postopek potrebno, skladno z omenjeno evropsko uredbo, uvesti tržne mehanizme.

Komisija še ni izdala smernic o uporabi tržnih metod za razdeljevanje čezmejnih zmogljivosti, prav tako še ni končan postopek glede slovenske vloge za prehodno obdobje glede uporabe teh metod. Negotov položaju bi deloma lahko premostili s predlaganim ukrepom. Pogoji dobave električne energije morajo biti relativno stalni in predvidljivi, sicer lahko pride do velikih cenovnih skokov.

Evropski parlament in Svet sta junija lani sprejela uredbo o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije, ki med drugim nalaga državam članicam uvedbo tržnih mehanizmov za

dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti.

Slovenija je v skladu s pridružitvenim sporazumom takoj po sprejemu uredbe sprožila postopek, s katerim bi pridobila pravico do triletnega prehodnega obdobja, v katerem to določilo za Slovenijo ne bi veljalo. Tako je Ministrstvo za okolje, prostor in energijo julija lani izvedlo vse potrebne aktivnosti za izposlovanje prehodnega obdobja za izvajanje omenjene uredbe.

Na predlog Slovenije je Evropska Komisija šele 26. aprila letos podala predlog dopolnitve uredbe, v katerem se Sloveniji prehodno obdobje odobri, vendar je prišlo do pravnega zapleta v postopku sprejemanja citiranega predloga, saj ni jasno, ali lahko predlog Komisije odobri Svet, ali je potrebno tudi soodločanje Parlamenta. Če bo odločeno, da je potrebno soodločanje Parlamenta, bo zaradi evropskih volitev odločitev o izjemi mogoče sprejeti šele jeseni, uredba pa začne veljati že 1. julija letos.

Odločitev o izjemi torej zamuja, to pa Slovenijo postavlja v zelo neprijeten položaj pri sklepanju pogodb, potrebnih za oskrbo z električno energijo v letih od 2005 do 2007. Zaradi negotovosti datuma odločitve o odobrenem prehodnem obdobju s strani Sveta oziroma Parlamenta in zaradi nepredvidene zamude pri sklepanju o tem vlada predlaga, da upravljalec prenosnega omrežja za obdobje treh let, tj. do 1. julija 2007, razdeli čezmejne prenosne zmogljivosti na mejah, kjer obstaja stalna prezasedenost.

*Služba za odnose
z javnostmi MOPE*

domestila za stavbna zemljišča. To je tudi poglavitni razlog, da v Dravskih elektrarnah intenzivno razmišljajo o tem, da bi vsa takšna nepotrebna zemljišča odprodali, saj po nepotrebem bremenijo tekoče poslovanje podjetja. Povedano še nekoliko drugače, občine so državno uredbo, ki naj bi natančno določila višino letnih dajatev občinam, obšle s prekategoriziranjem drugih zemljišč. V skladu s podpisano koncesijsko pogodbo Dravske elektrarne plačujejo mesečne akontacije koncesnin glede na lansko proizvodnjo in tudi del dajatev za uporabo stavbnih zemljišč, pri čemer naj bi se letos po ocenah v občinske blagajne iz prvega naslova nateklo 2,5 milijarde tolarjev in še 600 milijonov tolarjev na račun nadomestil za uporabo stavbnih zemljišč. Kako veliko poslovno breme so omenjene dajatve, pa najzgovorneje pove podatek, da so Dravske elektrarne lani morale obdravskim občinam izplačati kar 3 milijarde 988 milijonov tolarjev oziroma jim prepustiti kar tretjino vsega prihodka.

Brane Janjič

ELEKTRO GORENJSKA

MED IZKOPOM NALETELI NA GERMANSKE GROBOVE

Že lani v jesenskem času je podjetje Elektro Gorenjska začelo v starem mestnem jedru Kranja zamenjevati dotrajano električno 10-kilovoltno kabelsko napeljavo z zmogljivejšo 20-kilovoltno. Ker gre za območje, ki je pod posebnim varstvom Za-

voda za varstvo kulturne dediščine (sejmišče, imenovano Lajh), je podjetje Elektro Gorenjska moralo pridobiti tudi njihovo soglasje. Ko so spomladi letos med izkopavanjem naleteli na prazgodovinsko plast, so takoj ustavili strojna dela. Zatem so arheologi pod vodstvom Milana Segadina sami ročno prekopali zemljišče in odkrili najprej dve, pozneje pa še nekaj grobišč. V prvem naj bi bil skelet ženske z otrokom, v drugem pa so ob skeletu našli tudi dragoceni okrasni nakit, kar kaže, da naj bi bila tam pokopana premožnejša ženska. Po navedbah arheologov najdbe grobov na Lajhu pričajo, da so se v naših krajih v šestem stoletju naselili Franki, Alemani in druga germanska ljudstva. To odkritje je po njihovem mnenju zelo pomembno in bo gotovo odmevalo tudi zunaj naših meja. Kot je na tiskovni konferenci povedal predsednik uprave Jože Knavs, Elektro Gorenjska dobro sodeluje s predstavniki Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Ti so se potrudili, da so bila arheološka izkopavanja hitro končana, kar je omogočilo nadaljnje uredničevanje projekta zamenjave kabelske napeljave, pa tudi stroški izkopavanj niso pretirano narasli. Znano je, da mora po zakonu stroške izkopavanj arheoloških najdišč kriti investitor gradbenih del. V primeru izkopavanj na Lajhu naj bi celoten strošek znašal več kakor sedem milijonov tolarjev, kar gotovo ni majhna vsota. V Elektru Gorenjska so se kljub zaostrenim finančnim razmeram v elektrogospodarstvu odločili, da bodo poravnali te stroške. To so v bistvu storili iz prepričanja, da bodo tako prispevali svoj delež k ohranjanju kulturne dediščine na Gorenjskem. Z Zavodom za varstvo kulturne dediščine se že dogovarjajo, da naj bi po končanih raziskovalnih delih v prostorih Elektra Gorenjska

*S tiskovne
konference
v podjetju
Elektro
Gorenjska.*

pripravili razstavo najdenih predmetov. S tem naj bi med zaposlenimi in drugimi obiskovalci še bolj povečali zanimanje za tovrstno področje.

Miro Jakomin

PREMOGOVNIK VELENJE

POSLOVANJE POTEKA ZELO DOBRO

V ponedeljek, 10. maja, se je sestel nadzorni svet Premogovnika Velenje. Med najpomembnejšimi točkami obsežnega dnevnega reda sta bili obravnava letošnjega trimesečnega poročila o poslovanju družbe ter poročilo o poslovanju v letu 2003. Po besedah predsednika nadzornega sveta Ladislava Tomšiča so rezultati poslovanja družbe v prvih treh mesecih letošnjega leta zelo dobri in so povsem v skladu s poslovnim načrtom, poročilo o poslovanju družbe v letu 2003 pa kaže, da so bili narejeni pomembni premiki v gospodarjenju družbe ter da je njeno vodstvo izdelalo dobre strateške načrte. Na dnevnem redu je bila tudi obravnava gradiva za 8. redno skupščino Premogovnika Velenje, ki bo 22. junija in katere glavna točka dnevnega reda je ravno seznanitev s poročilom o poslovanju v letu 2003.

Premogovnik Velenje

DRUŠTVO JEDRSKIH STROKOVNJAKOV

PREDAVANJE O IONIZIRAJOČEM SEVANJU

Društvo jedrskih strokovnjakov in njegova sekcija žensk Alfa sta sredi maja organizirala predavanje in pogovor o sevanju v našem življenjskem okolju za vse, ki se z jedrsko tehnologijo ne ukvarjajo poklicno, jih to področje zanima in vznemirja s posebnim poudarkom na predstavnikih medijev in nevladnih okoljskih organizacijah. Kot predavatelja so medse povabili dr. Rafaela Martinčiča, mednarodno priznanega strokovnjaka in sodelavca Mednarodne agencije za atomsko energijo. Dr. Martinčič se ukvarja z meritvami ionizirajočega sevanja v našem okolju s posebnim poudarkom na odzivu na morebitno nesrečo z radiaktivnimi snovmi. Predavanje je pripravil poljudno, po njem pa je bila možnost pogovora in razprave o tej temi. S tovrstnimi predavanju želi Društvo jedrskih strokovnjakov prispevati k širjenju znanja o uporabi jedrske tehnologije v miroljubne namene.

Minka Skubic

GOSPODARSKA ZBORNICA SLOVENIJE

E-SLOG NUJEN ZA PREŽIVETJE PODJETIJ

Na poslovni konferenci pod okriljem GZS so v začetku maja predstavili rezultate projekta uvajanja elektronskega poslovanja (e-SLOG), ki ga uresničujejo v sodelovanju s 77 slovenskimi podjetji. Kot je na novinarski konferenci med drugim povedal Dušan Zupančič, svetovalec predsednika GZS in koordinator omenjenega projekta, je interes za tovrstno poslovanje tudi v elektrogospodarstvu. Poudaril je še zlasti, da uveljavljanje informatizacije in elektronskega poslovanja ter s tem višja raven organiziranosti in konkurenčnosti slovenskega gospodarstva sodijo med strateške cilje GZS. Za hitrejšo in učinkovitejšo uveljavljanje elektronskega poslovanja je pomembno uvajanje standardov. Zato GZS skupaj s podjetji izvaja projekt e-SLOG s temeljnimi cilji, kot so uveljavljanje standardnih elektronskih dokumentov za poslovanje podjetij z drugimi podjetji, finančnimi institucijami ter javno upravo, priprava in uveljavitev rešitev za varno elektronsko poslovanje z uporabo tehnologije elektronskega podpisa, uveljavitev odprtih tehnoloških rešitev za velika, srednja in mala podjetja ter promocija elektronskega poslovanja v slovenskem gospodarstvu. Kot izhodišče pri izdelavi vsebinskih standardov so uporabili standard Eancom, mednarodne organizacije EAN International. Leta 2002 je delovna skupina za vsebinske standarde v sodelova-

Foto Miro Jakomin

Dušan Zupančič, svetovalec predsednika GZS.

nju s strokovnjaki napravila izvleček sheme zbirnega računa po standardu Eancom, leta 2003 tudi shemo enostavnega računa XML, zatem pa so uresničili še druge dopolnitve. Tako je delovna skupina na podlagi izkušenj pri uporabi enostavnega računa v praksi leta 2004 pripravila tudi novo verzijo sheme enostavnega računa, ki jo je razširila z manjkajočimi elementi. Nova verzija sheme enostavnega računa vsebuje tudi elemente elektronskega podpisa, ki je sedaj integriran v temeljno shemo računa. Elektronski podpis XML je v sodelovanju z delovno skupino za elektronski podpis vključen tudi v sheme za naročilo in potrditev naročila. Sicer pa je po besedah Zupančiča vse pripravljeno, od direktive in zakonodaje, pa vse do dobaviteljev. Zdaj, ko se je Slovenija že vključila v EU, pa gre za vprašanje poslovnega preživetja podjetij.

Miro Jakomin

IOVE KRANJ

NA SVETLEM ŠE ENA ŠTUDIJA O SONČNI ENERGIJI

Inštitut za obnovljive vire energije iz Kranja je pred kratkim - po informaciji predstavnika IOVE Boža Dukiča - pripravil vse potrebno za uresničevanje in trženje sistema Geosonda (hkrati je tudi soustanovitelj istoimenskega podjetja). Kot je pojasnil, so solarne elektrarne v zadnjih desetih letih postale pomembno dopolnilo klasičnim elektrarnam, obenem pa pomenijo pilotske projekte za pokrivanje energetskih potreb prihodnosti. Če se hočemo uspešno integrirati v Evropsko skupnost, moramo del potrebne energije pridobiti iz obnovljivih virov. K temu nas zavezuje tako podpis Kjotskega sporazuma kot tudi skrb za našo prihodnost. Kaj v bistvu vsebuje preliminarne študije solarne elektrarne moči 35 kilovatov ob naselju Narin? »Glavni projekt je postaviti nekaj fotovoltaičnih elektrarn z močjo 35 kilovatov, povezanih neposredno v 380-voltno omrežje. Postavljanje elektrarn moči malo pod 36 kilovatov je smiselno, ker je do inštalirane moči 36 kilovatov odkupna cena električne energije 89,67 tolarja na kilovatno uro, nad to močjo pa 15,46 tolarja na kilovatno uro. Za slovenski prostor, kjer pokrivamo tretjino potreb po električni energiji iz vodnih virov, je do datek solarnih elektrarn zelo dobrodošel, saj proizvede taka elektrarna največ električne energije v mesecih, ko so vodostaji najnižji (julij, avgust),« je povedal Dukič. Omenil je tudi, da je ustreznih lokacij na Primorskem (investitor je Elektro Primor-

ska) veliko, ob upoštevanju krajevnih, okoljevarstvenih in geografskih danosti pa so izbrali grič ob kraju Narin, ki je zajet v programu za celostni razvoj podeželja in obnove vasi.

Miro Jakomin

MOPE - AURE

PODPORA ENERGETSKI IZRABI LESNE BIOMASE

Udeleženci mednarodnega srečanja o energetski izrabi lesne biomase, ki je v začetku maja potekalo v Bohinju pod okriljem Ministrstva za okolje, prostor in energijo - Agencije za učinkovito rabo in obnovljive vire energije, so ponovno poudarili velik pomen lesne biomase (polena, lesni sekanci, peleti), tako na ravni Evrope kot tudi posamično na ravni Slovenije in drugih evropskih držav. Na delovnem srečanju, ki so se ga udeležili strokovnjaki iz Švice, Nemčije, Avstrije, Italije, Slovenije itn., so podprli uporabo lesne biomase kot enega od zelo pomembnih obnovljivih virov energije. Podobno kot na prejšnjih mednarodnih omizjih je bila tudi tokrat priložnost za izmenjavo izkušenj o uvajanju sistemov lesne biomase. Kot je znano, Kjotski protokol zahteva občutno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Po podatkih predstavnikov projekta bioheat II, je večja uporaba lesa za ogrevanje eden od stroškovno in okoljsko najbolj učinkovitih načinov za doseganje tega cilja. Evropska komisija izrecno podpira povečevanje uporabe lesne biomase za ogrevanje. Vse večje število evropskih držav - med njimi je tudi Slovenija - promovira uporabo lesnega goriva v svojih nacionalnih programih. Pri nas sta to na primer Program izrabe lesne biomase v energetske namene v Sloveniji in operativni program od leta 2001 do 2004.

Miro Jakomin

DRAVSKE ELEKTRARNE

RAZSTAVA JOŽETA HORVATA - JAKIJA

V avli upravne stavbe Dravskih elektrarn Maribor na Obrežni ulici 170 je bilo v četrtek, 6. maja, še posebej veselo, saj so se v njej zbrali številni gostje, da bi skupaj zaznamovali odprtje prve likovne razstave v teh prostorih, ki naj bi poslej postale stalnica. Tokratni razstavljaec Jože Horvat - Jaki je začel slikati kot samouk, ki se je z leti vse bolj uveljavil ter dosegel svojo pre-

SKUPŠČINA PREDVIDENA JUNIJA

O dogajanjih, povezanih z zagonom skupne družbe slovenskega elektrogospodarstva Elektro.TK, v zadnjem času nismo pisali, saj je njena direktorica pogovor z nami vztrajno zavračala z obrazložitvijo, da se zadeve še pripravljajo in bi zato bile lahko kakršne koli »prehitre« informacije napačne. Pogovor nam je tako obljubila za junjsko številko, nam pa je vendarle uspelo izvedeti, da naj bi se zadeve zdaj končno premaknile. Tako je nadzorni svet družbe na seji 18. maja po dvomesečnem usklajevanju vendarle obravnaval in sprejel predlagani poslovni načrt, ki je bil tudi poglobitna ovira in ga je z namenom čim večje racionalizacije poslovanja bilo treba temeljito dodelati, za podpis pa naj bi končno bile pripravljene tudi pogodbe o poslovnem sodelovanju med družbeniki. V začetku junija bo tako še skupščina družbe, na kateri naj bi potrdili letno poročilo 2003, odobrili omenjeni poslovni načrt 2004 ter podpisali komercialne pogodbe in potem naj bi poslovanje Elektro.TK tudi uradno zaživelo. Kot nam je povedal direktor Elesa mag. Vekoslav Korošec, naj bi do

1. julija bil opravljen tudi prehod štirih kadrov iz Elesa, in sicer tistih ljudi, ki so se v Elesu že doslej ukvarjali s trženjem prostih telekomunikacijskih zmogljivosti oziroma storitev. Do konca leta pa naj bi iz Elesa prestopila še skupina petih ljudi, ki so se ukvarjali s področjem obratovanja in gradnje telekomunikacijskega omrežja. Hkrati s prehodom kadrov v Elektro.TK bo Eles ukinil dejavnost trženja TK storitev in tako tudi na tem segmentu sledil zgledom drugih evropskih elektrogospodarskih družb. Drugače pa je vodstvo Elesa v zvezi s prestopom in položajem omenjenih kadrov v minulih mesecih veliko sodeloval tudi s hišnim sindikatom, in sicer z namenom, da se jim tudi v novi družbi zagotovijo ustrezne delovne pravice. Kot poudarja mag. Vekoslav Korošec, se za prihodnost Elektro.TK ni bati, saj povpraševanje po tovrstnih storitvah na trgu narašča, družba pa bo dobila tudi bogato popotnico v obliki že doslej sklenjenih naročniških pogodb.

Brane Janjić

poznavnost tudi v širšem prostoru. Prvo samostojno razstavo je imel že davnega leta 1955, tej pa je sledila še vrsta odmevnih razstav v domovini in tujini. Avla upravne stavbe DEM ga je ob prvem obisku tako navdušila s svojo prostornostjo in svetlostjo, da se je v dogovoru z vodstvom podjetja odločil za obsežnejšo razstavo štiridesetih svojih del. Kot nam je povedal, je del tokrat razstavljenih slik imel že pripravljen za načrtovano razstavo v Ljubljani, in je seznam ob tej priložnosti le še dopolnil. Drugače pa se mu ambient ter sožitje energije in umetnosti zdi idealen razstaven prostor, ki bi ga po njegovih besedah Dravčanom lahko zavidale celo najiminitnejše svetovne galerije. K zanimivemu kulturnemu dogodku so svoje dodali tudi člani ansambla Šukar, ki so s svojim glasbenim reper-

toarjem obiskovalcem in avtorju, ki je že od malih nog ljubitelj tovrstne etno glasbe, naredili še posebno veselje. Kot je v pozdravnem nagovoru poudaril direktor Dravskih elektrarn Danilo Šef, so s tem dogodkom tudi Dravske elektrarne stopile v sfero kulture, ki ima v nekem pomenu z energijo in njenim pridobivanjem tudi veliko skupnega. Včasih sem menil, je dejal Danilo Šef, da je energija samo voda, sonce, veter in premog, seznanitev z Jožetom Horvatom in njegovimi deli pa mi je vlila spoznanje o tem, kako velika je lahko človeška energija. Na njegove misli je svoje besede navezal tudi mariborski župan Boris Sovič, ki je izrazil zadovoljstvo, da se lahko udeleži pomembnega kulturnega dogodka v podjetju, ki svojo ekonomsko uspešnost udejanja tudi s širšim vključevanjem v lokalno družbe-

Foto Brane Janjic

Jože Horvat - Jaki, kljub svojim letom, še vedno izžareva ogromno energije.

no sfero. Tudi po njegovem mnenju Jože Horvat - Jaki izžareva v svojih delih veliko energičnost in ogromno človeške energije, zato ne preseneča, da poteka pomemben kulturni dogodek v podjetju, ki se z energijo ukvarja, saj je na nek način včasih velika umetnost tudi, kako energijo proizvesti. In kaj bi lahko rekli o samih razstavljenih delih? Mogoče jih še najlažje opišemo z besedami Milčka Komelja. Umetnost Jožeta Horvata - Jakija je v slovenskem slikarstvu nadvse poseben in celo eksotičen pojav. Ves slikarjev ustvarjalni proces je kot nekakšno impulzivno vzkipevanje podob, ki se v svojih značilnih ritmičnih razpredajo in stapljajo v privide ter učinkujejo sugestivno s svojim zamahom in zamolklo barvno ubranostjo ali v vse večjem in intenzivnejšem žarenju. Znotraj njihovih plamečih ritmov pa oko razbira skrivnostne prizore nenehnega dogajanja, kot bi se človek skozi zazrl v drobno človeške in zemeljske podzavesti. Vsi, ki se boste v bližini Dravskih elektrarn mudili do začetka avgusta, se o tem lahko prepričate tudi na lastne oči.

Brane Janjic

Foto Dušan Jež

REŠITVE USTVARJAJO VREDNOST

- ▶ Transportna omrežja
- ▶ Klasična podatkovna omrežja za ponudnike storitev
- ▶ Klasična omrežja za infrastrukturna podjetja
- ▶ NGN omrežja za ponudnike storitev
- ▶ NGN omrežja za infrastrukturna podjetja
- ▶ Sistem vodenja omrežij
- ▶ Pasivna infrastruktura zgradb
- ▶ Napredna omrežja LAN
- ▶ Centralni intranet
- ▶ Razpršeni intranet
- ▶ Sistem telefonije IP za mala podjetja
- ▶ Sistem telefonije IP za srednja in velika podjetja
- ▶ Sistem storitev popolne podpore

Za več informacij obiščite www.smart-com.si

Smart Com d.o.o., Informacijski in komunikacijski sistemi
Brnčičeva 45, 1001 Ljubljana-Črnuče, T: 01/5611 606, F: 01/5611 571, E-mail: marketing@smart-com.si

U PRAVE SO IN NISO ZA HSD!

Mag. Djordje Žebeljan, državni sekretar za energetiko, meni, da so uprave distribucijskih podjetij v postopku ustanavljanja Holdinga slovenske distribucije (HSD) zavzele pasivno vlogo. Podobno kot nekdo, ki je vdan v usodo in samo čaka, kaj bodo drugi storili, namesto da bi se sam bolj konstruktivno vključil v dogajanje. Pohvalil pa je prizadevanje distribucije na poslovnem področju, saj so leta 2003 vsa distribucijska podjetja prvič po dolgih letih poslovala z dobičkom, kar je zelo spodbudno.

Pred kratkim se je na svetlem pojavila pravna študija o ustanovitvi Holdinga slovenske distribucije, ki jo je pripravil dr. Rajko Pirnat iz Inštituta za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Zanimalo nas je, kaj o tej študiji menijo na Uradu za energetiko pri Ministrstvu za okolje, prostor in energijo. Za pojasnilo smo sredi maja zaprosili mag. Djordja Žebeljana, državnega sekretarja za energetiko. V pogovoru smo se dotaknili tudi nekaterih drugih perečih vprašanj s področja ustanavljanja Holdinga slovenske distribucije.

Ali omenjena študija podaja odgovor na temeljno vprašanje, kakšna naj bi bila najbolj primerna oblika holdinga glede na obstoječo zakonodajo?

»V tem trenutku ta študija, taka, kot je, ne daje tega odgovora. In temu tudi ni namenjena. Študija v resnici govori samo o izvedljivosti predlaganih možnosti.«

V čem je bistvo omenjene analize?

»Bistvo je v tem, da je treba uresničiti celo vrsto zadev. Treba je pripraviti ustanovitveni akt in potem izpeljati ustanovitev holdinga. Nadalje se je treba odloči-

ti, kdo bo katere poslovne funkcije v tem holdingu izvajal, kako se bo holding na začetku financiral, kdaj bo operativno zaživel in podobno.«

Kaj naj bi pokazala ekonomska študija, ki jo pripravlja dr. France Kržanič?

»Ta naj bi opredelila ustrezno obliko holdinga. Vendar oblika ni cilj, ampak je samo namen za doseganje nečesa. In tisto, kar se sedaj dogaja na tem prizorišču, je zavlračevanje. Mi pa se s tem ne strinjamo in želimo čim prej ustanoviti krovno družbo, ki bi pokrivala koncentracijo distribucijskih dejavnosti znotraj Slovenije.«

Veliko je govora o koncernskem holdingu. Čemu naj bi bil namenjen?

»Koncernski holding naj bi bil namenjen večji povezavi med matičnim podjetjem in hčerinskimi podjetji. Pri tej organiziranosti naj bi imel holding distribucije tudi upravljalne pravice do hčerinskih podjetij. To je tisto, kar se pogovarjamo s pidi, zato da bi nam le-ti odstopili upravljalne pravice v distribucijskih družbah. Pogoditi se namreč moramo, kakšne pogoje želijo pidi imeti, da bi nam v celoti odstopili upravljalne pravice v hčerinskih družbah.«

So vam povedali jasno, kakšne pogoje želijo imeti?

»Ravno to je tisto, o čemer se pogovarjamo. Gre za vprašanje o vrednostnih delnicah, vendar za zdaj še nismo prišli do dogovora.«

*Mag. Djordje Žebeljan, državni sekretar za energetiko na Ministrstvu za okolje, prostor in energijo:
»Čeprav že dve leti opozarjamo na potrebo po pripravi optimalne strukture zaposlenosti, tega doslej še na nobeni upravi distribucijskih podjetij niso uresničili.«*

Foto Miro Jakomin

Kaj pravzaprav želijo pidi?

»Pidi hočejo doseči likvidnost svojega kapitala, da bi pač imeli v rokah referenčno vrednost. To v bistvu lahko uresničimo skozi vsaj tri pojavne oblike. Ena od možnosti je na primer preko borze, da država dovoli, da določen odstotek delnic prosto kotira na borzi, druga možnost je, da se pido zagotovijo določene obveznice z določenim moratorijem in z določeno obrestno mero. Tretja možnost pa je, da se jim zagotovijo prednostne delnice s točno določeno, vnaprej dogovorjeno dividendo, pri čemer pa se pidi odpovedo pravici glasovanja (odločanja) o večini zadev, ki so v pristojnosti skupščine.«

Koliko pri tem pidi v resnici želijo doseči?

»Oni seveda hočejo čim več, mi pa čim manj. Da ne bo nesporazuma: Mi načeloma pidov ne preganjamo iz distribucijskih družb. Mi samo iščemo skupni jezik, kako v konsenzu ustanoviti Holding slovenske distribucije.«

Tega skupnega jezika pa očitno še ni.

»Skupni jezik za 79,5 odstotka kapitala (glasov na skupščini družbe) še vedno lahko udejanjimo. Ampak želim, da bi našli tak skupni jezik, kjer argument moči 79,5 odstotka ne šteje. Mi še vedno menimo, da lahko sami ustanovimo ta holding. Uprave, ki jih je nastavila vlada, pa žal pri tem ne igrajo kake zelo dejavne vloge. Nasprotno: Ocenjujem, da uprave distribucijskih podjetij igrajo bolj ali manj pasivno vlogo, saj pri večini ni zaslediti pravega interesa za formalno koordinacijo aktivnosti. In to je tista stvar, ki nam je trenutno najbolj v napoto.«

Ali so uprave distribucijskih podjetij predstavile svoje poglede na prihodnjo organiziranost slovenske distribucije?

»Kot je znano, je bila po naročilu Gospodarskega interesnega združenja distribucije električne energije izdelana študija dr. Maksa Tajnikarja z Ekonomske fakultete v Ljubljani. Vendar pa distributerji te študije nikoli niso sprejeli za svojo, čeprav so jo sami financirali. Pa tudi v zadnjem letu se niso jasno opredelili, kakšna naj bi bila najbolj primerna

organiziranost slovenske distribucije.«

Zakaj na tem področju podpirate integralni pristop?

»Če se bomo odločili za integralni pristop, bomo zadevo vsekakor pocenili. Pomembno je tudi, da se bo ob fleksibilni holdinški organiziranosti poslovna svoboda podjetij ohranila. Pa še več drugih prednosti je, ki bi jih lahko prinesel skupni nastop distributerjev. Prepričan sem, da tega ni treba posebej utemeljevati.«

Kakšen je odgovor distribucijskih uprav?

»Naredili bomo to, kar nam boste naročili. To pa zame ni pravi odgovor. Dejstvo je, da distribucijske uprave še vedno niso povedale, ali hočejo holding slovenske distribucije ali ga nočejo. So in niso za. Bi in ne bi. Taka je njihova drža. In v tem je trenutno največja ovira.«

Kako je glede Holdinga slovenske distribucije odločil Urad za varstvo konkurence?

»Urad za varstvo konkurence se je v prvi polovici maja »odločil« pozitivno, in sicer za dodelitev individualne izjeme, žal pa na koncu formalno izjeme ni podelil.«

Kaj to pomeni?

»V danem trenutku bi to nepodelitev težko komentiral, bomo pa vsekakor poizkušali skladno z zdaj veljavnimi predpisi doseči čim bolj sorodni učinek, ki smo ga želeli s podelitvijo individualne izjeme - skupen nastop na nabavnem trgu z električno energijo za vseh pet distribucijskih podjetij ... «

V tem postopku se kaže tudi občutljivo vprašanje o socialni varnosti. Kako sodelujete s Sindikatom delavcev dejavnosti energetike Slovenije?

»Zelo dobro. Že ves čas SDE Slovenije kaže izredno pripravljenost za konstruktivno sodelovanje v postopku ustanavljanja. Če bo prišlo do ustanovitve holdinga, socialna varnost zaposlenih v distribucijskih podjetjih ne bo ogrožena.«

Že razpolagate s konkretnimi podatki o kadrovskem stanju v distribuciji?

»Čeprav že dve leti opozarjamo na potrebo po pripravi optimalne strukture zaposlenosti, tega doslej še na nobeni upravi distribucijskih podjetij niso uresničili. To je izredno pomembna stvar. Eno so namreč podjetniške kolektivne pogodbe in plača na zaposlenega, drugo pa je optimalno potrebno število zaposlenih za določeno dejavnost. Te podatke bi že zdavnaj morale pripraviti uprave distribucijskih podjetij. In če bi se potem pokazali presežki delovne sile, bi se začeli pogovarjati in dogovarjati s sindikatom.«

Pred nami so letos volitve v državni zbor. Ali to dejstvo kaj vpliva na prihodnjo organiziranost slovenske distribucije?

»Postavil bi nasprotno vprašanje. Ali mislite, da v času volilne kampanje ne bo elektrike oziroma bo sprotno menjala barvo skladno s polit barometrom? Ali mislite, da bo v času volilne kampanje frekvenca nihala med »49 Hz in 51 Hz«, ker bodo vsi razmišljali, kdo bo izvoljen? Mislim, da nobene od uprav ta stvar »ne sme zanimati«, saj so strokovnjaki na svojem področju in tudi elektriko znajo ustrezno obarvati, samo da se bo pravilno tržila. Skratka, MOPE bo tako v predvolilnem času kot tudi v trenutku samih volitev zahteval »enako kakovost električne energije«. In tudi nadzorni sveti distribucijskih podjetij bodo zahtevali enako obvladovanje stroškov pred volitvami in po njih. Vse drugo pa je samo »špekulacija«, ki ljudi odvraca od dela.«

Kako ocenjujete poslovanje distribucijskih podjetij v letu 2003?

»Poslovanje distribucije je bilo v minulem letu zelo uspešno, saj je vseh pet distribucijskih podjetij poslovalo z dobičkom, saj se ga uprave ne bojijo več prikazati. Dejstvo je, da je bila električna energija uspešno prodana, da so bili obvladovani stroški in tudi na dodatnih dejavnostih je bilo veliko narejeno.«

In kaj v bistvu pomeni dobiček?

»To pomeni samo to, da uprave dajo lastniku pravico o odločanju o presežku denarnih sredstev.«

Miro Jakomin

SDE VPLIVEN TUDI NA EVROPSKI RAVNI

Sindikat delavcev dejavnosti energetike Slovenije je v letu 2003 dosegel izredne rezultate, je na letni seji sindikalne konference poudaril predsednik Franc Dolar. Ob tem je dodal, da ima doseženi uspeh grenak priokus, saj so nekateri delavci kljub intenzivnemu prizadevanju SDE Slovenije izgubili svoje delo v družbi Nafta Lendava. Res pa je, da zadeva še ni končana, saj je vložena tožba na delovnem sodišču. V SDE Slovenije upajo, da z nadaljnjim sindikalnim delom na področju socialne varnosti ne bo več prihajalo do tovrstnih pojavov.

zlasti pokazalo na zahtevnih pogajanjih s socialnimi partnerji, kjer je SDE Slovenije na podlagi začrtanih programskih usmeritev tudi praktično uveljavil svojo strategijo in taktiko. Tako si je že izboril podpis panožnih kolektivnih pogodb, trenutno pa je podpisana tudi že večina podjetniških pogodb. Seveda pa potekajo nadaljnje dejavnosti, da bi to zadevo čim prej uspešno končali.

Skratka, v dosedanjem obdobju 2003/04 je SDE Slovenije izvajal velik pritisk na delodajalce, predvsem na vlado RS, in s stopnjevanimi dejavnostmi večidel tudi uspel. Tako so predstavniki SDE Slovenije lani in v letošnjem dosedanjem obdobju uspešno ure-

Letne seje konference SDE Slovenije, ki je potekala 12. maja v Domu sindikatov v Ljubljani, so se udeležili predsedniki sindikatov energetskih podjetij s področij elektrogospodarstva, premogovništva in naftno-plinske dejavnosti. Na delovnem srečanju so obravnavali in sprejeli poročilo o minulem delu SDE Slovenije, poročilo odbora komisije za enake možnosti, poročilo odbora solidarnostnega sklada in poročilo nadzornega odbora. Poleg tega so obravnavali in sprejeli tudi program dela SDE Slovenije za obdobje 2004/05 ter podelili odličja SDE Slovenije.

Na tem delovnem srečanju so tudi podrobneje predstavili in utemeljili oceno o izrednih delovnih rezultatih SDE Slovenije v letu 2003. Ker smo o tej tematiki že veliko pisali v prejšnjih številkah Našega stika in Partnerja, omenimo le pomembnejše vidike. Dejstvo je, da se SDE Slovenije s svojim delovanjem uvršča med najbolj dejavne in uspešne sindikate v okviru Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. To se je še

V sklepnem delu letne konference so podelili odličja SDE Slovenije za leto 2003. Plaketo SDE Slovenije je prejela reševalna ekipa Rudnika Trbovlje-Hrastnik. Pisna priznanja pa so prejeli naslednji delavci: Janez Borštinar (Rudnik Trbovlje-Hrastnik), Rozalija Bukovec (Nafta Lendava), Branko Ševčnikar (Termoelektrarna Šoštanj), Sonja Šrol (Dravske elektrarne Maribor) in Irma Veltrusky (Elektro Maribor).

sničili vse zastavljene akcije. Na podlagi programskih usmeritev so še posebno pozornost namenili uresničevanju prednostnih in aktualnih nalog.

Poleg omenjenih pozitivnih vidikov so na letni seji SDE Slovenije izrazili tudi nekatere kritične momente glede zagotavljanja socialne varnosti delavcev v družbi Nafta Lendava, organiziranosti podjetniških sindikatov, delovanja svetov delavcev, zagotavljanja socialne varnosti delavcev v Eldomu itd. Med zadeve, ki v sindikalnih vrstah zbujajo nezadovoljstvo, sodi tudi nepregledno ustanavljanje Holdinga slovenske distribucije. Kot je poudaril Dolar, še vedno ni zagotovljena enakopravna udeležba sindikalnih predstavnikov v postopku ustanavljanja Holdinga slovenske distribucije. Formalno sodelovanje je sicer vzpostavljeno, žal pa ni nobene konkretne informacije, kakšna bo organiziranost skupne hiše, kaj se bo zgodilo z zaposlenimi, delovnimi mesti in podobno. Sicer pa se je v celotni razpravi izoblikovala vodilna misel, da bo SDE Slovenije v prihodnje na vseh kritičnih točkah

okrepil svoje delovanje in ga po potrebi še zaostрил. Vse z namenom, da bi kar najbolj zaščitil socialno varnost zaposlenih.

Na letni konferenci so predstavili tudi izredno uspešno delovanje SDE Slovenije na mednarodnem sindikalnem področju. Po besedah Dolarja je Slovenija ena od svetlih zvezd, ki se je v začetku maja vključila v Evropsko unijo. »Tak vtis smo sindikalisti dobili tako v pogovoru s predstavniki Evropske unije v Bruslju, kot tudi v pogovoru s predstavniki drugih pridruženih članic EU. Reči pa moram, da je to za nas premalo. V skupnosti držav Evropske unije si moramo namreč izboriti tako vlogo, da bomo lahko določene zadeve ne samo predlagali, temveč o njih tudi enakopravno soodločali. Tako bo SDE Slovenije tudi v prihodnje igral eno od vodilnih vlog na področju delovanja mednarodnih energetskih sindikatov. Ta hip se v Evropi nekatere zadeve s področja zagotavljanja socialne varnosti delavcev že premikajo na bolje. V Evropski uniji se na pobudo SDE Slovenije in drugih sindikatov - članov višegrajske skupine pri-

pravlja nova evropska direktiva za področje energetike glede zagotavljanja stalne in kakovostne električne energije, pa tudi rezerv. To pa bo pozitivno vplivalo tudi na zagotavljanje socialne varnosti delavcev.«

Med prednostnimi nalogami SDE Slovenije v obdobju 2004/05 pa so poleg že omenjenega zavzemanja za socialno varnost in ohranjanje delovnih mest omenili tudi krepitev socialnega partnerstva, delovanje sindikata v zvezi z energetskim trgom, liberalizacijo in privatizacijo, aktivno politiko SDE Slovenije pri preoblikovanju energetskih družb, vzpostavljanje medsebojnih odnosov z resornimi ministrstvi, krepitev notranje organizacijske in strokovne vloge SDE Slovenije ter sodelovanje z drugimi sindikati doma in v tujini. Obstaja pa še več drugih pomembnih nalog, saj je področje sindikalnega delovanja zelo razvejano.

Miro Jakomin

Dobitniki odličij SDE Slovenije v družbi s predsednikom SDE Slovenije in predsednikom komisije za podelitev priznanj.

Foto Miro Jakomin

V TEŠ VEČ ENERGIJE IZ PETEGA BLOKA

Med prednostne nove projekte Holdinga Slovenske elektrarne in med najbolj učinkovite med njimi sodi dograditev plinskih turbin pri petem 345 MW šoštanjskem bloku. S to, 42,4 milijona evrov vredno naložbo, bomo v dveh letih prišli do dodatnih 100 MW moči in 570 GWh električne energije na leto.

Starejši trije bloki TE Šoštanj, prva dva iz leta 1956 s po 30 MW in tretji iz leta 1960 s 75 MW, imajo zelo slabe ekonomske izkoristke. Poleg tega je treba njihove nadomestne dele izdelovati že skoraj unikatno, kar vzdrževanje teh enot zelo podraži in je s tem zamenjava teh delov ekonomsko vprašljiva. Stare in dotrajane naprave pa so ne nazadnje postale tudi nevarne za vzdrževalno osebje termoelektrarne. Tak primer se jim je zgodil, ko jim je razneslo vezni turbinski parovod. Po drugih termoelektrarnah so bloke sorodne starosti in s podobnim številom obratovalnih ur že ustavili. Glede na trenutno energetska situacija, ki kaže veliko pomanjkanje proizvedenih kWh iz domačih objektov, in skladno s poslovno politiko TEŠ, da svojih zmogljivosti ne bodo zmanjševali, je vodstvo elektrarne začelo pred letom in pol idejno snovati rešitve, kako nadomestiti izpad moči prvih treh blokov. Razmišljali so predvsem o postavitvi dodatnih plinskih enot s tremi možnostmi: da gredo izpušni plini v kotel in bi se ta energija sprostila v kurišču, da bi s plinsko turbino proizvajali dodatno paro, ki bi šla v obstoječo parno turbino, ali pa da z izpušnimi plini ogrevajo na-

pajalno vodo, preden gre v kotel. »Ugotovili smo, da bi bilo najbolj smotrno z dograditvijo četrtega in petega bloka nadomestiti izpad 135 MW moči prvih treh enot. Narejene imamo idejne projekte za prigradnjo 150 MW, s čimer bi povečali izkoristke obeh blokov in sprostili prostor za novo tehnološko enoto na prostoru prvih treh blokov,« je epilog enoletnega trdega dela na prihodnjem razvoju TE Šoštanj povzel idejni snovalec novega investicijskega ciklusa termoelektrarne, direktor *mag. Uroš Rotnik*. Povedal je, da ni njegov cilj zmanjševati moči elektrarni, ki jo vodi, temveč povečevati njeno proizvodnjo in pri tem čim manj obremenjevati njeno okolico.

Prva možnost za čim prejšnjo večjo proizvodnjo električne energije bi bila dograditev plinskih turbin k četrtem bloku. Ker pa se na to odločitev še čaka, so dali v elektrarni prednost dograditvi dveh turbin po 50 MW k petici, in sicer tako, da bodo z izpušnimi plini iz teh turbin ogrevali napajalno vodo tega bloka. Po direktorjevih besedah je prednost tega projekta poleg dodatnih 100 MW zmogljivosti tudi za 4,6 večji izkoristek obstoječega parnega postroja tega največjega šoštanjskega bloka. S tem, ko pa se izkori-

stek toliko poveča, pa se zmanjšajo tudi emisije ogljikovega dioksida za 20 odstotkov.

Za omenjeni projekt v tem času pripravljajo razpisno dokumentacijo. Še letos pričakujejo odločitev o dobavitelju opreme in če bo Geoplin pravočasno poskrbel za plinovod, bodo prve kWh iz dodatnih enot petice na voljo že leta 2006. V Šoštanj je treba pripeljati plinovod iz Šentruperta. Za zdaj imajo zagotovila, da je zgraditev tega odcepa dovolj za prvih 100 MW moči. Z dogradi-

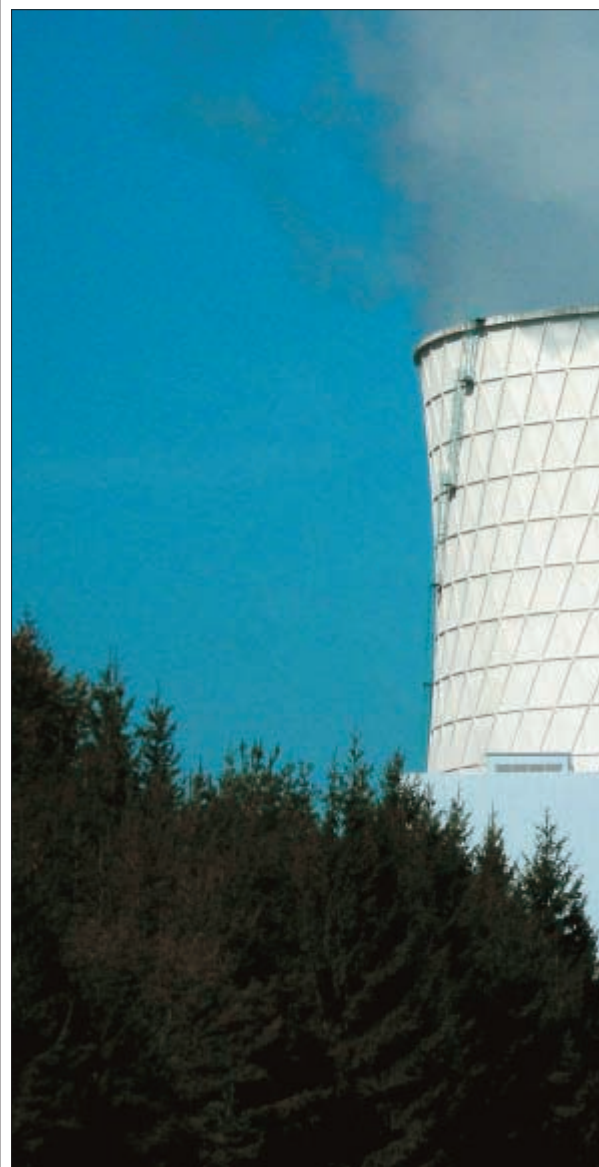

Foto Dušan Jež

tvijo magistralnega plinovoda od Rogaške Slatine do Ljubljane pa omejitev glede plina ne bi smelo biti več. Ker sta za zdaj nadaljnji razvoj TE Šoštanja in s tem povezana možnost po čim prejšnji proizvodnji iz domačih virov odvisna predvsem od oskrbe s plinom, v elektrarni pričakujejo, da bo Geoplin čim prej pridobil dokumentacijo za plinovod in da mu bo Ministrstvo za okolje, prostor in energijo sledilo pri izdajanju soglasij zanj. Sami so se potrudili po najboljših močeh, prav

tako tudi njihovi izvajalci del, na katere imajo vpliv, da je projekt v zelo kratkem času bil izdelan, prestal presoje in se zanj izdeluje dokumentacija za izvedbo razpisa za dobavo opreme. V TEŠ-u računajo, da bodo naložbo pokrili približno 40-odstotno z lastnimi sredstvi in nekaj več kot pol z dokapitalizacijo.

Minka Skubic

VELIKA BRITANIJA

NAČRT ZA ZMANJŠANJE EMISIJ DO KONCA APRILA

Velika Britanija bo do konca aprila izpolnila zahteve Evropske komisije za izdelavo načrta za zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida v ozračju med letoma 2005 in 2007, je obljubil britanski oddelek za okolje, hrano in ruralne zadeve. Kot je pojasnil, je to sicer mesec za rokom, ki ga je postavila omenjena institucija, vendar je prišlo do zamude zaradi razumljivih razlogov. Vlada se je namreč odločila, da bo emisije omenjene plina do leta 2010 zmanjšala za dvajset odstotkov glede na leto 1990, največje zahteve pa je postavila industriji. Ta sektor bi namreč moral po načrtih zmanjšati emisije za tretjino, kar je veliko več kot pri drugih panogah.

Temu so se uprli predstavniki industrijcev in vladi očitali, da je postavila precej strožje zahteve kot druge evropske države. Tako zdaj še potekajo pogajanja, toda država vendarle obljublja Komisiji, da ji bo predala načrt do konca meseca. Omenjene zahteve ni izpolnilo kar deset članic Unije, tik pred rokom pa so ga uspele pripraviti Nemčija, Avstrija, Irska, Finska in Danska. Švedska je poleg Velike Britanije, denimo, sporočila, da je tik pred koncem načrtovanja, najbolj pa zaostajata Italija in Španija. www.energyforum.net

FRANCIJA

VENDARLE ŠE ENA JEDRSKA ELEKTRARNA?

Francija bo kljub politiki zapiranja jedrskih elektrarn v Evropski uniji najbrž dovolila gradnjo posebne jedrske enote z vodnim reaktorjem, je v začetku aprila napovedal francoski premier Jean-Pierre Raffarin. Pojasnil je, da je odgovornost vlade zagotoviti prihodnost jedrske energije, na kateri temelji oskrba v državi. Predlog za gradnjo je dalo podjetje Electricité de France (EdF), ki bo moralo do leta 2020 zapreti kar 30 od skupno 58 jedrskih elektrarn. Vlada ga je sicer prejela že pred dvema letoma, vendar ga zaradi protestov nasprotnikov jedrske energije ni želela podpreti, zdaj pa so jo k drugačnemu razmišljanju spodbudili načrti Finske, ki je prav tako odobrila gradnjo podobne enote. To je sicer v nasprotju s politiko Evropske unije, ki bi rada takšno pridobivanje električne energije nadomestila z varnejšim, vendar imajo države težave z zagotavljanjem novih enot. Francija bo morala, če bo podprla načrte EdF, spremeniti nacionalno politiko na področju energetike, ki je predvidela zaprtje vseh tovrstnih naprav v naslednjih 30 letih. www.energyforum.net

IN APOČIL ZAČETEK GRADNJE AKUMULACIJSKEGA BAZENA

Predstavniki Holdinga Slovenske elektrarne, Skupnega podviga pri gradnji HE na spodnji Savi in družbe NIVO, gradnje in ekologija, so 23. aprila 2004 podpisali pogodbo za izvedbo gradbenih del za akumulacijski bazen HE Boštanj (LOT A3).

Gre za nov pomemben korak pri nadaljnjem ureničevanju projekta za zgraditev HE Boštanj, ki poteka v skladu z zastavljenim terminskim načrtom. Podpis pogodbe je še toliko pomembnejši, ker se je zgodil ravno v času, ko se v Sloveniji pojavljajo velike potrebe po električni energiji.

Kot so ob podpisu omejenjene pogodbe povedali predstavniki Holdinga Slovenske elektrarne, je bila družba NIVO, gradnje in ekologija, izbrana za izvajalca gradbenih del na akumulacijskem bazenu HE Boštanj na podlagi javnega razpisa, objavljenega v Uradnem listu RS 12. decembra 2003 (na razpis se je prijavilo enajst ponudnikov). Po pogodbi, katere vrednost znaša 1,8 milijarde tolarjev, je omenjena družba zavezana k zgraditvi aku-

Foto Miro Jakomin

Pogodbo za gradnjo akumulacijskega bazena HE Boštanj so aprila podpisali predstavniki Holdinga Slovenske elektrarne, Skupnega podviga pri gradnji HE na spodnji Savi in družbe Nivo, gradnje in ekologija.

Foto Miro Jakomin

Dela na gradbišču HE Boštanj potekajo v skladu z zastavljenim terminskim načrtom (posnetek iz druge polovice aprila).

mulacijskega bazena v roku do 9. decembra 2005, to je slabe štiri mesece pred uradnim odprtjem HE Boštanj.

Znano je, da je primanjkljaj električne energije okrog 20 odstotkov, letna stopnja rasti porabe električne energije pa je zelo visoka, in sicer se v zadnjih petih letih giblje na ravni 4,5 odstotka. Po besedah *mag. Drago Fabijana*, generalnega direktorja Holdinga Slovenske elektrarne, samo en odstotek povečane porabe električne energije na leto pomeni eno elektrarno na spodnji Savi. Torej samo letni prirastek porabe električne energije pomeni dejansko proizvodnjo vseh petih elektrarn na spodnji Savi. Znano pa je, da je končni rok, ko bodo te elektrarne zgrajene, šele leto 2018. Zato so v HSE pripravili širok nabor novih proizvodnih zmogljivosti, ki ga želijo uresničiti do leta 2008 oziroma 2010, seveda pa tudi po tem obdobju, da bi jim čim prej uspelo pokriti

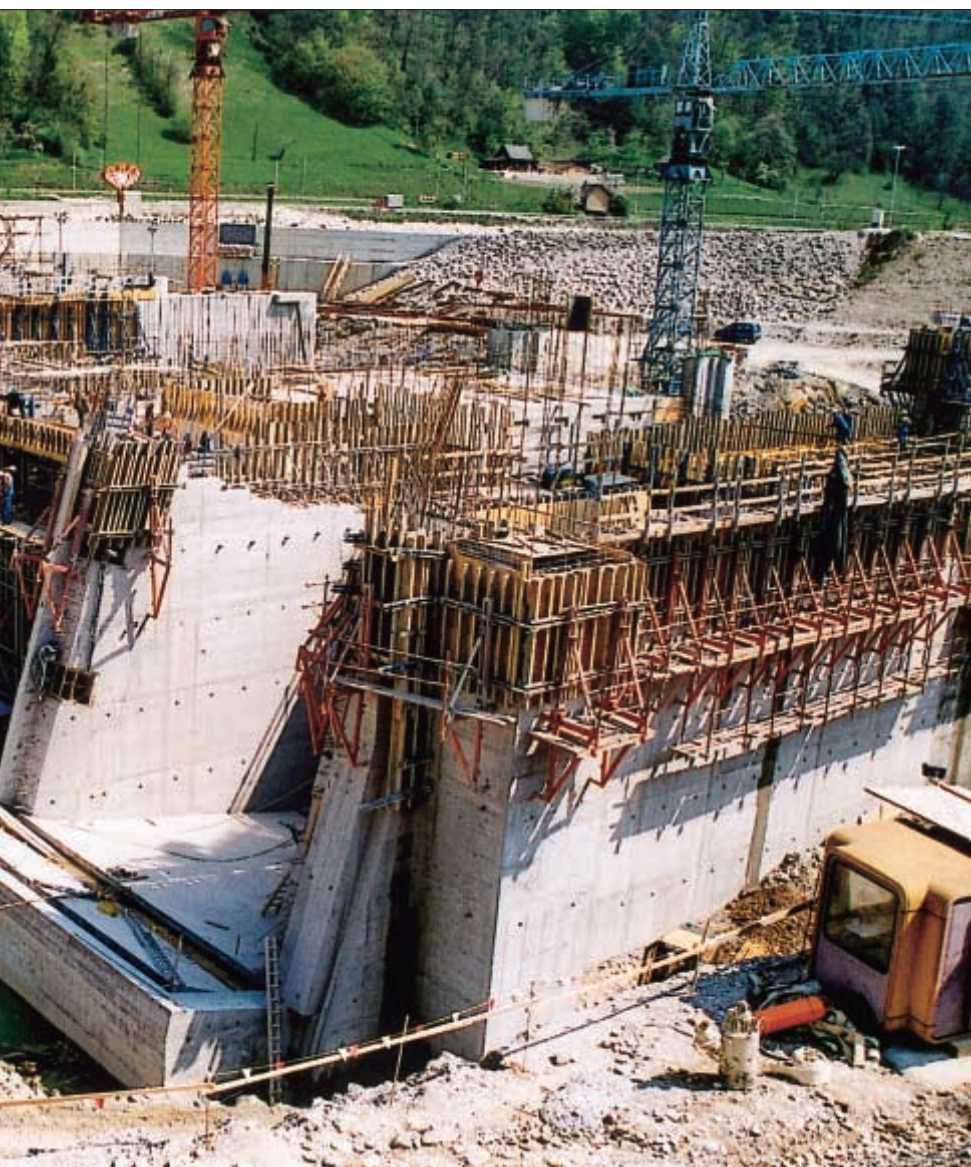
omenjeni primanjkljaj električne energije. V HSE, kjer se zavdajo pomena obnovljivih virov energije, največ pozornosti namenjajo prav uresničevanju projekta za zgraditev HE na spodnji Savi, kar je njihova prednostna naloga.

Ob tem je mag. Fabijan izrazil veselje, da tudi država podpira ta projekt, omenil pa je tudi korektno sodelovanje z lokalno skupnostjo, kar omogoča normalen potek del. Pri tako velikem projektu seveda ne gre brez določenih težav, ki pa jih s sodelovanjem vpletenih strani skušajo rešiti na čim bolj zadovoljiv način. Za Slovenijo pa projekt na spodnji Savi ni pomemben samo zaradi električne energije, temveč tudi zaradi vzporedne gradnje infrastrukture. Veliko pozitivnih učinkov se pri tej električni energiji pričakuje tudi zaradi zahtev Kjotskega protokola, po katerem mora Slovenija po eni strani precej znižati delež škodljivih toplo-

grednih plinov, po drugi pa mora povečati delež energije iz obnovljivih virov.

Vesetje ob podpisu pogodbe za gradnjo akumulacijskega bazena HE Boštanj je izrazil tudi Bogdan Barbič, direktor projekta Skupni podvig. Kot je poudaril, ta objekt ni namenjen samo energetiki, temveč bo dejansko služil kot zaščita pred poplavami, s katerimi se je Posavje spopadalo v minulih letih. Povedal je še, da je bil na javnem razpisu izbran najugodnejši ponudnik, in izrazil prepričanje, da bo izvajalec opravil svoje delo kakovostno in v zastavljenem roku. Da bodo vse pogodbene naloge in obveznosti dejansko uspešno uresničili, je zagotovil tudi sam predstavnik družbe Nivo, gradnje in ekologija.

Miro Jakomin

Mag. Drago Fabijan, generalni direktor HSE, ki je pogodbo za gradnjo akumulacijskega bazena HE Boštanj podpisal v imenu in za račun države, je ob podpisu izrazil zadovoljstvo in poudaril naslednje: »V HSE smo kot koncesionar zgraditve verige HE na spodnji Savi zadovoljni tako s terminskim in vsebinskim potekom posamičnih dejavnosti, kot so te, ki sledijo iz danes podpisane pogodbe, kot tudi s potekom projekta kot celote. Odločitev države, da HSE ustanovi tudi zaradi zgraditve verige spodnesavskih elektrarn, pa se v luči dejstev in števil, ki pričajo o skokoviti porabi električne energije v Sloveniji - napovedi NEP so kar dva odstotka na leto do leta 2010, potem pa 1,5 odstotka - znova kaže kot edina pravilna.«

NOV INVESTICIJSKI CIKLUS V TE-TOL

Sredi maja je imela ljubljanska TE-TOL tiskovno konferenco, na kateri je prvič, odkar od poletja 2001 vodi to termoelektrarno-toplarno Aleksander Mervar, širše predstavila družbo, njeno poslovanje in razvojno strategijo.

Termoelektrarno-toplarna, ki s 114 MW električne in 436 MW toplotne moči pokriva 90 odstotkov potreb po toplotni energiji v sistemu daljinskega ogrevanja Ljubljane, ima skoraj polovični delež pri pokrivanju teh potreb v državi, proizvede tri odstotke potrebne električne energije v državi, opravlja del sistemskih storitev in proizvaja tehnološko paro, je po dvajsetih letih, odkar je bil postavljen III. blok, ponovno pred večjim, desetletnim investicijskim ciklusom. Kot je pojasnil direktor *Aleksander Mervar*, so investicije razdelili v tri sklope. V prvem je investicija v izbor tehnologije, ki naj bi dopolnila obstoječo tehnologijo, in sicer so na podlagi rezultatov predinvesticijske

študije in eksterne recenzijske komisije sprejeli rešitev, da drugemu bloku prigradijo plinsko turbino z močjo 70 MW z utilizatorjem in jo povežejo s parno turbino bloka. Parno turbino bi zamenjali z novo z močjo od 35 do 70 MW. Gradbeni objekt plinske turbine bi zgradili za dve liniji in če bi postala plinska tehnologija neekonomična, bi polovico nove strojnice uporabili za skladišče. Kotlovske naprave drugega bloka pa ostanejo stare. Izbrana odločitev temelji na optimizaciji investicijskih vložkov in z disperzijo primarnih virov omogoča fleksibilnost sistemu. Gradnjo nove naložbe, vredne 16 milijard tolarjev, bodo začeli naslednje leto in jo dokončali v treh letih. Letos načrtujejo izdelati idejni pro-

jekt in investicijski program, zagotoviti finančno pokritje in se dogovoriti z Geoplino za gradnjo plinovoda od Vodice do Most. Med naložbami v tako imenovano povečanje tržne konkurenčnosti objekta že izvajajo rekonstrukcijo prvega turboagregata. Z njo mu bodo povečali moč za 10 MW in s tem tržili dodatne sistemske storitve in v primeru ustreznih cen na trgu tudi večje količine kondenzacijske elektrike. Druga naložba iz tega sklopa je projekt absorpcijskega hlajenja. Letos so začeli pilotni projekt tega hlajenja vseh objektov TE-TOL z uporabo toplote, ki jo proizvajajo sami. S tem bodo nadomestili sedanjí sistem hlajenja in omogočili potencialnim kupcem prezentacijo za tovrstno hlajenje. S tem bi lahko poleteli, ko je odjem toplote najnižji, dvignili njeno porabo za ta namen in hkrati povečali proizvodnjo električne energije v režimu prednostnega dispečiranja. Tretja naložba je prav tako povezana s poletjem in njegovimi vplivi na proizvodnjo TE-TOL. Objekt uporablja za hlajenje Ljubljano, ki pa je v toplih me-

Foto Mika Skubic

Direktor Mervar in nova predstavica za stike z javnostmi Doris Kukovič med tiskovno konferenco.

secih omejitveni dejavnik pri proizvodnji kondenzacijske električne energije. S postavitvijo hladilnega stolpa pa bi lahko povečali fleksibilnost proizvodnje električne energije tudi poleti.

Z naložbami iz tretjega sklopa pa želijo v TE-TOL zmanjšati vplive objekta na okolje. Najpomembnejša med njimi je uvedba sočasnega sežiga premoga in lesnih sekancev v kotlu tretjega bloka. V tem kotlu bi lahko pokurili okrog 100 tisoč kubičnih metrov lesnih sekancev in s tem znižali emisijo ogljikovega dioksida za okrog 30 tisoč ton. Končno odločitev o naložbi, vredni 1,5 milijarde tolarjev, bodo sprejeli po pregledu zbranih ponudb za dobavo lesnih sekancev v naslednjih desetih letih. Če bo cena ugodna in bodo pridobili tudi status kvalificiranega proizvajalca električne energije iz obnovljivih virov, bodo izvedli naložbo v enem letu. Nikakršnih ovir in pomislov pa nimajo za letošnjo izvedbo druge faze rekonstrukcije sistema zgozrevanja na kotlu drugega bloka. S to naložbo bodo zmanjšali emisijo dušikovih oksidov na izstopu iz dimnika pod 500 mg na kubični meter.

Po odloku o prodaji državnega premoženja v letošnjem in naslednjem letu je predvidena odprodaja celotne kapitalne naložbe države v TE-TOL, to je 64,57-odstotnega deleža, preostali del je v lasti mesta Ljubljane, ob tem pa mora država skladno z usmeritvami NEP ostati do leta 2010 večinski lastnik v TE-TOL. Direktor Mervar pričakuje, da se bo proces lastništva končal letos, in upa, da bo njihov kupec poznal zakonitosti nabave primarnih energentov, trgovanje s produkti TE-TOL in jih podpiral pri načrtani strategiji razvoja. Ne ostajajo pa v TE-TOL ravnodušni do strateških povezav v večje organizacijske oblike, ki so zanje zanimive predvsem s tržnega vidika.

Minka Skubic

pod medijskim žarometom

ISTRABENZOVIM »ELEKTRIČNI« APETITI NARAŠČAJO

Istrabenz se je z 8,35 milijona evrov vrednim nakupom avstrijskega distribucijskega podjetja Austrian Power Vetriebs dejavno vključil na evropski elektrotrg, saj naj bi s pomočjo omenjenega podjetja z elektriko oskrboval Avstrijce, Nemce in Francoze. Podjetje Austrian Power Vetriebs je hčerinska družba dunajskega holdinga VOE in je drugi največji avstrijski distributer med večjimi odjemalci, ki na tem trgu obvladuje približno 14-odstotni tržni delež. V Istrabenzu načrtujejo, da bo njihova nova avstrijska članica letos dosegla 165 milijonov evrov prihodkov, do leta 2009 pa naj bi bili njeni letni prihodki za 95 milijonov evrov višji. Sicer pa je Istrabenz napovedal, da se zanima tudi za nakup deleža v slovenski distribuciji oziroma natančneje v Elektro Ljubljani in Elektro Primorski.

Primorske novice, 4. maj

POTREBNA ŠE VEČJA GOSPODARSKA RAST

Vladni odbori so v začetku maja obravnavali dolgoročne napovedi o gospodarski rasti in strategijo razvoja Slovenije, pri čemer je bilo rečeno, da bi se moral gospodarska rast za zmanjšanje zaostanka za najbolj razvitimi državami v naslednjih desetih letih gibati med 4,8 in 5,1 odstotka. Za doseg tega cilja bi morali po ocenah strokovnjakov poseči po treh ukrepih, več vlagati v ljudi in dvig izobrazbene strukture, povečati vlaganja v raziskave in tehnološki razvoj ter oblikovati spodbudno poslovno okolje in povečati priliv tujih naložb. Po napovedih naj bi se v prihodnjih letih zmanjšala tudi inflacija, in sicer naj bi se leta 2006 gibala na ravni 2,7 odstotka, leto pozneje zdrsnila na 2,6 odstotka in se pozneje ustalila na 2,5 odstotka.

Finance, 5. maj

MARCA SKORAJ 164 TISOČAKOV

Zaposleni v Sloveniji so aprila v povprečju prejeli 163.838 tolarjev plače zaslužene marca, kar pomeni, da so bili marčevski zaslužki za 1,2 odstotka višji od februarjskih in za 6,6 odstotka višji kot marca lani. Zanimivi so tudi podatki za prve letošnje trimesečje, po katerih je povprečni zaslužek v Sloveniji dosegel 163.032 tolarjev, kar je bilo za 5,6 odstotka več kot v primerjalnem obdobju lani.

Večer, 18. maj

NEK DOBIČEK RAZDELILA DRUŽBENIKOMA

Nuklearna elektrarna Krško je Eles Genu in Hepu razdelila 1,5 milijarde tolarjev dobička, ki ga je ustvarila leta 2003, s čimer naj bi po mnenju slovenske vlade Hrvatom poplačala tudi dolg za nedobavljeno električno energijo leta 2003. V slovenski vladi pravijo, da Hrvati upravičeno zahtevajo odškodnino za obdobje v času med 11. marcem, ko je bila meddržavna pogodba o NEK uveljavljena, in 19. aprilom 2003, ko so iz Krškega znova začeli prejemati elektriko. Povsem neutemeljen pa naj bi bil zahtev za čas med 1. julijem 2002 in 11. marcem 2003, saj je NEK takrat Hrvatom dvakrat poslala ponudbo za ponovni odjem električne energije, a so jo ti obkrat zavrnili. Sicer pa po besedah slovenskih predstavnikov sodelovanje med družbenikoma zdaj poteka brez težav in še nikoli ni bilo na tako visoki ravni.

Delo, 18. maj

Priredil Brane Janjič

V RTP KIDRIČEVO USPEŠNO KONČALI 4. FAZO PRENOVE

Prenova RTP Kidričevo poteka povsem po načrtih, izvajalci in investitor pa so si še posebej oddahnili, ker je brez večjih zapletov minila tudi najzahtevnejša faza zamenjave zbiralnic. Eles naj bi projekt v celoti končal prihodnje leto, vrednost vseh del in potrebne opreme pa je ocenjena na dobro milijardo tolarjev in pol.

bil celoten projekt končan oktobra 2005. Kot že rečeno, gre v tem primeru za zelo zahtevnega uporabnika, ki mora imeti stalno na voljo dovolj energije, tako da je bilo pri pripravi del in njihovi izvedbi največ pozornosti namenjeno zanesljivemu napajanju tovarne. Ravno zato je bila tudi potreba razdelitev obnove v toliko posameznih faz, saj bi morebitni daljši izpad dobave električne energije pomenil zaustavitev proizvodnje in velikansko gmotno škodo, ki bi nekajkrat preseгла

Foto Brane Janjić

Pogled na že postavljene del stikališča.

Eles se je 1. septembra lani lotil zahtevne prenove RTP 110/10 kV RTP Kidričevo, ki je te dni v polnem razmahu. Zaradi občutljivosti na omenjeno RTP vezanega porabnika, to je tovarne aluminija Talum, je celoten projekt bil razdeljen kar v dvanajst faz. Najkritičnejšo, četrto, ki vključuje zamenjavo zbiralnic, pa je Eles uspešno končal 21. maja. Da gre res za zelo zahtevna dela, priča tudi podatek, da so izvajalci in drugi sodelujoči v tem projektu v okviru druge faze morali neprekinjeno delati 40 ur, izjema pa niso niti nekatere nočne izmene. Ker bi v primeru kakršnegakoli daljšega izpada napajanja Taluma dejansko prišlo do katastrofe, so bili v pripravljani fazi izdelani simulacijski računalniški projekti za vsako posamezno fazo, v celoti in do podrobnosti pa je izdelan tudi tako imenovani rezervni scenarij z opisom konkretnih postopkov v primeru nepričakovanih dogodkov. Kot nam je povedal direktor investicijskih projektov v Elesu *Marko Hrast*, se bodo po zamenjavi obstoječih zbiralnic (faza 4) lotili obnove posameznih daljnovidnih polj, v sklepi 12. fazi pa bodo temeljito prenovili še komandno stavbo. Sicer pa naj bi

Izvajalci so se tokrat znašli še pred posebno zahtevno nalogo.

Glavni projektant v RTP Kidričevo je IBE, dobavitelji elektroopreme Č&G, Merkur, Schneider Electric in Elektronabava, dobavitelji sekundarne opreme Iskra sistemi in ABB, gradbeni izvajalec podjetje Marc s podizvajalcem Karlom Jazbecem, jeklene konstrukcije so izdelali v Elektroservisih, elektromontažna dela pa so bila zaupana podjetju Esotech. Na gradbišču je občasno tudi do 40 zaposlenih in kar nekaj gradbenih strojev, kar je glede na omejenost prostora in dejstvo, da je stikališče ves čas pod napetostjo, terjalo še dodatne varnostne ukrepe. Slednje nenehno preverja tudi zunanji koordinator, ki skrbi za varno delo in opremljenost delavcev na gradbišču ter jih sproti seznanja tudi z možnimi nevarnostmi.

vrednost del na stikališču. Ob tem gre, poudarja Marko Hrast, pohvaliti vse sodelujoče pri projektu, tako vse izvajalce kot tudi predstavnike obeh Elesovih javnih gospodarskih služb Upravljanja in Prenosa, prav tako pa tudi pristojne iz Taluma, ki so nosilci vgradnje dodatnega transformatorja z usmernikom, ki bo zagotavljal večjo fleksibilnost pri napajanju elektrolize C.

Posodobitev je bila nujna

Razdelilno transformatorska postaja Kidričevo je bila zagrajena leta 1954 in je začela obratovati skupaj s proizvodnjo v elektrolizi A v tedanji tovarni glinice in aluminija Kidričevo. Leta 1963 je začela obratovati še hala B, do leta 1976 pa so tovarno napajali po dveh 110 kV daljnovodih iz RTP Cirkovce. Po zgraditvi HE Formin je bila preko dodatnega daljnovoda in Kidričevega vzpostavljena povezava za potrebe ptujске distribucije, leta 1976 pa je bil zgrajen še daljnovod Kidričevo 3. Ko je leta 1987 začela obratovati še elektroliza C, najprej s polovično in leta 2002 še s polno zmogljivostjo, se je skupni odjem tovarne povečal na 205 MW. Zaradi čedalje večjih energetskih zahtev in dotrajanosti opreme se

je Eles leta 2003 zato odločil za prenovo RTP Kidričevo in s Talumom, ki za leto 2005 napoveduje še večji odjem, poiskal skupni interes za celovito rekonstrukcijo tega objekta. Da bi vsa ta dela sploh lahko izpeljali in hkrati zagotovili kar se da nemoteno obratovanje stikališča, je bila nujna predhodna razširitev stikališča in izvedba nekaterih drugih del. Tako je Eles v sklopu omenjenega projekta že pred začetkom del na razširitvi stikališča izpeljal tudi obnovo 110 kV daljnovoda Cirkovce-Kidričevo 1, v okviru katere so bili sanirani betonski stebri in zamenjani vodniki s sodobnimi, pri čemer je bila prvič v Sloveniji uporabljena rešitev s tako imenovanimi črnimi vodniki.

Po besedah vodje Elektroprenosa Maribor *Dragota Lepšina* bo v RTP Kidričevo Eles tudi drugače namestil naj sodobnejše elektro, zaščitne in merilne naprave ter zamenjal tudi sistem vodenja, s čimer naj ne bi zagotovili le nemotene napajanja tovarne Talum in družb, ki so nastale na njenem območju, temveč v prihodnje tudi bistveno nižje stroške vzdrževanja.

Brane Janjić

SNK WEC DELUJE LOKALNO IN GLOBALNO

Konec marca je bil v Novi Gorici redni letni zbor Slovenskega nacionalnega komiteja Svetovnega energetskega sveta (SNK WEC). Na njem so člani komiteja med drugim obravnavali lansko poročilo o delu in sprejeli program za delo odbora do naslednjega letnega zbora. Sedmič zapored so bila podeljena priznanja WEC. Priznanje za leto 2003 je med posamezniki prejel Niko Martinec, sekretar Združenja za energetiko pri GZS, in med organizacijami Nuklearna elektrarna Krško. V drugem delu zbora je bila okrogla miza o interesih javnosti v javnih podjetjih in interesih delničarjev v delniških družbah.

vzetek enoletnega dela je sklenil s prepričanjem, da se bo uspešno delo komiteja nadaljevalo tudi v prihodnje.

Za novo enoletno obdobje SNK WEC načrtuje za svojo dejavnost 31 milijonov tolarjev, lani so porabili 26 milijonov tolarjev. Glede na to, da država lani ni prispevala načrtovanih 19 milijonov tolarjev, se je sekretar SNK WEC Natan Bernot vprašal, ali država še ni prišla do tega, da bi dala denar za razumno ravnanje z energijo, kar je ena od temeljnih dejavnosti in poslanstev SNK WEC. Kar pa ni razlog, da ta komite ne bi še naprej deloval lokal-

Po besedah mag. Vekoslava Korošca, predsednika SNK WEC, ki je povzel dejavnost komiteja v minulem enoletnem obdobju, je bil ta dejaven na vseh področjih doma in v tujini. Doma je zavzemal stališča do aktualnih vprašanj s področja energetskega gospodarstva in ravnanja z energijo in bil dejaven pri razpravah o predlogu resolucije o Nacionalnem energetskem programu. Posamezni člani WEC so sodelovali na številnih domačih in tujih posvetovanjih, še zlasti je bilo vidno delo naših predstavnikov v skupini WEC držav članic Srednje in Vzhodne Evrope, ki mu predseduje slovenski odbor. V tej skupini so med drugim obravnavali vprašanje regulacije v tem delu Evrope. Vidna je bila tudi udeležba naših predstavnikov na energetskem forumu držav članic WEC lani v Bolgariji, ko je Slovenija prevzela koordinacijo področja izobraževanja v energetiki v vseh stopnjah in smereh s poudarkom na razumnem ravnanju z energijo. Med drugim je predsednik WEC-a mag. Korošec posredoval stališča Euroelectrica na konferenci v Los Angelesu. Po-

Foto Minka Skubic

Predsedstvo letnega zbora SNK WEC je dobro opravilo svoje delo.

Nagrajenca v družbi predsednika WEC mag. Vekoslava Korošca in predsednika GZS mag. Jožka Čuka, ki se je udeležil slavnostne podelitve.

no in globalno tako doma kot v Evropi in v svetu, in tako je tudi zasnovan program za obdobje do naslednjega letnega zbora čez eno leto.

V razpravi o programu se je med drugimi oglašil *dr. Franc Žerdin* s pripombo, da bi SNK WEC, ki je veliko naredil na temeljih za NEP, moral čim prej nadaljevati delo na tem projektu. Zavzel se je tudi za spremembo učnih programov s poudarkom na ravnanju z energijo. *Mag. Vekoslav Korošec* se je dotaknil novega investicijskega ciklusa v energetiki in z njim povezanimi težavami umeščanja elektroenergetskih objektov v prostor. V tvornem sodelovanju družb z WEC vidi možnost za drugačno predstavitev tega problema v javnosti z namenom, da se doseže soglasje za te posege v okolju. *Dr. Maks Babuder* je sprožil vprašanje zavarovanja v času intenzivne proizvodnje in trgovanja z električno energijo. Pomena uravnoteženega razvoja se je dotaknil *dr. Milan Medved*. Dejal je, da uravnoteženi razvoj ne pomeni ekološkega razvoja, in da se tega, da je energija tržno blago, ni domislila energetika, zato bi morala družba energetiki dati pravo mesto in ceno.

Pri tem bi nam bila dobrodošla pomoč energetskega lobija, na katerega že dalj čas opozarja *mag. Drago Štefe* in je nanj spomnil tudi v Novi Gorici. Z drugega zornega kota pa je na problem umeščanja objektov v prostor pogledal *Marko Agrež*. V TE Trbovlje ponujajo lokacijo in samo čakajo na zeleno luč države, seveda s celovito rešitvijo Zasavja, in ne samo s sežigalnico za smeti. Pomisleke o tem, kako znamo širšo družbo opozoriti na probleme energetike in ali jo sploh znamo, je izrazil *mag. Uroš Mikoš*.

Slovesni podelitvi letošnjih priznanj je sledila okrogla miza na

temo odnos med interesi javnosti v javnih podjetjih in interesi delničarjev v delniških družbah. Moderator *Natan Bernot* je k sodelovanju za predstavitev te teme povabil *dr. Klauza Brendowa*, koordinatorja WEC za Srednjo Evropo, *dr. Mladena Zeljka*, vodjo oddelka za proizvodnjo in transformacijo energije v zagrebškem inštitutu Hrvoje Požar, in prof. *dr. Gerharda Schillerja*, general-

nega sekretarja avstrijskega komiteja WEC, ter *mag. Janeza Grošlja*, tehničnega direktorja Energetike, ki so vsak s svojega zornega kota govorili o aktualnih energetske vprašanjih, predvsem liberalizaciji energetike.

Minka Skubic

Priznanje Niku Martincu in NE Krško

Na letošnji razpis za dodelitev priznanj SNK WEC za minulo leto je komite dobil tri predloge v kategoriji posameznikov, in sicer so to Mojca Kert-Kos, Niko Martinec in Natan Bernot, prav tako pa tudi tri predloge med institucijami: NE Krško, Petrol Energetika Ravne in Slovenski naftni komite. Komisija predsedstva SNK WEC je ugotovila, da so vsi predlogi dobri in utemeljeni, še zlasti jih je razveselila nominacija mlade perspektivne družbe Petrol Energetika Ravne, ki se ji je v kratkem času od ustanovitve uspelo tako po položaju kot po obsegu poslovanja ter strateškem razvoju energetike in ekologije uvrstiti med pristojne, odločilne in odgovorne akterje v regiji, v kateri deluje. Dokončni izbor je opravila na podlagi izdelanih kriterijev za podelitev priznanj, med katerimi je eden od najpomembnejših večletno vidno delovanje na področju ravnanja z energijo. Na tej podlagi se je komisija odločila, da prejme priznanje za leto 2003 med institucijami NE Krško, ker je njen prispevek k zanesljivi, varni in konkurenčni oskrbi naše dežele izjemno velik, njeno delovanje pa po vseh kazalcih mednarodno primerljivo. Med posamezniki pa je priznanje prejel Niko Martinec, ker je s svojim dosedanjim delom sekretarja Splošnega združenja za energetiko pri Gospodarski zbornici vplival na usmeritev gospodarskega sistema in Gospodarske zbornice Slovenije v razumno ravnanje z energijo.

Oba nagrajenca bomo v Našem stiku predstavili posebej.

D OBRA NEK ŽELI POSTATI ŠE BOLJŠA

Letošnje priznanje Slovenskega nacionalnega komiteja Svetovnega energetskega sveta (SNK WEC) med institucijami je dobila Nuklearna elektrarna Krško. Elektrarna, ki redno komercialno obratuje 21 let in zdaj pokriva približno četrtno potreb Slovenije in petino Hrvaške po električni energiji. Z dosedanjo dobro dvajsetletno proizvodnjo je pokrila osem- do devetletne potrebe naše države po električni energiji. Zadnjih šestnajst let je na vodstvenem mestu elektrarne previharil direktor Stane Rožman, ki je zagotovo zaščitni znak krške elektrarne.

NE Krško je začela redno komercialno obratovanje 1. januarja 1983. Kakšni so vaši spomini na začetke njenega delovanja, glede na to, da ste bili že v ekipi, ki se je pripravljala, da prevzame obratovanje elektrarne po njeni zgraditvi?

»Ko sem leta 1975 nastopil delo v elektrarni v ustanavljanju, je bila ta organizirana v del za njeno zgraditev in del, ki se je pripravljalo za začetek obratovanja. Sprejet sem bil v skupino za obratovanje, tako da na sami investiciji nisem nikoli delal. Skupina za obratovanje se je morala pravočasno izšolati in pripraviti, da je začela delati že pri testiranju opreme, njenem prevzemanju, poznejšem poskusnem in rednem obratovanju. Pravzaprav smo bili takrat organizirani funkcionalno, v ekipi smo bili tisti, ki smo se pripravljali na začetek obratovanja objekta, in Westinghousovi strokovnjaki, ki so nam pomagali pri uvajanju naprav, ki so jih dobavili. Tako združena

ekipa je vodila obratovanje NEK do začetka njenega rednega obratovanja. V njej je bilo čedalje manj Westinghousovih strokovnjakov in čedalje več domačih, ki so okrepili začetno deseterico. Slednja je dobila nalogo, organizirati področje obratovanja. Bil sem med desetimi inženirji, ki smo bili določeni za zagon elektrarne. Pozneje, ko je začela elektrarna obratovati in se je začelo izmensko delo, sem postal eden od petih vodij izmene in v nekaj letih vodja proizvodnje elektrarne.«

Takrat je bil to tehnološko najsodobnejši objekt v skupni državi, in je bilo gotovo delati v njem izziv za mlade strokovnjake.

»Predvsem je mlado ekipo gnala naprej želja po novem. Nihče od nas ni spraševal po delovnih razmerah, višini plače, glavna motivacija je bila upravljati nekaj sodobnega. Bili smo sistematično šolani in domišljeno usposobljeni za delo na objektu. Po dveh letih intenzivnega usposabljanja, od tega šest mesecev v ZDA, smo bi-

li željni preveriti svoje znanje na novem objektu. Menim, da je bila to velika stvar za nas in enkratna priložnost, da smo šli skozi ta proces usposabljanja in zagona novega objekta na sistematičen način, kar je zagotovo vplivalo tudi na naš odnos do jedrske energije. Vse poznejše generacije v elektrarni so bile v težji situaciji. Praktičnih izkušenj, ki jih dobiš pri stavljanju v pogon novega objekta, se ne da pridobiti na noben drug način.«

V prvih letih obratovanja jedrske elektrarne je bilo kar nekaj izpadov na leto, tudi njena izkoriščenost ni bila najboljša. Kaj je bil vzrok za to?

»To je logičen pojav pri stavljanju novih objektov v polno obratovanje. V dveletnem obdobju testiranja se odpravljajo pomanjkljivosti, in v tem času prihaja do nihanj proizvodnje in zaustavitve objektov po vseh tovrstnih objektih še danes. Zadnji tak primer je češka jedrska elektrarna Temelin. Ko se stvari stabilizirajo, je obratovanje bolj zanesljivo in izkoriščenost boljša. Seveda pa ima pomembno vlogo pri tem tudi človeški dejavnik. Kompetenca zaposlenih se v jedrskih objektih zgradi šele po desetih letih.«

Kateri so bili ukrepi, s katerimi ste se pod vašim vodenjem elektrarne približali najboljšim tovrstnim objektom v svetu po vseh primerljivih rezultatih?

»V prvi vrsti je bistveno, da smo poskrbeli za kakovosten tim in organizacijo kot celoto. O slednji lahko rečemo, da je danes stabilna. Veliko smo vlagali in še vlagamo v usposabljanje naših delavcev, tako da njihova strokovnost nenehno narašča. Prav to po mo-

je največ prispeva k našim dobrim obratovalnim rezultatom. Ob tem pa kot organizacija nismo nikoli bili zadovoljni z obstoječim stanjem, in smo vedno iskali zglede pri boljših in višjih ter načrtovali poti, kako jih doseči. Tudi danes nismo samozadovoljen kolektiv. Imamo vrsto načrtov, kako postati še boljši. Ključ za to pa je nenehno vlaganje v ljudi. Za jedrski objekt so bolj kot vlaganja v tehnologijo, pomembna vlaganja v znanje in ljudi. «

Kaj je poleg 40 MW več novih moči za elektrarno pomenila modernizacija leta 2000?

»Modernizacija je predvsem iz-

polnila tehnološke zahteve za dolgoročno obratovanje elektrarne. Brez nje bi najverjetneje naš objekt stal. Zamenjava uparjalnikov je bila nujna, če smo želeli imeti tehnološke pogoje za obratovanje v načrtovani življenjski dobi. Zahteven projekt posodobitve pa je na račun povečane moči elektrarne postal tudi ekonomsko privlačnejši.

V letih obratovanja so se menjale tudi razmere za poslovanje NEK, in elektrarna se je iz izgubarske prelevila v dobičkono- podjetje z lanskim dobičkom 1,6 milijarde tolarjev, ob tem, da se cena

Foto Minka Skubic

Stane Rožman:
»Izkušnje, po letu odkar je začel veljati menarodni sporazum o NEK, so dobre.

pri vas proizvedene kWh nenehno znižuje.

Kako vam je to uspelo?

»Za obdobje pred letom 1998 je značilna relativna nedoslednost družbe pri stalnem zagotavljanju denarnih sredstev jedrski elektrarni. Ekonomski položaj NEK se je gibal sorazmerno s položajem elektrogospodarstva, od pomanjkanja prihodka, neustrezne cene do izgub. Zaznati je bilo močnejše in manjše oscilacije. Lastništvo dveh družbenikov iz dveh republik je stanje še otežilo. V devetdesetih letih, po razpadu skupne države, je postal ta vidik še bolj drastičen. Obremenitve iz sporazuma je bilo treba izvajati, HEP pa je postajal še bolj nezanesljiv družbenik. O kakovostnem preobratu lahko govorimo šele lani z vzpostavitvijo meddržavnega sporazuma. Če je prinesel kaj pozitivnega, je to, da sta oba družbenika nesporno dojela, da morata disciplinirano izpolnjevati obveznosti do jedrske elektrarne, skladno z gospodarskim načrtom. Disciplinirana pa sta pri pokrivanju obveznosti tudi zato, ker je bil sporazum v tem delu zaščitniško naravnano do NEK, saj so predvidene takojšnje sankcije. Njun resen in odgovoren pristop se nadaljuje tudi letos. To je za našo elektrarno dobro, saj tako vemo, s kakšnimi viri bomo razpolagali in da so nam ti tudi zagotovljeni. «

Po vrsti kritik meddržavnega sporazuma - predvsem glede nejasnosti glede odlaganja radioaktivnih odpadkov iz Krškega - ste v elektrarni po njegovem enoletnem udejanjanju zadovoljni z rezultati, ki jih je prinesel. Kje so razlogi za optimizem in kaj se je v tem letu, ko se je vrnil v družbo hrvaški družbenik, spremenilo?

»Za nami je dobro leto dela in poslovanja po novem sporazumu. Izkušnje so pozitivne in temeljijo na dejstvih, da je finančna disciplina pri obeh družbenikih dosežena, da sta družbenika odobrila petletni načrt investiranja v elektrarni, kar omogoča primerno stopnjo odnosov tudi pri reševanju operativnih vprašanj. Slednji pomenijo glavni pogoj za normal-

no obratovanje jedrskega objekta. Za zdaj lahko rečem, da so bile ključne teme obravnavane odgovorno, z veliko razumevanja obeh strani, da ne bi prišlo do težav. Zagotovo je ključ do tega tudi v ustreznosti organov upravljanja družbe, tako nadzornega sveta, meddržavne komisije kot uprave in menedžmenta elektrarne. V te organe so imenovani člani, ki so znali vnesti pozitiven odnos v delo organov in s tem neposredno v poslovanje družbe. Vsaka nepremišljena kadrovska poteza bi lahko porušila tak pristop.

Sicer pa v minulem letu ni prišlo do drugih večjih sprememb v elektrarni. Pri zaposlovanju, kjer lahko državljani obeh držav enakopravno kandidirajo, nimamo dejavne kadrovske politike, celo več, stremimo k temu, da nas bo v elektrarni manj zaposlenih. Tako razen paritetne popolnitve uprave in vodstva, kar predvideva sporazum, nismo ne lani ne letos zaposlovali novih delavcev. Na področju storitev so rahli premiki v zadovoljstvo družbenika iz Hrvaške. Že tudi prej so bili v tehnološkem delu zastopani partnerji iz obeh strani meje in tudi v prihodnje ostajajo naši izvajalci pri bistvenih delih isti. V zadnjih desetih letih se je nekoliko povečal delež slovenskih partnerjev pri drugih delih. Novost pa je, da so hrvaški državljani, ki delajo v NEK, dobili trajno dovoljenje za delo in jim ga ni treba vsako leto obnavljati. To je dobro za ozračje v enovitem kolektivu, da ni tovrstnih frustracij in da imajo vsi zaposleni enake delovne razmere. «

V dolgih letih neurejenega lastništva so imeli vaši lastniki večkrat pomisleke, kako bi vas zamenjali. V šestnajstih letih ste vzdržali vse pritiske. Vodite evidenco o tem, kolikokrat so se pojavile tovrstne namere, in kaj je bil po vaši presoji razlog, da se to ni zgodilo?

»Bilo je obdobje, ko so me odstavljali na vsaki seji nadzornega sveta. Odstavljajo te vedno, kadar si napoti konceptom drugih. Razlog, da sem ostal toliko let direktor, vidim v tem, da najbrž niso imeli v danem trenutku boljše-

ga. Ni pa mi znano, kaj so sešteli pri iskanju boljšega. «

Kako je jedrska elektrarna vpeta v Posavje, domačo regijo? Lani, ob sklepanju meddržavnega sporazuma, je bilo prav Posavje zelo dejavno predvsem pri ustreznih finančnih in lokacijskih rešitvi odlaganja radioaktivnih odpadkov.

»Jedrski objekt je poseben tudi za okolje, in prav zato se v elektrarni trudimo biti pozitivno vpeti v regijo, v kateri obratujemo, in skušamo imeti čim boljše odnose tako z občinami kot krajani. Naš objekt v tej regiji stoji in nameravamo ostati tudi dolgoročno, zato želimo biti v okolju prepoznavni, in to okolje nam mora zaupati. Tudi zato se odzivamo na dogodke v okolju, smo odprti za informacije vsem zainteresiranim, dajemo možnost in priložnost storitvenega dela lokalnim podjetjem. Meddržavna pogodba je upoštevala dejavnik okolja, pri odmeri nadomestila, kar je običajna praksa tudi drugod po svetu. Če je domače javno mnenje o jedrskem objektu pozitivno in če ima slednji ustrezno mesto v svojem okolju, je manjša možnost za vplive od drugod. Znan je primer, ko so pred leti avstrijski zeleni demonstrirali pred NEK, tamkajšnji domačini pa njihovega početja niso prav nič odobravali. Elektrarna se bo v prihodnje spopadala z resnimi vprašanji, kot so odlaganje RAO, povečevanje zmogljivosti, razgradnja elektrarne. Če pri tem ne bomo imeli zaveznikov v domačem okolju, kje jih bomo imeli? «

Spremljate potek dela Keleminove skupščinske komisije za ugotovitev odgovornosti glede nakupa in prodaje električne energije po prenehanju dobave elektrike Hrvaški iz vašega objekta? V njenih ugotovitvah ste uvrščeni med odgovorne za slabo kupčijo. Kako ste sodelovali s komisijo in kakšno je vaše mnenje o njenem delu?

»Delo komisije sem spremljal na razdaljo. To niso strokovna telesa, temveč politična. V vsakem primeru bi bilo ustrežneje, da se

ukvarjajo s temami, ki so primerne zanje. Elektrarna je komisiji poslala zahtevano dokumentacijo, bil pa sem tudi zaslišan pred njo. «

Če se vrnem k vaši temeljni dejavnosti, proizvodnji električne energije, kakšni cilji so pred vami na tem področju in v kakšno smer bo šel razvoj elektrarne?

»Naš najpomembnejši cilj je, da smo po vseh karakteristikah, tako obratovalnih, razvojnih, ekonomskih, primerljivi z najboljšimi objekti našega tipa v svetu. Želimo biti v četrtini najuspešnejših jedrskih elektrarn v svetu. Na tej podlagi lahko razmišljamo o drugih ciljih, kot je dolgoročno obratovanje in upravljanje življenjske dobe NE Krško oziroma njeno podaljšanje. Za zdaj smo na dobri poti, na trgu smo dobro pozicionirani, ustvarjamo profit lastnikoma, in to je danes nekaj, kar je vsekakor v ospredju. «

Ne poznam nikogar, ne iz vaših vrst, ne višje, ne nižje od vas, ne v Sloveniji in ne na Hrvaškem, ki bi vam zavidal vaš položaj, poznam pa veliko iz vrst vseh naštetih, ki vas občudujejo, da toliko let vztrajate na tem zahtevnem delovnem mestu. Je biti prvi človek elektrarne tudi za vas tako naporno, kje so razlogi, da kljub temu vztrajate, in s čim si nadomeščate energijo, ki vam jo 676 MW »pokuri«?

»Ali je naporno ali ni, je relativno. Svojega dela ne presojam nič drugače kot drugega. Če se boriš, da bi kaj dosegel, je vsako delo naporno. Da pa vztrajam pri tem delu, je iskati razloge tudi v moji idealistični naravi. Če se s čim spopadem, ne gledam na škodo, ki jo bom pri tem utrpel. Poleg idealizma me na to delovno mesto veže tudi potreba po preživljanju treh študirajočih otrok. Izgubljeno energijo mi večidel daje družina s tremi krasnimi otroki in v zadnjih letih mati, ki ima 97 let in ki kljub nepokretnosti izžareva vedrino duha in jasnost misli. «

Minka Skubic

KAKŠE TEŽAVE ČAKAJO NOVINKE?

Države, ki so se maja pridružile Evropski uniji, si obetajo koristi tudi od širitve trga za električno energijo in plinom. Po izkušnjah držav, ki so že odprle meje tega trga, so se cene električne energije po tem koraku začele nižati, kako pa bo v novinkah, za zdaj še ne vemo. Napovedi so različne, vsaj za Slovenijo velja, da se bo elektrika bržkone celo podražila, a države vendarle pričakujejo pozitivne učinke, ne le pri učinkovitejši oskrbi z električno energijo in plinom, temveč tudi na področju sociale.

Povezovanje energetskih trgov bo bistvenega pomena za varstvo energetskih porabnikov, predvsem na področju javnih storitev, kot je zagotavljanje oskrbe vsem uporabnikom, tudi socialno ogroženih, obljublja Evropska komisija v poročilu z naslovom Širitev in energetska politika Evropske unije. Odpiranje energetskih trgov naj bi med drugim privedlo do številnih novih delovnih mest ter novih poslovnih možnosti za sedanje in nove udeležence na trgu. A kljub temu je do takega idealnega stanja dolga pot, na kateri čaka novinke še vrsta nalog.

Pravni red

Implementacija pravnega reda Evropske unije je bila zagotovo ena izmed najtežavnejših nalog in hkrati največjih spodbud za preobrazbo energetskega sektorja v državah kandidatkah. Elektroenergetska direktiva (96/92/ES) vodi h koncu m dela državnega monopola, zajema pa predvsem ustanovitev regulativnih organov za elektroenergetski sektor, vzpostavitev konkurenčnih pogojev v sektorju in uvedbo preglednosti pri določanju cen.

Kot meni Evropska komisija, je mogoče pozitivne izboljšave opaziti predvsem pri prvi točki, saj so države pristopnice že ustanovile ustrezne regulativne organe, napredek je viden tudi pri priključitvi Poljske, Češke in Madžarske v evropsko omrežje UCTE, ne nazadnje pa se sledenje evropskim normativom izkazuje pri delnem odpiranju elektroenergetskih meja. Od začetka leta 2002 lahko, denimo, tuji proizvajalci prodajo Madžarski tretjino električne energije, ki je porabijo tamkajšnji odjemalci.

Toda pravni red je le podlaga za uresničevanje zamisli skupnega energetskega trga - ta namreč ne more delovati, če za to niso zagotovljeni tudi dejanski pogoji, med katere zagotovo sodi ustrezna infrastruktura za povezovanje članic. Komisija je na tem področju predlagala več ukrepov, s katerimi bi dosegla desetodstotno medsebojno povezanost, med njimi pa je poudarila načrt, da bo s sredstvi, namenjenimi vseevropskim omrežjem, financirala projekte, ki bodo delovali v »evropskem interesu«. »Brez ustrezne ravni medsebojne povezanosti elektroenergetskih in plinskih omrežij ra-

zličnih držav se pravi konkurenčni trg, za katerega so značilne visoke ravni varnosti oskrbe, ne more razviti,« meni Evropska komisija.

Okoljski vidiki

Med največje ovire, ki jih bodo morale nove članice preskočiti skupaj s petnajsterico, je prav gotovo skrb za okolje. Znano je, da je energetskega sektor eden izmed največjih onesnaževalcev ozračja, zato išče Evropska unija najrazličnejše načine, kako opustiti tradicionalno, okolju škodljivo proizvodnjo, in jo nadomestiti z bolj čisto. Med glavne ukrepe sodijo uvajanje obnovljivih virov energije in spodbujanje energetske učinkovitosti. Zlasti prvi dosega v Uniji majhen delež v skupni proizvodnji električne energije, zato je Komisija postavila cilje, ki jih morajo države doseči.

Zakonodajne ukrepe, ki vključujejo direktivo o varčevanju z energijo v zgradbah, dopolnjuje program Inteligentna energija za Evropo (2003-2006). Slednji uresničuje strategijo, zapisano v zeleni knjigi o varnosti oskrbe z energijo, ter ji dodaja načrte za izboljšanje energetske učinkovitosti in razvoj zmogljivosti za izrabo obnovljivih virov energije. Vse države sicer nimajo enakih možnosti, da bi dosegle navedene cilje, toda Unija zagotavlja, da jim bo pomagala in si prizadevala za ustvarjanje možnosti za to. Novinke so v zadnjem desetletju sicer napredovale, toda kljub temu zastajajo za petnajsterico - njihove emisije okolju škodljivih plinov na prebivalca so v povprečju višje, prihajajo pa večidel iz energetskega sektorja, ki uporablja zastarelo tehnologijo ter gorivo slabše kakovosti.

Poudarek na energetiki

Okoljski pravni red Evropske unije se sicer osredotoča na vsa področja, ki so povezana z varovanjem okolja, vendar pa namenja največ pozornosti energiji. Pravni predpisi o zraku, vodi, industrijskem onesnaževanju ter odpadkih in podobno ponujajo okvir in obenem gibalno silo za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov ter vključujejo politike posameznih sektorjev.

Na energetiko se, denimo, nanašajo odločba Sveta 99/296/ES, ki je namenjena nadzorovanju emisij omenjenih plinov na tem področju, ter drugi standardi, ki spodbujajo k varčevanju z energijo in uporabi večjega deleža obnovljivih virov. »Širitev daje državam kandidatkam priložnost, da preprečijo nastanek okoljskih problemov z vključevanjem okoljskih vidikov v prihodnjo energetske in prometno politiko,« meni Evropska komisija v omenjeni publikaciji. Prav tako je prepričana, da bo uresničevanje te zakonodaje v državah članicah privedlo do pozitivnih premikov na področjih zdravja ljudi, čistega zraka, pitne vode in bo ne nazadnje prispevalo tudi k dvigu ravni okoljske demokracije.

A, kot rečeno, države za to vendarle nimajo enakih pogojev, marsikatera med njimi je močno odvisna od tradicionalnih virov energije ali jedrskih elektrarn, zato je težko izpolniti evropske smernice, še zlasti če upoštevamo, da imajo s tem težave že stare članice, ki so ekonomsko močnejše.

Pomoč pri zapiranju JE

Poudarili smo že, da so nekatere države članice Evropske unije močno odvisne od proizvodnje jedrske energije, med njimi izstopa predvsem petnajsterica, saj proizvede vsega skupaj kar 35 odstotkov električne energije iz tega vira. V državah, ki so se jim nedavno pridružile, je ta delež kajpak nižji, vendar le v celoti gledano - nekatere med njimi namreč pridobijo tri četrtine svoje elektrike v nuklearkah. Kar sedem nekdanjih kandidatk - Bolgarija, Romunija, Madžarska, Češka, Slovaška, Slovenija in Litva - proizvede s temi elektrarnami od 8 do 73 odstotkov električne energije.

Pri tem je treba upoštevati, da vse elektrarne niso zgrajene in opremljene po standardih, ki jih zahteva EU, zato je ena njenih prvih nalog zagotavljanje varnosti državljanov in okolja pred nevarnostmi sevanja. To pa zaradi razsežnosti morebitnih nesreč vsekakor ni mogoče obravnavati zgolj z vidika posameznih držav, temveč lahko le skupen regulativen pristop zajamči, da bo v razširjeni Uniji zagotovljena visoka stopnja jedrske varnosti. Prav zato je Komisija predlagala sveženj pravnih ukrepov, ki pokrivajo to področje, med drugim tudi razgradnjo zastarelih objektov in ravnanje z radioaktivnimi odpadki.

Omenjena politika je privedla do tega, da so države novinke z reaktorji, ki jih ni mogoče posodobiti s sprejemljivimi stroški, med pogajanja za članstvo strinjale, da bodo te elektrarne zaprle. Mednje sodijo nuklearke Ignalin v Litvi, Bohunice na Slovaškem in Kozloduy v Bolgariji. Ker je ta proces tako finančno kot tudi tehnološko zahteven, bodo države prejele pomoč - Slovaška bo dobila med letoma 2004 in 2006 subvencijo v višini 150 milijonov evrov, Litva 285 milijonov evrov, Bolgarija pa dvesto milijonov evrov. Poleg tega namerava Unija dodatna sredstva za zapiranje zbrati na posebnih mednarodnih konferencah, obenem pa ponuja državam v okviru Euratoma posojila. Bolgarija ga je, denimo, iz tega naslova dobila za 212 milijonov evrov.

Sicer pa bodo tudi druge države novinke za zagotavljanje jedrske varnosti dobile denarno pomoč Unije, in to 125 milijonov evrov na leto za prehodne ukrepe na tem področju med letoma 2004 in 2006, kot je bilo dogovorjeno na evropskem vrhu v Kopenhagnu pred slabima dvema letoma.

Institucionalna podpora

Evropska unija je, da bi pomagala državam Srednje in Vzhodne Evrope izvesti reforme, zagotovila denarno pomoč še na druge načine, na primer v okviru programa Phare. Slednji namenja največ pozornosti krepitvi institucij in uskladitvi nacionalnih in evropske zakonodaje ter gospodarski in socialni koheziji. Cilj prvega vidika je prilagoditev in krepitev demokratičnih institucij, javne uprave in organizacij, ki so pristojne za izvedbo in uveljavitev zakonodaje, med drugim tudi na področju električne energije in plina.

Pharovi projekti tako, denimo, vključujejo podporo regulativnim organom pri nadzoru delovanja trgov s plinom in električno energijo, ukrepe energetske učinkovitosti in spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije (oblikovanje nacional-

nih omrežij), podporo pri udeležbi v evropskih energetskega programih ter krepitev nacionalne energetske uprave.

Poleg tega lahko države članice za posodobitev energetskega sektorja še posojila Evropske banke za obnovo in razvoj. Prednost imajo projekti, ki predvidevajo posodobitev lokalnih ogrevalnih in energetske sistemov, prestrukturiranje podjetij, podporo za ukrepe energetske učinkovitosti in čezmejne povezave.

Težave z oskrbo ostajajo

Evropska komisija si torej prizadeva, kot je zapisala v svoje poročilo o širitvi in energetske politiki Unije, da bi državam pristopnicam pomagala ustvariti pregleden in liberaliziran nacionalni energetski trg in jih tako pripravila na popolno vključitev v enotni trg Evropske unije. Toda bistvene težave, s katerimi se srečuje evropsko gospodarstvo, bodo po širitvi ostale - članice še zmeraj pesti sorazmeroma visok delež uvoza, saj znaša kar 50 odstotkov vse energije. Glede na to, da nove članice nimajo zaloga nafte in zemeljskega plina, širitev tega deleža ne bo znižala, kvečjemu se bo (ob sedanjih težnjah) še povečeval. Po napovedih bi lahko do leta 2030 dosegel kar 70 odstotkov, kot smo že zapisali v aprilski številki Našega stika.

Prav zato bo v prihodnosti ključnega pomena optimiranje oskrbe z energijo in nenehen dialog med porabniki in proizvajalci. »Odpiranje trgov z električno energijo in plinom po vsej razširjeni Evropski uniji bo povečalo privlačnost teh sektorjev za investitorje,« meni Evropska komisija. In tako tudi optimistično dodaja, da bo vzpostavitev delujočih energetske trgov spodbudila rast in povečala blaginjo v razširjeni Uniji ...

Simona Bandur

Povzeto po poročilu Širitev in energetska politika Evropske unije

EVROPSKA UNIJA

APRILA VIŠJA INFLACIJA

Inflacija v evroobmočju je aprila na letni ravni dosegla dva odstotka, v vsej Evropski uniji pa je bila 1,9-odstotna, je sporočil evropski statistični urad Evrostat, ki je že upošteval podatke razširjene Unije. Tako je ta mesec inflacija dobro poskočila, saj je znašala marca v obeh skupinah držav 1,7 odstotka. Najnižje stopnje so v četrtem mesecu izračunali v Litvi in na Finskem - v obeh je bila namreč negativna, in sicer v prvi -0,7-odstotna, v drugi pa -0,4-odstotna. Omenjenima državam sledita Ciper, kjer je dosegla inflacija 0,1 odstotka, in Danska, kjer je bila 0,5-odstotna. Po drugi strani pa so najvišje stopnje dosegle Slovaška (7,8 odstotka), Madžarska (7 odstotkov), Latvija (5 odstotkov) ter Slovenija in Malta (po 3,6 odstotka). V primerjavi z marcem je inflacija na letni ravni zrastle v 17 članicah Unije, v treh je padla, v štirih pa ostala nespremenjena. STA

O POSLEDICAH TRGOVANJA Z EMISIJAMI

Čez dobre pol leta bodo evropske države začele izvajati enega izmed osrednjih ukrepov okoljevarstvene politike - trgovati bodo začele z emisijami. Podjetja se po ugotovitvah strokovnjakov Eurelectrica na to novost sicer pripravljajo, še zmeraj pa ni jasno, kako bo vplivala na cene električne energije.

Paul Bulteel, generalni sekretar Eurelectrica, meni, da bo trgovanje z emisijami zagotovo pustilo posledice tudi na cenah električne energije, toda najverjetneje bo treba počakati in šele v praksi preveriti, kakšne bodo. Po njegovem so podražitve odvisne predvsem od posameznih trgov in nacionalnih razporeditvenih programov, a vendarle ni mogel ovreči bojazni nekaterih, da bo trgovanje potisnilo cene v nekaterih primerih za kar 70 odstotkov višje.

Sicer pa je generalni sekretar na konferenci o vplivih trgovanja z emisijami na cene električne energije, ki je bila aprila, izrazil dve poglavitni bojazni, povezani z novostjo, ki čaka Evropsko unijo. Skrbi ga, da posamezne države zaradi trgovanja ne bi uvedle dodatnih davkov za podjetja, ki ne proizvajajo ogljikovega dioksida, s čimer bi ublažili prevelike dobičke tistih, ki sicer nimajo visokih stroškov proizvodnje, kar je zagotovo nesprejemljiva zamisel v evropski okoljevarstveni politiki in boju s toplogrednimi plini. Poleg tega je poudaril še, da je izjemno pomembno, da države zagotovijo neomejen dostop do dovoljenj, pri tem pa sledijo skupnim mehanizmom, kot sta skupna implementacija (JI - Joint Implementation) in mehanizem za čistejši razvoj (CD - Clean Development Mechanism), ki bosta pomagala pri uveljavljanju Kjotskega protokola.

Trgovanje tudi brez Kjota

Čeprav je za zdaj še nejasno, ali bo ratifikacija Kjotskega protokola sploh uspela, saj so od tega odstopili tako Američani kot tudi Rusi, bo trgovanje z emisijami v vsakem primeru steklo, je na konferenci poudaril *dr. Bill Kyte*, predsednik Eurelectricovega odbora za okolje in trajnostni razvoj. Ta shema je namreč osrednji del evropske okoljevarstvene politike in bo po njegovem bistveno pripomogla pri boju z emisijami škodljivih plinov. Glavni krivec za onesnaženje je vsekakor energetska sektor, ki proizvaja kar 60 odstotkov toplogrednih plinov, trgovanje pa naj bi ta delež zmanjšalo za kar 47 odstotkov, je izračunal Kyte. Kot je dodal, je sicer res, da je energetska sektor med letoma 1990 in 200 zmanjšal emisije za tri odstotke, čeprav se je v tem obdobju proizvodnja povečala za 23 odstotkov, a vendarle je še zmeraj odgovoren za dobršen del teh plinov v ozračju. Toda uspeh procesa bo precej odvisen od tega, ka-

ko se ga bodo lotile posamezne države in od njihovih shem za trgovanje z emisijami, predvsem od tega, ali se bodo odločile za bolj oster ali bolj popustljiv način izvajanja in prodaje dovoljenj. Kyte meni, da so lahko postopki popustljivi le v primeru, če celoten sektor prispeva k zmanjševanju emisij, torej tudi na drugih področjih, ne le pri trgovanju z emisijami.

Podjetja: cene se bodo povišale

Laurent Segalen, vodja službe za podnebne spremembe pri svetovalni družbi PriceWaterhouseCoopers, pa je na konferenci predstavil svoje ugotovitve v raziskavi o pripravah podjetij in držav na trgovanje z emisijami. Vanjo je vključil 70 vodilnih elektroenergetskih podjetij iz Evropske unije, pri tem pa se je osredotočil na tri glavne dejavnike - državno pripravljenost za oblikovanje sheme za trgovanje z emisijami, vpliv trgovanja na vrednost delnic in ne nazadnje njegov vpliv na cene električne energije.

Rezultati so bili zelo različni in so pokazali dokaj pisano sliko na tem področju, je ugotovil Segalen. Skoraj 40 odstotkov podjetij namreč še niti ni začelo pripravljati strategije za podnebne spremembe, hkrati jih je le 18 odstotkov med tistimi, ki so to vendarle storila, oblikovalo tudi načrte za izvajanje, 22 odstotkov pa jih se še ukvarja s tem.

Glavni razlog za oklevanje je predvsem nejasna situacija zaradi nedavne ruske zavrnitve ratifikacije Kjotskega protokola.

Prav tako je zanimivo, da kar polovica podjetij, vključenih v raziskavo, ni znala povedati, kako naj bi trgovanje potekalo v njihovi državi in koliko bodo sama sodelovala v tem procesu, dvajset odstotkov meni, da bodo prodajala dovolilnice, 25 odstotkov si predstavlja, da jih bodo kupovala, osem odstotkov pa oboje.

Pri vprašanih, povezanih z vrednostjo delnic, je kar tretjina sodelujočih menila, da je še prezgodaj za ugibanja o morebitnih vplivih trgovanja na tem področju, dvajset odstotkov jih je dejalo, da bodo vplivi pozitivni, 16 odstotkov pričakuje upad vrednosti, 34 pa nobenega vpliva nanje. To so bila ugibanja glede kratkoročnih vplivov, glede dolgoročnih pa so bili odgovori že bolj konkretni, saj je kar polovica podjetij prepričanih, da se bo vrednost delnic na dolgi rok povečala, le 16 odstotkov jih pričakuje slab učinek, 20 odstotkov je negotovih, 13 pa jih še zmeraj meni, da vpliva ne bo.

Nekoliko bolj pesimistični so bili odgovori pri vprašanih o cenah električne energije - 20 odstotkov podjetij je dejalo, da se bodo cene zagotovo dvignile, prav toliko jih celo meni, da bodo poskočile za od 20 do 40 odstotkov, 14 odstotkov vprašanih pa ne pričakuje bistvenih sprememb v cenah. Četudi so podjetja zelo negotova glede trgovanja z emisijami, se bolj ali manj strinjajo, da se bo električna energija po uvedbi te novosti zagotovo podražila, je sklenil Laurent Segalen.

Finske izkušnje

Trgovanje z emisijami je torej še bolj ali manj v oblačih, saj si podjetja niti ne predstavljajo dobro, kako bo potekalo, predvsem pa ne, kakšne bodo njegove posledice. *Dirk Forrister*, direktor

Foto Dušan Jez

posredniške hiše Natsource, ki je na konferenci prav tako predstavil svoje poglede na to problematiko, je prepričan, da so trgi z emisijami predvsem stvar političnih odločitev v posameznih državah. Slednje oblikujejo svoje načrte in postavljajo svoje cene, ki so za zdaj še precej nestabilne in se bodo ustalile šele, ko bo trgovanje dobro steklo, obenem pa bodo precej odvisne od posegov države. Tako bodo v obdobju po letu 2005 nacionalni programi gonilna sila pri določanju ponudbe in povpraševanja na tem trgu, nanj pa bo zagotovo vplivala tudi implementacija skupnih mehanizmov, ki jih je postavila Evropska unija, je še poudaril.

Jan Kjellgard, eden izmed direktorjev pri podjetju Fortum, pa je ta predvidevanja poskušal konkretizirati - predstavil je namreč priprave tega finskega podjetja na trgovanje z emisijami. Kot je dejal, je bila podjetju v veliko pomoč izkušnja iz sosednje Švedske, kjer so že uvedli trgovanje s tako imenovanimi zelenimi certifikati. S tem so dobili podlago za oblikovanje infrastrukture, potrebne za trgovanje, vključno s človeškimi viri, orodji in povezavami med enotami. Kjellgard je tako poudaril naslednje korake, ki bi lahko podjetjem in državam koristili pri pripravah na trgovanje: definiranje statusa elektrarn, ki jih bo proces vključil, izbira primerne strategije (naj bo bolj tvegana ali manj), oblikovanje skupnega sporazu-

ma o trgovanju ter oblikovanje sistema za upravljanje v primeru kriz. Toda pri tem je opozoril, da trg z emisijami zagotovo ne bo privlačen, zlasti na začetku ne, kar je bilo vidno že pri oblikovanju trga z zelenimi certifikati. Tudi v tem primeru trgovanje v začetku ni bilo tekoče, zato je zelo pomembno, da podjetja sklenejo dobre sporazume o trgovanju, zlasti na bilateralnih trgih.

Revolucija elektroenergetskega sektorja?

Kljub številnim ugibanjem ter izmenjavi izkušenj in mnenj elektroenergetski strokovnjaki na zadnji konferenci o trgovanju z emisijami in njegovem vplivu na cene električne energije torej niso našli odgovora na zastavljeno vprašanje, vendar je mogoče zaznati predvidevanja, da se bodo računi odjemalcev zaradi tega v prihodnosti bržkone res povišali, vendar ni jasno, za koliko.

Chris Rowland, vodja panevropske zveze podjetij, je poudaril še eno dejstvo, ki bo zagotovo vplivalo na cene - vrednost električne energije je namreč do zdaj temeljila na stroških proizvodnje, vendar vse kaže, da v prihodnje ne bo več tako, saj bo dobila vse višjo ceno varnost oskrbe, s tem pa je omenjeni strokovnjak napovedal tudi revolucijo elektroenergetskega sektorja. Nemčija bo namreč imela prihodnje leto le za pet odstotkov zaloge električne energije, na Iberskem polotoku in v Italiji je ta delež še manjši, kar pomeni, da bodo države vse bolj odvisne od uvoza električne energije, po drugi strani pa je tudi francoskemu EDF-ju kmalu ne bo uspelo izvažati toliko, kot je bodo zahtevale sosede.

Posledice tega so se v Nemčiji pokazale že lani, ko so cene narasle za kar četrtino, dodatno pa jih bo najbrž zamajalo tudi trgovanje z emisijami. Toda, kot je poudaril Rowland, je pomembnejši od tega dolgoročni cilj procesa, saj bo trgovanje pomagalo zmanjšati stroške proizvodnje električne energije v okolju prijaznih enotah, obenem pa bodo s tem države tudi sledile zahtevam Kjotskega protokola. A tudi on je še enkrat dejal, da je proces odvisen od nacionalnih programov, ki bodo usmerjali trg. Tako naj bi se cene električne energije v Nemčiji med letoma 2008 in 2012 povečale za približno 45 odstotkov in za 35 odstotkov v Veliki Britaniji, medtem ko se bodo v Španiji le za malenkost. Vsaj do leta 2012 se cene torej še ne bodo poenotile, a ne zaradi premalo učinkovite integracije trga, temveč zaradi različno učinkovitih načinov nadomeščanja stroškov zaradi ogljikovega dioksida. Časa za načrtovanje vsekakor ni več veliko - le še slabe pol leta, v najslabšem primeru pa morajo države pripraviti sheme trgovanja z emisijami do pomladi 2006, kar pomeni, da prihodnje leto bržkone ta trg še ne bo »cvetel«, kot je sklenil konferenco Rowland.

Simona Bandur

Povzeto po www.eurelectric.org

ZAKAJ OBVEZNO ČLANSTVO V GZS

Trditve, da je prostovoljno članstvo praksa v Evropski uniji, ne držijo, saj enak model, kot je v Sloveniji, velja tudi v Italiji, Avstriji, Nemčiji, Franciji, Španiji, Luksemburgu, Nizozemski in Grčiji.

Splošno o modelu javnopravne gospodarske zbornice

Javnopravne gospodarske zbornice kontinentalnega tipa imajo svoj začetek v Marseillu, kjer je bila prva taka zbornica ustanovljena že pred več kakor štiristo leti. Francoske zbornice in javnopravne zbornice vrste drugih vodilnih evropskih držav so od vsega začetka nastajale zaradi potrebe po zaščiti splošnih interesov gospodarstva v odnosih z državo na lokalni in nacionalni ravni, ne pa za zaščito zgolj posameznega ceha. Imajo veliko daljšo tradicijo kakor prostovoljna delodajalska združenja, ki so se začela razvijati šele z nastankom sindikalnega gibanja. Gospodarske zbornice kontinentalnega, javnopravnega modela:

- Zastopajo uravnotežene interese podjetij kot živih organizmov, kjer se ne uresničuje le delodajalska funkcija, temveč interesi lastnikov, menedžerjev, delavcev, zaposlenih in porabnikov v spletu vseh poslovnih funkcij. S tega vidika gospodarske zbornice zastopajo uravnotežene interese gospodarstva, so torej skupni imenovalci interesov svojih članov - podjetij, ne pa le posebnih branžnih ali cehovskih interesov oziroma interesov posameznih lastnikov, ki si lahko tudi nasprotujejo.
- Poleg te zastopniške vloge opravljajo vrsto poslovno pospeševalnih storitev (zlasti operativna podpora izvozu in druge oblike mednarodne promocije, poslovno informacijski sistem, razne oblike svetovanj, arbitraž, pospeševanje kakovosti itd.) na tako imenovanem prenesenem področju (te naloge je nanje prenesla država, sicer bi jih opravljala državna uprava).
- Te gospodarske zbornice so tudi nosilke številnih javnih pooblastil (izdaja in potrjevanje trgovinskih listin, spričeval v dualnem sistemu izobraževanja, raznih licenc za posamezne dejavnosti itd.).

Javno-pravni model gospodarske zbornice z obveznim članstvom je uveljavljen v naslednjih državah Evropske unije, med katerimi so tudi največje trgovinske partnerice Slovenije: Avstrija, Italija, Nemčija, Francija, Španija, Luksemburg, Nizozemska, Grčija.

Nemški zbornični zakon na prvem mestu izrecno nalaga zbornicam, da zastopajo interese članic pred upravnimi organi oziroma državo nasploh. V ZRN so se lokalne, deželne in zvezna vlada po zakonu dolžne posvetovati z zbornicami glede vseh osnutkov zakonov oziroma uredb, ki zadevajo trgovino in industrijo. Na lokalni ravni daje zbornica svoje mnenje o občinskih proračunih, infrastrukturi, gradbenih oziroma urbanističnih načr-

tih, okoljevarstvenih ukrepov itd. Na deželni in državni ravni izraža svoje mnenje glede državnega razvoja, ekonomske promocije, vprašanj prometa itd. Na zvezni ravni posreduje združenje nemških zbornic na primer zveznim ministrstvom okrog 170 pisnih stališč na leto v obliki elaboriranih gradiv in predlogov.

V avstrijskem zborničnem zakonu je določeno, da dajejo zbornice mnenja k osnutkom zveznih in deželnih zakonov ter njihovih sprememb, zastopajo interese članov nasproti parlamentu, vladi in drugim upravnim organom. Zvezna in deželne vlade morajo obvezno pridobiti mnenje zbornice. Zbornice so zastopane v raznih državnih skladih, komisijah, odborih, strokovnih svetih. Institucionalizirano je tako imenovano socialno partnerstvo v paritetnih vladnih komitejih, na primer za cene, plače, socialne in ekonomske zadeve, za mednarodne zadeve itd. Po avstrijskem zborničnem zakonu in zakonodajni proceduri ni mogoče sprejeti pomembnega zakona ali ukrepa brez mnenja socialnih partnerjev, to je gospodarske zbornice, delavske zbornice, kmetijsko-gozdarske zbornice in sindikatov. V Avstriji so zbornična združenja, tako kot po veljavni zakonodaji v Sloveniji, pristojna tudi za sklepanje kolektivnih pogodb. Z zbornicami se ne posvetujejo le ministrstva, temveč tudi ustrezni parlamentarni odbori. Gre za trajen dialog o sistemskih in ekonomsko političnih vprašanjih, ki zadevajo gospodarstvo. Zbornice lahko tudi same odpirajo določena vprašanja in posredujejo predloge gospodarstva za reševanje težav, ki se nanašajo na gospodarstvo.

Zelo podobna je obveza države do predhodnega posveta z zbornico po francoskem zakonu in v Luksemburgu. Posebej je reprezentativnost instrumentalizirana v Luksemburgu. Tam deluje ena nacionalna zbornica, ki ji je z zakonom omogočena pravica do sodelovanja v zakonodajnem postopku s pravico, da vladi predlaga zakone, ki jih mora vlada proučiti in poslati naprej v parlament. Vlada mora pridobiti mnenje zbornic tudi v drugih primerih, ki zadevajo gospodarstvo. To še posebej velja za predloge državnih proračunov. Tudi v Franciji, ki je zibelka kontinentalnega modela, ima zbornica osrednjo vlogo pri zastopanju interesov poslovne skupnosti in izvaja največ javnih pooblastil v primerjavi z drugimi evropskimi zbornicami.

V Italiji so zbornice pooblaščen, da posredujejo stališča in predloge organom državne uprave o vprašanjih, ki zadevajo ekonomski sistem in politiko.

Tudi španski zakon izrecno poudarja reprezentativnost zbornic v pasivnem in aktivnem pomenu - zbornice dajejo mnenja na zahtevo vlade, lahko pa tudi same neposredno.

Takšne in podobne opredelitve dajejo kontinentalnim zbornicam položaj sogovornika z državo in s tem »javno-pooblastilni« pomen v najširšem smislu, ki izhaja iz njihove polne reprezentativnosti. Vsi naštetih zakoni dajejo zbornicam tudi vrsto javnih pooblastil. V Franciji so na primer zbornice upravljavke letališč, pristanišč, kongresno sejamskih objektov itd.

Obvezno članstvo torej ni model, temveč posledica

nalog javno pravne zbornice, ki deluje v javnem interesu, s čimer mislimo na interes vsega gospodarstva. Če naj zbornica zastopa skupni imenovalec vseh gospodarskih subjektov in izvaja pospeševalne storitve, ki so v interesu vsega gospodarstva, je utemeljeno, da vsa podjetja participirajo tudi pri bremenih, ne le pri koristih, ki jih zbornica ponuja.

Argumenti za obvezno članstvo

Polna reprezentativnost

Če naj bo gospodarska zbornica partner državi glede oblikovanja ekonomskega sistema in ekonomske politike, potem načelo reprezentativnosti in enakopravnosti terjata, da imajo vsi gospodarski subjekti na institucionaliziran način možen vpliv na odločitve, ki naj predstavljajo stališče celotnega gospodarstva. S tem je mišljen vpliv preko neposredno izvoljenih predstavnikov v upravljalški strukturi zbornice. Ne bi bilo sprejemljivo, če bi bila ekskluzivnost za oblikovanje stališča gospodarstva prepuščena skupini dovolj močnih gospodarskih subjektov ali politikom, ki bi se organizirali v zbornici kot delniški družbi ali kakšni drugi asociaciji, ki ni reprezentativna in se bori za svoje parcialne interese.

Enakopravnost pri koristih in bremenih

Načelo reprezentativnosti in enakopravnosti tudi pomenita, da so vsi gospodarski subjekti enakopravno udeleženi pri koristih in bremenih delovanja zbornice. Ne bi bilo sprejemljivo, da bi bili tudi nečlani deležni koristi, ki jih ponuja zbornica posredno tudi njim, s tem da razvija storitve v interesu celotnega gospodarstva. Uveljavlja se tudi določeno solidarnostno prelivanje denarnih prispevkov večjih podjetij do malih podjetij.

Strokovna neodvisnost in zmožnost sprejemanja uravnoteženih predlogov in stališč

Gospodarska zbornica po javno-pravnem modelu je mehanizem za oblikovanje uravnoteženih zahtev gospodarstva, saj se ji ni treba »bati« izstopa članov, ki bi zaradi kratkoročnih komercialnih in drugih interesov tem odločitvam nasprotovali, in bi enkrat bili člani zbornice, drugič spet ne itd.

Zmožnost zgraditve materialno kadrovske infrastrukture

Lasten in stabilen vir prihodkov omogoča zbornicam, da v korist vseh gospodarskih subjektov oblikujejo ustrezno visoko usposobljene strokovne službe, ki lahko strokovno enakopravno sodelujejo z vladnimi in drugimi institucijami ter opravljajo zahtevne strokovne storitve, in pri tem niso odvisne od državnih subvencij. Racionalnost potrebne kritične mase infrastrukture se zagotavlja s stroškovnim menedžmentom in povratno zvezo preko organov upravljanja.

Drugačen položaj zasebnopravnih zbornic

Opisanega položaja nimajo vse zbornice v Evropi in svetu. V anglosaksonskem sistemu imajo z zbornico kontinentalnega modela le skupno ime. Zaseb-

nopravna zbornica s prostovoljnim članstvom je registrirana v eni od oblik gospodarskih družb ali združenj in nastopa kot gospodarski osebek na trgu. Njeni člani pa uživajo pri plačilu storitev določene popuste. Te zbornice vključujejo mnogo manj članov in zato niso sistemsko priznane kot partnerice organom oblasti na lokalni in nacionalni ravni. Ukvarjajo se sicer tudi z lobiranjem, vendar je njihova glavna dejavnost primarno podobna raznim svetovalnim družbam na trgu.

Argumenti Ustavnega sodišča Republike Slovenije

Temeljne naloge Gospodarske zbornice Slovenije so primerljivo s tujimi zbornicami opredeljene v Zakonu o GZS (Uradni list RS št. 14/90 in 19/00). Kar zadeva njen partnerski položaj z državo, je med drugim v zakonu zapisano, da GZS zastopa člane pred državnimi organi pri oblikovanju gospodarskega sistema in gospodarske politike, opravlja vrsto poslovno pospeševalnih nalog in javnih pooblastil.

GZS po zakonu in svojem statutu ni parastatalna organizacija kot podaljšek države. GZS je avtonomna, nepolitična in strokovna ustanova z demokratičnim ustrojem in neodvisnim virom financiranja. Deluje kot sistem z delitvijo dela na naloge, ki se na nacionalni ravni izvajajo kot naloge skupnega pomena za celotno gospodarstvo in na posebne naloge, ki jih opravlja 27 zborničnih panožnih združenj in 13 območnih zbornic. V skupščini GZS ter upravnih odborih združenj in območnih zbornic deluje več kakor 1200 neposredno izvoljenih gospodarstvenikov, ki usmerjajo in presojujejo delo GZS.

Ustavno sodišče RS je v stari in novi sestavi kar trikrat v zadnjih petih letih soglasno utemeljevalo potrebnost in ustavnost obveznega članstva v

EVROPSKA UNIJA

VISOKA BREZPOSELNOST V RAZŠIRJENI POVEZAVI

Evropski statistični urad Evrostat je v začetku maja prvič objavil podatke o brezposelnosti v razširjeni Evropski uniji. Kot ugotavlja, je bilo maja v njej brez zaposlitve devet odstotkov oziroma 19 milijonov prebivalcev. Najmanjši delež brezposelnih je bil v Luksemburgu, kjer ni imelo službe 4,1 odstotka aktivnega prebivalstva, na Irskem in v Avstriji - v obeh je bila brezposelnost 4,5-odstotna - ter na Cipru, kjer je znašala 4,7 odstotka. Največ brezposelnih je imela Poljska (19 odstotka), Slovaška (16,5 odstotka), Litva (11,5 odstotka) in Španija (11,1 odstotka). V vsega skupaj dvanajstih članicah Unije je stopnja brezposelnosti v zadnjem letu narasla, v desetih padla, v treh pa je ostala enaka. Najbolj se je povečala na Nizozemskem, in sicer s 3,4 na 3,7 odstotka, na Švedskem (s 5,3 na 6,4 odstotka) in v Luksemburgu (s 3,4 na 4,1 odstotka), najbolj pa je upadla v Litvi (s 13,3 na 11,5 odstotka), Estoniji (z 10,2 na 9,3 odstotka) in v Veliki Britaniji (s petih na 4,7 odstotka). V Sloveniji je bilo po ocenah Evrostate marca brez zaposlitve 6,5 odstotka ljudi, največ med mladimi pod 25 let, kjer je znašal ta delež kar 15,8 odstotka. Med moškimi je bil delež brezposelnih šest-, med ženskami pa sedemodstoten. Še primerjava z Unijo: brez zaposlitve je bilo 18 odstotkov mladih, ne glede na starost pa med moškimi 8,2 in med ženskami 9,9 odstotka dejavnega prebivalstva. STA

zbornicah javnopravnega modela, in sicer v Gospodarski zbornici Slovenije, Obrtni zbornici Slovenije in Kmetijsko-gozdarski zbornici Slovenije:

- Glede obveznega članstva v GZS je sprejelo skoraj enako stališče kot na primer špansko oziroma nemško ustavno sodišče. V 22. točki obrazložitve odločbe U-I-290/96 z dne 11. junija 1998 je slovensko ustavno sodišče med drugim navedlo, da z zakonom opredeljeni položaj GZS in z njim povezano obvezno plačevanje članarine izhaja iz pravno sistemske ureditve, v kateri si država zagotovi reprezentativno telo, na katerega se obrne za strokovno mnenje in svetovanje v postopkih normativnega urejanja gospodarskega sistema in ki ji kot predstavnici celotnega gospodarstva prepusti spodbujevalne in pospeševalne funkcije. Obvezno članstvo ji zagotavlja neodvisnost in strokovno izvajanje nalog. Skupni interesi gospodarskih subjektov niso identični s seštevkom posameznih interesov članov ali njihovih skupin, pač pa so plod medsebojnega usklajevanja, ki ga zbornica udejanja preko svojih mehanizmov. Z obveznim članstvom je zagotovljena verodostojnost dela zbornice ter njena neodvisnost, strokovnost in objektivnost. Ustavno sodišče je med drugim tudi dejalo, da je obvezno članstvo primeren, nujen in sorazmeren poseg v ustavno pravico zadevnih subjektov, če si država želi zagotoviti reprezentativnega predstavnika gospodarstva.
- Praktično enako besedilo je Ustavno sodišče ponovilo pri utemeljitvi potrebnosti in ustavnosti obveznega članstva v Obrtni zbornici Slovenije v odločbi (U-I-90/99-30 z dne 6. marca 2003), zlasti v točki 22 in drugih.
- Vse te argumente je Ustavno sodišče RS slednjič ponovilo tudi v odločbi glede utemeljenosti obveznega članstva v Kmetijsko-gozdarski zbornici Slovenije (U-I-283/99-28 z dne 20. marca 2003), zlasti v točki 14 obrazložitve.

Poklicne, stanovske zbornice

Od omenjenih treh zbornic, ki pokrivajo področje gospodarstva, pa moramo razlikovati še tako imenovane poklicne ali stanovske zbornice, ki jih imamo po primerjalno pravnih vzorih tudi v Sloveniji. Tudi za zbornice, kot so odvetniška, notar-ska, zdravniška in druge, velja, da delujejo v javnem interesu. Opravljajo določeno poslanstvo in imajo javno pooblastilni pomen. Ne gre za uresničevanje zasebnih interesov posameznih poklicnih skupin. Tudi glede poklicnih zbornic je Ustavno sodišče sprejelo več jasnih stališč o tem, da pri njihovem obveznem članstvu ne gre za kršitev ustavnopravne svobode do združevanja, saj je obvezno članstvo tu povezano z zagotavljanjem določenih nalog teh zbornic v javnem interesu. Brez njih bi njihove naloge morala opravljati državna uprava, tako pa je skrb za uresničevanje določenega javnega interesa v teh poklicih prenesla v avtonomno izvajanje zbornic.

mag. Andrej Friedl

PODJETJA IN UČENJE

Individualno učenje, ki smo mu namenili kar nekaj prostora v prejšnjih številkah, je podlaga pri učenju v organizaciji. Toda kako premostiti razdaljo med posameznikovim znanjem in znanjem, ki ga potrebuje organizacija? Avtorji zbornika o upravljanju znanja menijo, da so na tej poti pomembni trije zaporedni koraki - osebno učenje, skupinsko učenje in na koncu še organizacijsko učenje. Pri slednjem se znanje institucionalizira in oblikuje skupni referenčni okvir.

Učenje na individualni in organizacijski ravni je zelo pomembno pri tem, kako bo podjetje sodelovalo z drugimi podjetji, in pri tem, kako ga bo menedžment sploh vodil, poudarjajo *Lylesova, van Krogh, Roos* in *Kleine* v zborniku *Managing knowledge*. Da bi torej razumeli, kako se organizacija uči, je treba doumeti ta proces na ravni posameznika.

Učenje iz lastnih izkušenj

Po mnenju avtorjev vodi individualno učenje do novega razumevanja, ki se oblikuje s sprejemanjem in interpretiranjem novih informacij, z oblikovanjem novih kognitivnih zemljevidov in na koncu tudi s spremembo vedenja. Najbolj pomemben del širjenja znanja je prav učenje na podlagi lastnih izkušenj, saj povečuje posameznikovo zmožnost reševanja problemov, to pa je tudi podlaga za učinkovito delo v podjetju. Vendar avtorji pri tem opozarjajo, da organizacijsko učenje nikakor ni zgolj vsota učenja posameznikov, saj je veliko bolj kompleksno in neločljivo povezano z interakcijo in komunikacijo med sodelavci, to pa pomeni, da je precej odvisno od sposobnosti in pripravljenosti sodelovanja med njimi in skupnega razumevanja problemov. Učenje v podjetjih je tako sestavljeno iz štirih ključnih delov: sprejemanje informacij, distribucije, interpretiranja ter nazadnje hranjenja v »organizacijski spomin«. Tako lahko rečemo, da se tudi podjetja učijo na podlagi preteklih izkušenj, dragocena znanja pa pridobijo šele, ko jih spremenijo v vodilo za nadaljnje delo. Učenje posameznikov je torej vendarle zelo podobno organizacijskemu, zato mora biti vključeno v strukturo izobraževanja v podjetju: »Organizacijsko učenje se nanaša na proces institucionalizacije individualnih konceptov,« so zapisali avtorji, a vendarle dodali, da mora v podjetju obstajati soglasje o tem, katero znanje je pomembno, prav tako morajo imeti zaposleni podobne poglede na nekatere probleme, ne nazadnje pa morajo poznati tudi obstoječe organizacijsko znanje.

Vplivi učenja posameznikov

Kot smo že poudarili, so podjetja, ki imajo dovolj znanja, sposobna med sabo sodelovati, to pa je

Poznamo tri tipe učenja, ki prispevajo k razvoju organizacijskega znanja: učenje iz preteklih izkušenj, ki temelji na spominjanju, posnemanje podjetij z dobrimi rezultati in raziskovanje oziroma samostojno iskanje novih možnosti za boljše upravljanje.

eden izmed načinov do uspeha. Toda medorganizacijsko delo prav tako temelji na znanju posameznikov, zato je spreminjanje teh prednosti v organizacijsko učenje eden izmed največjih izzivov podjetij.

Kako torej motivirati posameznike? Avtorji članka v omenjenem zborniku trdijo, da obstajajo trije mehanizmi, ki pospešujejo spreminjanje individualnega znanja v kolektivnega: osebna podpora, ki usmerja ljudi k skupnemu razumevanju problemov, sledi skupna podpora, pri kateri imajo zaposleni že podobne poglede na probleme ter delujejo na podlagi zaupanja in spoštovanja, na koncu pa se oblikuje še tako imenovana umetna podpora, kjer delujejo sistemi in strukture organizacije na podlagi skupnega znanja. Če torej sklenemo: organizacijsko učenje je precej odvisno od tega, kako ljudje razširjajo svoje znanje, kako se o njem pogovarjajo, kako poučujejo kolege in kako se to znanje institucionalizira med pravili in rutini podjetja.

Ravni organizacijskega učenja

Organizacijsko znanje se oblikuje na podlagi določenih dejavnosti v podjetju. Model, ki ga je predstavila Lylesova, vsebuje dve ravni učenja, in sicer nižjo in višjo. Prva se nanaša na ponavljanje in rutinizirana opravila, ki delujejo predvsem v nesprejemljivih situacijah, druga pa na prilagajanje novim nalogam, vrednotam in normam. Zadnja raven tako vključuje še oblikovanje novih referenčnih okvirjev, novih veščin za reševanje težav, nove vrednote ter načine, opuščanja preteklih programov.

Ti dve ravni Lylesova je še dodatno razčlenila na štiri temeljne dejavnosti procesa učenja, ki so posebej pomembne pri upravljanju medorganizacijskega sodelovanja. Prva je oblikovanje programov uspeha, ki vsebujejo metode in rešitve, temelječe na preteklih izkušnjah. Takšni programi, ki so bodisi formalni oziroma zapisani bodisi zgolj neformalni, postanejo neke vrste standardi predvsem pri sprejemanju odločitev, ki se ponavljajo med vsakdanjimi opravili. Na podlagi teh izkušenj se oblikuje organizacijsko znanje, ki vsebuje torej pretekle dogodke, okvire delovanja in reference ter vrednote. Po navadi je dokaj stabilno, pravzaprav tvori celo neki temelj podjetja, ki pa se lahko ohranja le z učinkovitim prenašanjem in nenehnim poučevanjem.

Tretja dejavnost - diskriminacijske veščine - se nanašajo na sposobnosti podjetja, da opazi razlike med posameznimi situacijami in izbere pravi način delovanja. To je še posebej pomembno v

spremenljivih okoljih in situacijah, zlasti pa pri sodelovanju z drugimi podjetji. Zadnja dejavnost je opuščanje znanja, ki v novih razmerah ni več uporabno. Podjetje mora biti torej sposobno uvesti nove programe uspeha in pozabiti na stare, pri tem pa pokazati precej inovativnosti in kreativnosti. Zelo težko se je namreč oddaljiti od preteklih izkušenj in delo zastaviti na novo.

Podjetja se morajo naučiti učiti se

Poudarili smo že, da temelji organizacijsko znanje in sodelovanje med podjetji na spominu, k temu pa dodajajo avtorji še štiri druge dejavnike, in sicer predanost preteklim uspehom, dovolj število ljudi, ki sodelujejo v organizacijskih procesih, pozitivne učinke preteklega sodelovanja in veliko predanost k skupnemu cilju. Sliši se preprosto, a vendarle morajo podjetja v razvoj organizacijskega učenja vložiti veliko truda, predvsem pa se ga lotiti pravilno, kot so poudarili avtorji: »Organizacije se morajo naučiti učiti se oziroma učiti, kako postati boljši partnerji.«

Med napotki navajajo najprej spodbujanje učenja med posamezniki - kot smo že zapisali, je to ključni dejavnik procesa. Večje, kot je v podjetju zavedanje, kako pomembno je znanje, tem bolj učinkovito bo prenašanje izkušenj in večja učinkovitost. Prav zaradi tega morajo organizacije razviti ustrezno klimo in zaposlene nenehno spodbujati k sodelovanju in izmenjavi znanj. V proces mora biti vključenih kar največ ljudi na različnih položajih. Na podlagi tega mora organizacija vedno znova preverjati pretekle programe in jih tudi spremeniti, če to zahteva okolje. Pri tem pa seveda ne sme povsem pozabiti na pretekle izkušnje, saj je težko povsem na novo oblikovati delo. Kritično vprašanje v tem primeru je torej, katere pretekle izkušnje lahko podjetje uporabi v prihodnosti. Da bi to ugotovilo, mora temeljito proučiti novo situacijo in preveriti v njej načine preteklega dela in sodelovanja ter se na podlagi tega odločiti. Toda k tem napotkom avtorji vendarle dodajajo opozorilo, da organizacij ne sme premamiti uspeh - če dobro sodelujejo z drugimi, morajo biti zelo pazljive pri uvajanju sprememb, saj se lahko sodelovanje poruši, s tem pa tudi organizacijsko znanje na tem področju.

Simona Bandur

Povzeto po zborniku Managing Knowledge, perspectives on cooperation and competition (Uredila: Georg von Krogh in Johan Roos)

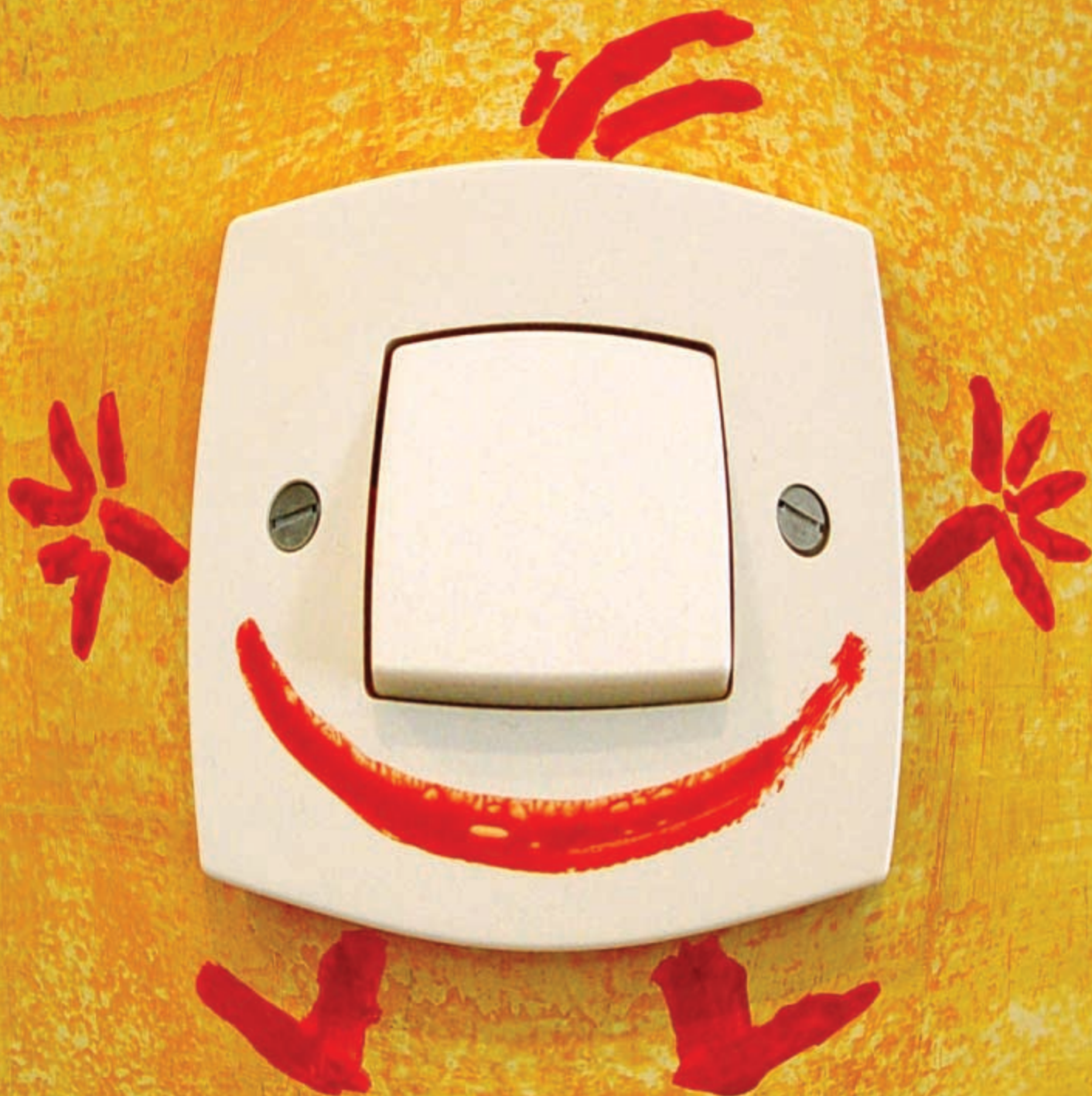
NEMČIJA

VATTENFALLOVE ENOTE NAPREDUJEJO

Vattenfall Europe, nemška enota sicer švedskega podjetja, je lani prodala 82,2 TWh električne energije in s tem povečala prodajo v primerjavi z letom prej za dobrih pet odstotkov, kot je povedal Klaus Rauscher, direktor omenjene enote iz Hamburga, ki si jo je Vattenfall skupaj s še tremi nemškimi podjetji priključil pred dvema letoma. Kljub povečanju prodaje Vattenfall Europe še zmeraj ni dosegel dobička, saj se spopada z zahtevnim prestrukturiranjem in integracijo v družbo Vattenfall, je pojasnil direktor, vendar napovedal, da je - če se bo prodaja le tako povečevala - na dobri poti k pozitivnemu poslovanju. Reuters

zadovoljen

agregat II

**kot naši kupci
elektromaterijala**

OBLIKOVANJE PRAVILNIKA ZA KOMERCIALNO KAKOVOST

V evropskih državah je opazovanje kakovosti storitev že stalna praksa, le pristopi k reguliranju niso povsem enaki. Tako bo tudi pri nas nadzorovana in regulirana kakovost storitev in oskrba odjemalcev v procesu reguliranja cen za uporabo omrežij dejavnik, ki bo bistveno vplival na določitev cen in posredno na poslovanje reguliranih podjetij.

V sklopu priprav in nato uvedbe ukrepov, s katerimi bo zagotovljena kakovost oskrbe odjemalcev električne energije, je bilo tako ustanovljeno delovno telo pri Agenciji za energijo RS, ki je pristojno za pripravo pravilnika s tega področja. V sklopu delovanja podskupine za pripravo pravilnika s področja komercialne kakovosti (kakovost storitev) je tako nastal osnutek pravilnika za komercialno kakovost, ki je bil prvič predstavljen širši strokovni javnosti na 13. Mednarodnem posvetovanju komunalne energitike v Mariboru. Agencija za energijo Republike Slovenije zagotavlja pregledno in nepristransko delovanje trga z električno energijo v interesu vseh udeležencev. Njene naloge so:

- odloča o cenah za uporabo elektroenergetskih omrežij,
- odloča o upravičenosti stroškov in drugih elementih cen za uporabo elektroenergetskih omrežij,
- opravlja druge naloge s področja licenc, informiranja, sodelovanja z inšpekcijami itd.

V ta nabor sodijo tudi ukrepi, s katerimi bo zagotovljeno nadzorovano in regulirano kakovostno napajanje. Z novimi akti (Energetski zakon [1] in Uredba o

splošnih dobavnih pogojih za dobavo in odjem električne energije [2]) je uveden pojem kakovosti storitev in nova pravila med upravljalcem distribucijskega omrežja in odjemalci električne energije. Težnja po regulaciji kakovosti napajanja v povezavi z določitvijo cene za uporabo elektroenergetskega omrežja (omrežnina) postaja realnost.

Kakovost električne energije

Kakovost oskrbe odjemalcev z električno energijo je neposredno odvisna od cene za uporabo omrežij in posledično investicij, učinkovitosti posameznih podjetij in precej tudi od ustreznega načrtovanja. Posledice slabih odločitev kratkoročno nimajo posebnega vpliva, dolgoročno pa v povezavi s stanjem razdeljevalnega omrežja lahko bistveno vplivajo na stanje kakovosti, ki se deli v tri glavne skupine:

1. komercialna kakovost,
2. neprekinjenost napajanja,
3. kakovost napetosti.

Komercialna kakovost obravnava kakovost storitev distribucijskega podjetja do odjemalca.

Neprekinjenost napajanja se nanaša na število in čas prekinitev. Odjemalci so za prekinitve različno občutljivi. Prekinitve razde-

limo glede na vrsto (napovedane, nenapovedane), čas trajanja (krajše do 3 minut, daljše nad 3 minute), stroške, napetostni nivo in posledice.

Kakovost napetosti obravnava motnje v obliki in velikosti napetosti. Končni odjemalci so različno občutljivi na spremembe napetosti oziroma njeno odstopanje od standardizirane vrednosti. Glavni parametri kakovosti napetosti so frekvenca, nihanje napetosti in njene variacije, napetostni upadi, tranzientne napetosti in harmonske popačitve.

Pravilnik za komercialno kakovost

V podjetju Elektro Celje, d. d., pripravljamo v imenu podskupine za komercialno kakovost pri Agenciji za energijo RS pravilnik za komercialno kakovost. Pripravljen je osnutek, ki je bil posredovan vsem zainteresiranim (distribucijska podjetja, Agenciji za energijo RS, večji odjemalci) z namenom, da podajo svoja mnenja, pripombe in predloge. V nadaljevanju tako predstavljamo osnutek vsebine pravilnika za komercialno kakovost, ki je usklajen do te mere, da je pripravljen za predstavitev širšemu krogu strokovne javnosti.

Namen pravilnika za komercialno kakovost je:

- povezati raven komercialne kakovosti in cene za uporabo omrežij,
- urediti odnose med distribucijskimi podjetji in Agencijo za energijo RS,
- vplivati na izboljšanje kakovosti napajanja,
- določiti način prikazovanja rezultatov in poročanje Agenciji za energijo RS,
- določiti primere in postopke, kadar določbe tega pravilnika ne veljajo.

Pravilnik zajema kakovost izva-

- aktiviranje priključka uporabnika.

Na tej podlagi in po izkušnjah zahodnih evropskih držav (podala Agencija za energijo RS) so v nadaljevanju podani predlogi, po katerih se spremljajo ravni komercialne kakovosti. Poudariti je treba, da predlogi med vsemi akterji niso dokončno usklajeni. Evropsko povprečje v tabelah 1 in 2 je bilo izračunano iz podatkov v naslednjih državah: Velika Britanija, Španija, Portugalska in Italija.

1.1 vzpostavitev ponovne oskrbe odjemalcev pri nenapovedanih prekinitvah mora biti opravljena v 3 urah v 85 odstotkih in v 24 urah 100-odstotno. Postopek se začne, ko odgovorna oseba na podjetju sprejme klic (nadzorništvo, center vodenja ...). Ponovna oskrba odjemalcev se začne, ko distributer vzpostavi ponovno dobavo ali odjem električne energije.

Za prekinitve se ne šteje, če je:

- odjemalec v roku treh ur javil distributerju, da naj ustavi vsako delo na odpravi prekinitve,
- prekinitve nastala na prenosnem omrežju, kjer lokalni distributer nima vpliva. V tem primeru mora izvajalec prenosa posredovati potrdi-

tev prekinitve distribucijskemu podjetju,

1.2 manjša dela na nizkonapetostnem napajanju (menjava števca, izdelava novega nizkonapetostnega priključka) morajo biti opravljena v obsegu 95 odstotkov v 20 delovnih dneh. Postopek se začne, ko je plačan predračun za manjše delo, in konča, ko je naročeno delo opravljeno,

1.3 odgovor na odjemalčevo vprašanje in pripombo mora biti opravljen v 10 dneh. Postopek se začne od dneva, ko je v podjetje prispelo osebno, pisno, telefonsko ali elektronsko sporočilo.

2.1 ponovna priključitev po plačilu dolga mora biti opravljena v enem delovnem dnevu. Postopek se začne, ko odjemalec na pristojnem nadzorništvu predloži dokazilo o izvedenem plačilu dolga; osebno ali po faksu. Postopek se konča ob priključitvi odjemalca na omrežje;

2.2 zamenjava odjemalčeve varovalke pri odjemalcu mora biti opravljena v šestih urah. Postopek se začne, ko odjemalec ali druga oseba v imenu odjemalca osebno javi pregoreto varovalko, kar se lahko vidi iz opravljene uradne zabeležke oziroma je odjemalec ali druga oseba v njegovem imenu javila po te-

janja storitev med distribucijskim podjetjem in odjemalci električne energije. Te se v temeljih delijo na:

- splošno raven kakovosti, ki zajema vzpostavitev ponovne oskrbe odjemalcev pri nenapovedanih prekinitvah, manjša dela na nizkonapetostnem napajanju in odgovor na odjemalčevo vprašanje,

- individualno raven kakovosti, ki določa pogoje storitev, katere posamezni odjemalci lahko pričakujejo od distribucijskega podjetja. Ta obravnava:

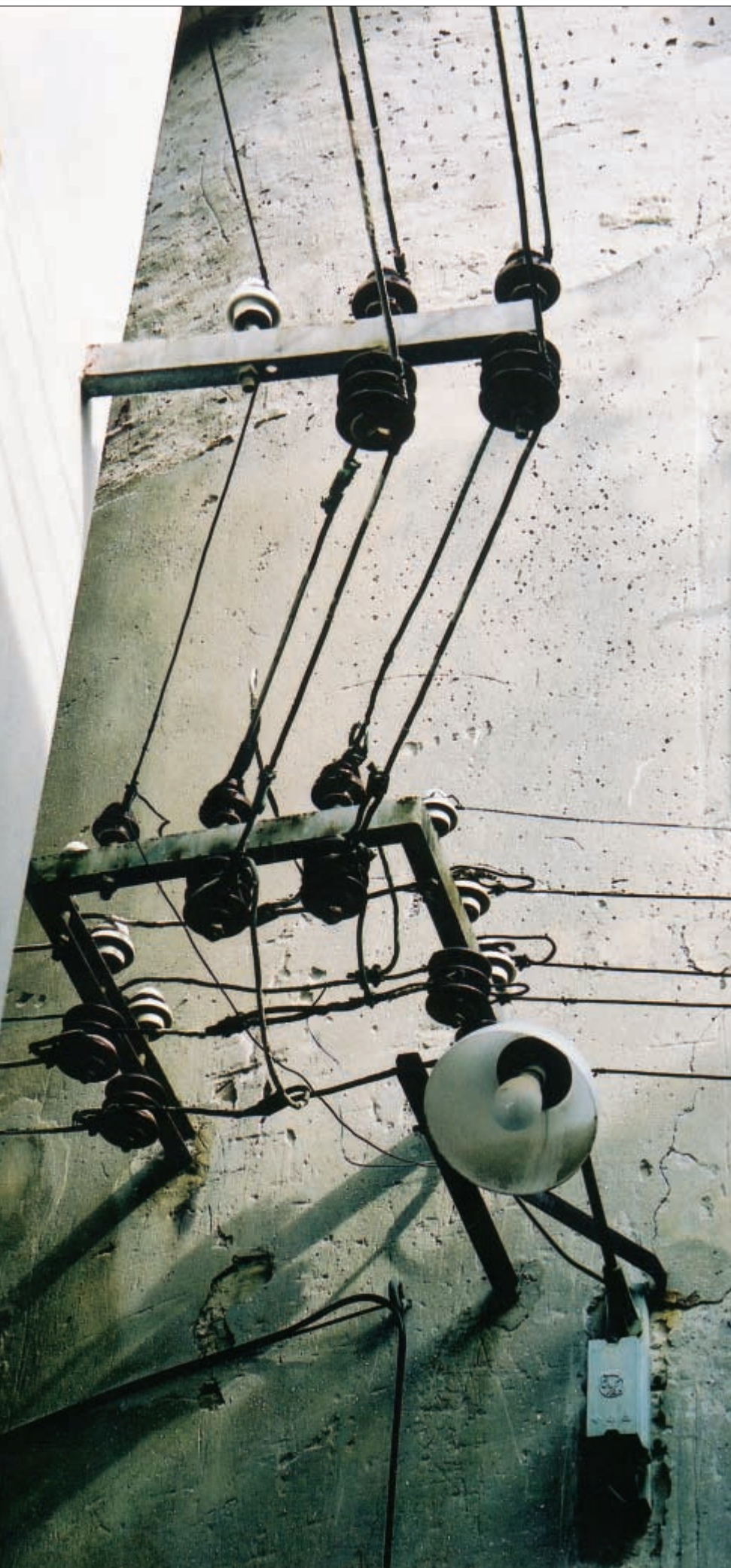
- ponovno priključitev po plačilu dolga,
- zamenjavo odjemalčeve varovalke,
- najavo obiska,
- pripravo predračuna nizkonapetostnega priključka,
- pritožbe v zvezi s števcem,
- rešitev pritožbe v zvezi s plačilom električne energije oziroma opravljenega dela,

Tabela 1 Splošna raven komercialne kakovosti

Splošna raven kakovosti	Povprečje slovenskih distribucijskih podjetij	Predlog v osnutku pravilnika	Evropsko povprečje
1.1	80 % v 3urah, 100 % v 24 urah	85 % v 3urah, 100 % v 24 urah	85 % v 3 urah, 100 % v 24 urah
1.2	v 12 dneh izvedenih 95 % del	v 20 del. dneh izvedenih 95 % del	100 % v 30 del. dneh
1.3	90 % v 11 del. dneh	v 10 dneh	90 % v 15 del. dneh

Tabela 2 Individualna raven komercialne kakovosti

Individualna raven kakovosti	Povprečje slovenskih distribucijskih podjetij	Predlog v osnutku pravilnika	Evropsko povprečje
2.1	v 1 del. dnevu	v 1 del. dnevu	v 1 del. dnevu
2.2	do 5 ur, drugače naslednji del. dan	v 6 urah	v 4 urah, v 5 urah ob koncih tedna in na ruralnih območjih
2.3	v pasu 3 ur	v pasu 3 ur	v pasu 3 ur
2.4	v 10 dneh	v 10 del. dneh	v 10 del. dneh
2.5	v 6 del. dneh	v 10 del. dneh	v 12 del. dneh
2.6	95 % v 5 del. dneh, 100 % v 10 del. dneh	v 10 del. dneh	v 12 del. dneh
2.7	v 5 del. dneh	v 8 del. dneh	v 4 del. dneh

lefonu ali drugem elektronskem sredstvu, kar se lahko vidi iz zapisa o telefonskih pogovorih oziroma ustreznih izpisih. Postopek se konča ob zamenjavi varovalke;

- 2.3 obisk predstavnika distribucije v primeru zamenjave merilne opreme ali pridobitve služnostne pravice mora biti najavljen v okviru 3 ur;
- 2.4 predračun nizkonapetostnega priključka mora biti izdelan v 10 delovnih dneh. Postopek izdelave predračuna se začne, ko prispe pisna zahteva odjemalca v podjetje, konča pa, ko distribucijsko podjetje odpošlje predračun;
- 2.5 pritožbe v zvezi z merilno opremo morajo biti rešene v 10 delovnih dneh in lahko vključujejo tudi obisk pri odjemalcu. Postopek se začne, ko stranka javi na nadzorništvo: osebno, pisno, telefonsko ali po elektronski pošti, kar odgovorna oseba pisno potrdi. Postopek je končan po odpravi okvare ali na datum odposlanega pisma z obrazložitvijo;
- 2.6 pritožba v zvezi s plačilom električne energije oziroma opravljenega dela mora biti rešena v desetih delovnih dneh. Postopek se začne, ko odjemalec poda pisno, osebno ali telefonsko pritožbo, konča pa se na datum odposlanega pisma z rešitvijo oziroma pojasnilom ali ustnim pojasnilom;
- 2.7 priključek uporabnika mora biti aktiviran v osmih delovnih dneh. Postopek se začne, ko dežurni nadzorništva prejme prošnjo za aktiviranje priključka in konča ob priključitvi uporabnika na omrežje.

Splošne in individualne ravni komercialne kakovosti se ne upoštevajo v nenormalnih obratovalnih stanjih, ki vključujejo:

- obratovalna stanja, ki so posledica okvar ali pa so začasno vzpostavljena zato, da se zagotovi oskrba kupcev med vzdrževalnimi deli in gradnjo omrežja, ali s katerimi se zmanjšata obseg in trajanje izostanka napajanja,
- izjemne primere, na katere distribucijsko podjetje ne more

vplivati, kot so še posebej:

- izredne vremenske razmere in naravne katastrofe,
- motnje, ki jih povzroči tretja oseba,
- ukrepi državnih organov, stavke,
- višja sila,
- zmanjšanje oskrbe z električno energijo zaradi zunanjih dogodkov.

Ne normalna stanja potrjuje po predložitvi dokumentacije Agencija za energijo RS ali druga pooblaščenca organizacija.

Neizpolnjevanje splošne ravni kakovosti se ne kaznuje s kompenzacijskim plačilom. Njen namen je opazovanje in promocija komercialne kakovosti.

Za neizpolnjevanje individualne ravni komercialne kakovosti se kaznujejo distribucijska podjetja s fiksnim zneskom popusta odjemalcu v protivrednosti 20 evrov.

Vodenje statistike

Za ravni komercialne kakovosti se v distribucijskih podjetjih vodi ustrezna dokumentacija, ki je namenjena izdelavi statističnih podatkov za potrebe Agencije RS (do 20. julija in do 20. januarja). Slednji se objavljajo na spletnih straneh. Primerjalni podatki bodo na voljo tudi na spletnih straneh Agencije za energijo RS. Prav tako je treba obvestiti odjemalce o splošni ravni komercialne kakovosti na ustrezen način - letaki, račun za električno energijo, elektronska pošta.

Sicer pa pravilnik o komercialni kakovosti, ki je v pripravi, med slovenskimi distributerji ne bo prinesel bistvenih novosti v zvezi z višjo kakovostjo storitev. Vse predvidene zahteve že izpolnjujemo, nova so samo terminologija in postopki, ki jih bo treba vpletati in dosledno upoštevati.

mag. Boris Kupec

Literatura:

- [1] Energetski zakon (Ur. l. RS št. 79/99 in 8/00),
- [2] Uredba o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije (Ur. l. RS št. 117/02)
- [3] Ervin Seršen: *Kakovost napajanja na trgu z električno energijo*, 6. konferenca slovenskih elektroenergetikov, Portorož 2003
- [4] *Osnutek pravilnika o ravni komercialne kakovosti*

EVROPSKA UNIJA

GOSPODARSKO OKREVANJE BI LAHKO

BILO HITREJŠE

Evropska komisija je ugotovila, da se evropsko gospodarstvo v letošnjem letu počasi krepi, čeprav se še pojavljajo nekateri mešani signali, ki včasih pokažejo drugačno sliko. Krepitev naj bi se nadaljevala vse leto, tako zaradi ugodnih razmer doma kot tudi drugod po svetu, je zapisala Komisija v poročilu konec marca. Da gre na bolje, med drugim kaže zaupanje potrošnikov, ki je čedalje večje, prav tako je konec dolgotrajnega upadanja investicij. A kljub temu Pedro Solbes, evropski komisar za ekonomske in denarne zadeve, meni, da bi se lahko gospodarstvo precej bolje razvijalo, krivdo za slabše rezultate pa pripisuje ekonomskim strokovnjakom, ki imajo roke nad oblikovanjem politike. Po njegovem bi namreč lahko z izvajanjem strukturnih reform povečali zaposlenost in pripomogli k rasti učinkovitosti, s tem pa bi tudi dvignili zaupanje tako poslovnega sektorja kot tudi zasebnikov. Omeniti kaže, da rast zlasti evroobmočja še vedno precej zaostaja za rastjo gospodarstva v Združenih državah Amerike in na Japonskem. STA

KAZAHSTAN

PRIZADEVANJA ZA BOLJŠI DOSTOP

DO RUSKIH PLINOVODOV

Kazahstan čedalje bolj pritiska na sosednjo Rusijo, da bi mu omogočila boljši dostop do plinovoda, kar bi mu omogočilo večji izvoz zemeljskega plina v Ukrajino in Zahodno Evropo. Kot je povedal Vladimir Školnik, kazahstanski minister za energijo, se proizvodnja tega plina vse bolj povečuje, zato bi ga lahko država na leto samo iz polja Karachaganak izvozila kar deset milijard kubičnih metrov, toda šele po zgraditvi posebne enote za predelavo. Dodal je, da upa, da se bodo načrti za gradnjo projekta, vrednega 1,2 milijarde dolarjev, uresničili čim prej, po možnosti v roku osmih let. Toda da bi prodaja v resnici dobro stekla, potrebuje Kazahstan dovoljenje za uporabo ruskega plinovoda v večjem deležu. Gazprom, največji ruski izvoznik nafte in zemeljskega plina, zdaj sicer dovoljuje izvoz prek njegovega plinovoda - lani so, denimo Kazahstan, Turkmenistan in Uzbekistan prek njega v Srednjo in Zahodno Evropo izvozili 6,4 milijarde kubičnih metrov plina -, toda v prihodnje zahtevajo večje kvote, zlasti Kazahstan. Slednji bi lahko v najboljšem primeru izvozil celo 30 milijard kubičnih metrov plina na leto, kar je polovica italijanske letne porabe. www.energyforum.net

METREL - MERILNI INSTRUMENTI IN ANALIZATORJI

ODZIVAMO SE NA NEVARNOST »MRKA«, SVET NOVIH IZZIVOV ZANESLJIVOSTI IN KAKOVOSTI ELEKTROENERGETSKEGA SISTEMA TER VABIMO NA PREDSTAVITVE NAJUČINKOVITEJŠIH TEHNIČNIH SREDSTEV.

NAŠ ODZIV JE PROFESIONALNA OPREMA ZA UGOTAVLJANJE VARNOSTI, KAKOVOSTI IN ZANESLJIVOSTI ELEKTRIČNIH PARAMETROV V SISTEMU. OBLADAMO NADZOR ELEKTRIČNIH NAPELJAV IN INŠTALACIJ, IZOLACIJ TER KAKOVOSTI ENERGIJE.

VABIMO

- NA USPOSABLJANJE IN ŠOLANJE V LASTNEM IZOBRAŽEVALNEM SREDIŠČU,
- K SERVISIRANJU IN KALIBRACIJI INSTRUMENTOV,
- K PRIBOITVI PODROBNIH NAVODIL ZA POSAMEZNA MERENJA, TER UREJANJE MERILNIH MEST.

ODLIČNOST V MERENJU!

METREL - MERILNA IN REGULACIJSKA OPREMA D.D.
LJUBLJANSKA 77, SI-1354 HORJUL
TEL.: +386 (0)1 75 58 200; FAX: +386 (0)1 75 49 226
[HTTP://WWW.METREL.SI](http://www.metrel.si); E-MAIL: METREL@METREL.SI

METREL V VEČ KOT 60 DRŽAVAH SVETA!

ZAHTEVAJTE NAŠE PRODAJNE KATALOGE!

KONTROLING ZA USPEŠNEJŠE POSLOVANJE PODJETJA

Skozi prizmo kontrolinga je treba na podjetja oziroma druge gospodarske subjekte gledati kot na enoto, ki ima svoj življenjski cikel in se mora vseskozi prilagajati spremembam v okolju in tudi znotraj organizacije. V tem duhu se bodo morala po vključitvi Slovenije v EU bolj kakor doslej prilagajati tudi elektrogospodarska podjetja. Med redkimi podjetji, ki so na tem področju že naredila večje korake, sodi tudi javno podjetje Elektro Maribor. V tem podjetju pospešeno uvajajo kontroling in trenutno že končujejo tretjo fazo uvajanja kontrolinga, to je implementacijo.

Ouvajanju kontrolinga smo se v začetku maja pogovarjali z *Andrejo Zelenič Marinič*, svetovalko uprave za področje kontrolinga v javnem podjetju Elektro Maribor. Kot je v pogovoru posebej poudarila, kontroling ni zgolj usmerjen v preteklost (analize obstoječega stanja), temveč je naravnano tudi v prihodnost. V bistvu zagotavlja proaktivni sistem podpore poslovodstvu za strateško odločanje in v tem je njegovo glavno bistvo. V Elektru Maribor koncept kontrolinga vsebuje šest podsistemov, med katerimi sta za delovanje podjetja še zlasti pomembna stroškovni in investicijski podsistem.

Kje se je prvič pojavil kontroling?

»Kontroling v našem okolju še vedno velja za novost upravljalске stroke, čeprav se nekatera podjetja v Sloveniji s kontrolingom srečujejo že več kakor desetletje. Začetki kontrolinga segajo

v ZDA, kljub temu pa se danes o kontrolingu največ govori v Evropi. V ZDA so se prvi kontrolorji pojavili že konec devetnajstega stoletja. Prva velika družba, ki je uvedla delovno mesto kontrolerja, je bila »General Electric Company«. V Evropi pa je kontroling doživel večji razmah po veliki naftni krizi v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, kar je bilo pogojeno s čedalje vedno večjo konkurenco, hitrim razvojem novih tehnologij in s spremembami v trženju ter razvojem podjetniške miselnosti.«

Kaj v bistvu pomeni ta pojem?

»Različne opredelitve kontrolinga, ki se pojavljajo v teoriji, lahko strnemo v eno samo, in sicer, da je kontroling podjetniška miselnost, ki temelji na dinamičnem in fleksibilnem slogu vodenja. Njegovo težišče je v usmerjanju in koordiniranju procesov in dejavnosti posameznih delov podjetja v pomenu doseganja zastav-

ljenih ciljev. Izraz kontroling izhaja iz angleškega glagola »to control«, ki pomeni nadzorovati, preveriti, voditi, upravljati. Z izrazom je tudi širše opredeljena vsebina kontrolinga kot načina vodenja podjetja. V praksi se često izraz kontroling enači z nadzorom ali kontrolo, kar pa v ožjem pomenu besede pomeni le eno izmed faz v kontroling dejavnosti. Kontroling je informacijska dejavnost, ki zagotavlja strokovno podporo poslovodstvu. Temelji na procesih načrtovanja, nadziranja, analiziranja in obveščanja ustreznih odločitvenih ravni. Njegovo jedro je informacijski sistem, ki mora zadovoljevati informacijske potrebe odločevalcev. Temeljno načelo pri tem je, da posamezne odločitvene ravni dobijo le tiste informacije, na katere lahko vplivajo.«

Katere so pglavitne naloge kontrolinga?

»Glavna naloga kontrolinga je skrb za trajni obstoj in razvoj podjetja, poslovno usmerjanje (načrtovanje) in presojanje uresničevanja poslovnih ciljev (nadziranje in analiziranje). Če naloge kontrolinga podrobneje navedemo, gre predvsem za svetovanje pri oblikovanju podjetniških ciljev (strateško in operativno načrtovanje), izdelavo načrta podjetja kot celote, koordiniranje in vodenje procesa načrtovanja ter zagotavljanje strokovne pomoči pri izdelavi posameznih delnih načrtov in njihovi uskladitvi z načrtom podjetja, spremljanje uresničevanja zastavljenih ciljev, ugotavljanje vzrokov odklonov in njihovih posledic ter določitev ustreznih ukrepov, preprečevanje ali zmanjševanje tveganj v poslovanju ter gradnjo informacijskega sistema za različne odločitvene ravni.«

Zakaj podjetje potrebuje tovrstni sistem?

»Zaostrene razmere gospodarjenja in čedalje večja konkurenca na trgu zahtevata od podjetja racionalno poslovanje, ki mu zagotavlja dolgoročni obstoj in razvoj. Razlogi za uvajanje kontrolinga v podjetju so v tem, da omogoča poslovodstvu podjetja, da spozna in izkoristi prednosti (odkrivanje pravih problemov poslovanja, znižanje stroškov s stalnim nadzorom nad njimi in hitrim ukrepanjem, z jasno opredeljenimi kriteriji ugotavljanja učinkovitosti in uspešnosti poslovanja), odpravlja slabosti (nepoznavanje ali prepozno spoznavanje posameznih vrst stroškov, neustrezno postavljeni poslovni cilji, neupoštevanje nastalih odklonov od zelenih ciljev), ugotavlja priložnosti (spoznanje konkurenčnih prednosti, ugotovitev tržnih niš, tržnega potenciala in možnosti doseganja dobička) ter preprečuje ali zmanjšuje nevarnosti (prepozno spoznavanje tržnih sprememb, zmanjšanje tržnih tveganj pri investiranju, razvoju in nastopu na trgu).«

Kdaj ste kontroling začeli uvajati v Elektro Maribor?

»V našem podjetju smo kontroling začeli uvajati oktobra 2003. Namen projekta je vzpostaviti kakovosten in celovit sistem kontrolinga kot podporne funkcije vodstvu podjetja pri sprejemanju ustreznih in pravočasnih poslovnih odločitev. Glede na predvidene dejavnosti projekta je bila organizirana projektna skupina, v katero smo na podlagi načela interdisciplinarnosti vključili strokovnjake s tehničnega, kadrovskega, finančno ekonomskega in informacijskega področja. V projekt je vključen tudi Center za mednarodno konkurenčnost

Ljubljana (CIC) kot neodvisna zunanja svetovalna institucija. Sodelovanje s svetovalci iz te institucije nam omogoča objektivnejše ocenjevanje obstoječega stanja v podjetju, oblikovanje najprimernejšega koncepta kontrolinga, predlaganje potrebnih sprememb ter uvajanje le-teh.«

Kako je zastavljen vaš projekt? Do kod ste ga že uresničili?

»Projekt sestavljajo tri faze, in sicer analitska faza, faza zasnove sistema in predstavitev (pod)sistemov ter faza implementacije in testiranja. V skladu s terminskim načrtom projekta sta bili opravljeni prva in druga faza. V okviru analitske faze smo skupaj s svetovalci CIC-a opravili pogovore s ključnimi zaposlenimi in podali oceno stanja v podjetju. Ugotovili smo, da ima podjetje dobro izhodišče za vzpostavitev sistema kontrolinga v že vpeljanem sistemu kakovosti. Informacijski sistem je dobro organiziran, vendar pa za zdaj zagotavlja le informacije operativnega značaja. Informacije oziroma poročila so prilagojena bolj zunanjim uporabnikom, manj pa je na razpolago zgoščenih informacij za notranje uporabnike. V podjetju se sreču-

jemo z dejstvom, da nimamo dokumentov za podporo strateškemu odločanju in tudi nimamo izdelanega koncepta strateškega kontrolinga, medtem ko se posamezne funkcije operativnega kontrolinga omejeno že izvajajo v okviru obstoječih poslovnih funkcij.«

Kako je zasnovano nadaljnje uvajanje kontrolinga?

»Na podlagi ocene stanja smo podali izhodišča za nadaljevanje projekta, ki bo temeljilo na nadgrajevanju obstoječega sistema, oblikovanju korektivnega sistema v povezavi z uspešnostjo poslovanja, dograditvi informacijskega sistema predvsem za podporo strateškemu odločanju, organizacijski umestitvi kontrolinga v podjetje. V okviru druge faze projekta smo organizirali dve delavnici, kjer smo vsebino projekta predstavili širšemu krogu zaposlenih. Na podlagi poglobljene razprave in skupnega iskanja možnih rešitev smo opredelili vlogo in obseg dejavnosti kontrolinga v našem podjetju.«

Kateri so bistveni dejavniki tovrstnega sistema?

»Glede na kontigenčne dejavnike in cilje podjetja smo opredelili si-

Foto Miro Jakomin

Andreja Zelenič Marinič, svetovalka uprave za področje kontrolinga v javnem podjetju Elektro Maribor.

Andreja Zelenič Marinič je bila oktobra 2003 imenovana za vodjo projektne skupine za vzpostavljanje sistema kontrolinga v podjetju Elektro Maribor, 1. maja 2004 pa je postala svetovalka uprave. V prejšnjem obdobju je najprej delala kot načrtovalka denarnih tokov, po odhodu kolegice v pokoj pa je prevzela vodenje računovodske službe. V vmesnem času se je tudi izobraževala in končala specialistični študij iz revidiranja in podjetniškega svetovanja. Zatem je na Slovenskem inštitutu za revizijo opravila vse predpisane obveznosti in si pridobila strokovni naziv revizorke. Trenutno končuje magistrski študij na Ekonomsko poslovni fakulteti v Mariboru in pripravlja magistrsko delo na temo kontrolinga. V začetku letošnjega maja je minilo 16 let, odkar se je zaposlila v podjetju Elektro Maribor.

stemske elemente kontrolinga. Kontigenčni dejavnik je vsak dejavnik, ki vpliva na značilnosti sistema, ki ga želimo zasnovati. H kontigenčnim dejavnikom med drugim uvrščamo dejavnike zunanjega okolja (tržne, ekonomske, politične razmere ipd.), dejavnike notranjega okolja (velikost podjetja, stopnja decentralizacije, struktura zaposlenih po izobrazbi in starosti ipd.), tehnološke dejavnike (narava delovnega procesa, tehnološka opremljenost, rutine ipd.). Pri tem smo ugotavljali pomen in vpliv teh dejavnikov na poslovanje in poslovno odločanje.»

Kaj obsega sklepna faza kontrolinga?

»V sklepni fazi projekta bomo pripravili sistem uravnoveženih kazalnikov (angleško Balanced Scorecard - BSC), ki bo izdelan konkretno za podjetje Elektro Maribor. Sistem uravnoveženih kazalnikov ustvarja povezave med cilji, ki izhajajo iz poslovanja s strankami, notranjih poslovnih procesov ter kadrovskega in finančnega področja poslovanja. Vsi omenjeni dejavniki učinkujejo drug na drugega, zato morajo biti med sabo uravnoveženi.«

Kaj za vaše podjetje pomeni oblikovanje sistema uravnoveženih kazalnikov?

»Vsekakor gre za strokovno, časovno in organizacijsko zahtevno opravilo. S sistemom kazalnikov bomo merili in ugotavljali, kaj je treba spremeniti oziroma dopolniti za izboljšanje poslovanja in konkurenčnosti podjetja v kratkoročnem obdobju in tudi dolgoročno. Sistem uravnoveženih kazalnikov nam bo služil kot dober pripomoček, ki nam bo omogočal preverjati ustreznost strateških ciljev, seveda, ob jasno postavljeni viziji, strategiji in ciljnih podjetja ter pripravljenosti za preverjanje in ukrepanje vseh organizacijskih ravni zaposlenih v podjetju.«

Kako je s finančno platjo tega projekta?

»Ko smo se lotili uvajanja kontrolinga, smo upoštevali tako imenovano cost-benefit analizo, to je način, pri katerem se pričakuje, da bodo koristi večje od

vloženih sredstev in truda. Sicer pa z uvedbo kontrolinga pričakujemo tako kratkoročne kot dolgoročne učinke. Prvi učinki bodo vsekakor znani že ob koncu leta 2004, konkretnjšo oceno pa bo mogoče dati za leto 2005, ko bo kontroling svojo funkcijo opravljal vse poslovno leto. «

In katere so pglavltvne prednosti kontrolinga, če predstavljeno tematiko na kratko povzamete?

»Pglavltvne prednosti kontrolinga so na kratko v zgraditvi celovitega sistema načrtovanja (strateškega in operativnega), v oblikovanju ustreznih poslovnih informacij, vse z namenom, da se povečata učinkovitost in uspešnost poslovanja podjetja in da se zmanjšuje poslovno tveganje. «

Miro Jakomin

**EVROPSKA UNIJA
NOVINKAM PRIHODNJE LETO
MALO SREDSTEV**

Evropska komisija je v zadnjih dneh aprila predstavila predlog skupnega proračuna Evropske unije za leto 2005, ki bo usmerjal porabo zdaj že 25-članske povezave. Po njem bo poraba znašala 109,5 milijarde evrov ali 1,03 bruto nacionalnega prihodka razširjene Unije. Predvidena poraba bo od letošnje višja za 9,7 milijarde evrov, pretežno zaradi širitve, reforme kmetijske politike in boljšega črpanja strukturne pomoči, je na predstavitvi razložila evropska komisarka za proračun Michaele Schreyer. Stroški polne vključitve novih članic bodo znašali skoraj štiri milijarde evrov, za kmetijsko politiko bo treba plačati 1,3 milijarde, strukturno pomoč pa 2,7 milijarde. A kljub temu povišanju proračuna ne bo presegel zgornjih dovoljenih mej, ki jih določa finančna perspektiva med letoma 2000 in 2006, je še zagotovila. Sicer pa bo Unija največ denarja porabila za kmetijstvo - skoraj 51 milijard evrov, od tega bo le 3,6 milijarde namenjene novinkam. Kot je pojasnila komisarka, je vsota tako nizka zato, ker se bodo neposredna plačila povečevala postopoma. Za strukturne sklade bo Unija namenila 42 milijard, od tega le dobro šestino za novinke, za notranje politike EU skoraj devet milijard evrov, precej denarja pa bo porabljenega tudi za varovanje zunanje meje, zunanjepolitične ukrepe ter pomoč kandidatkam. Naj dodamo, da bodo dejanska izplačila v resnici manjša, saj gre za zneske v tako imenovanih zavezah, po katerih je proračun nekoliko višji in znaša 117,2 milijarde evrov. Proračun za leto 2005 bo prvi, pri sprejemanju katerega bodo sodelovale novinke. Skladno s predpisanim postopkom bo Svet EU prvo branje predloga opravil julija, Evropski parlament pa oktobra. Drugi branji bosta na vrsti novembra oziroma decembra, kar naj bi omogočilo tudi pravočasen sprejem proračuna. STA

**SVET
REKORDNE PODRAŽITVE
ČRNEGA ZLATA**

Maja smo bili spet priča vrtoglavi, tokrat res rekordnim cenam nafte. Povprečna cena črnega blaga, ki ga načrpajo članice Organizacije držav izvoznic nafte (OPEC), je namreč v začetku meseca presegla 36 dolarjev za sod (159 litrov), še teden pred tem pa je tolikšna količina stala skoraj dva dolarja manj. Tolikšne podražitve so vplivale tudi na cene v Sloveniji, saj je bencin prvič presegel mejo dvestotih tolarjev za liter. V 11-članskem OPEC-u si sicer prizadevajo, da cena nafte ne bi presegla 28 dolarjev za sod - previsoke cene namreč negativno vplivajo na gospodarsko rast in silijo industrijske države v iskanje alternativnih virov energije. Prav zato so se predstavniki kartela dogovorili, da se bodo 3. junija sestali v Bejrutu in se pogovorili o morebitnem dvigu količine načrpane nafte, s čimer bi ustavili nadaljnje dražitve. STA

R

RAČUNI ZA ELEKTRIKO

PO NOVEM TARIFNEM SISTEMU

V Uradnem listu RS št. 36 je dne 13. aprila 2004 je izšla uredba o novem tarifnem sistemu za prodajo električne energije, ki začne veljati 1. julija letos. Uredba zajema gospodinjske odjemalce in odjemalce z zagotovljeno dobavo električne energije, ki opravljajo gospodarsko ali drugo dejavnost z do 50 zaposlenimi in do 10 milijoni evrov (v SIT) prometa.

Novi tarifni sistem v primerjavi z doslej veljavnim nima veliko novosti, v bistvu je spremenjen predvsem čas obračuna manjše in večje dnevne tarife. Po novem je manjša dnevna tarifa vsak delavnik od 22. do 6. ure zjutraj, vsako soboto in nedeljo ter dela prost dan od 0. do 24. ure. Torej po novem odpade nižja tarifa vsak delavnik popoldan tri ure, dodatno pa je manjša dnevna tarifa ob sobotah in ob praznikih ves dan. Za nižjo ceno to zneso 88 ur (brez praznikov), za višjo pa 80 ur na teden (po starem 78 : 90 ur).

Po prejšnjem in tudi po zdaj veljavnem tarifnem sistemu se porabniki električne energije razvrščajo v tri tarifne stopnje, in sicer:

Obračun električne energije

Račun za porabljeno elektriko je sestavljen iz obračuna električne energije v kWh in plačila priključnine oziroma prispevka za moč, ki je neodvisen od porabe. Ta fiksni del je odvisen od tarifne stopnje (od velikosti glavnih varovalk). Zdaj veljavne cene električne energije po števcu in fiksni mesečni stroški so razvidni iz zgornje tabele. Po teh podatkih lahko sami kontrolirate ali izračunate mesečni strošek za elektriko. Na računu elektrodistribucije imate navedene podatke o vaši tarifni stopnji, o velikosti glavnih varovalk in o porabi električne energije, posebej v času manjše dnevne tarife in za čas večje, pri enotarifnem merjenju pa se tako ali tako meri le skupna poraba.

Enotarifni ali dvotarifni števec

V praksi, v gospodinjstvih obstajata dve možnosti: pri dvotarifnem merjenju električne energije je lahko več elektrike porabljene v času VT in manj v MT, ter obratno (manj v VT, več v MT). Druga možnost pa je enotarifno merjenje z enotarifnimi števci. Izračun pokaže, da je razmejitev pri 62 odstotkih. Kaj to pomeni? Če je več kakor 62 odstotkov porabe elektrike pri večji dnevni tarifi (VT), je strošek višji kakor pri enotni tarifi (ET), zato je v tem primeru boljše imeti enotarifni števec. Če pa je več kakor 62 odstotkov porabe pri manjši tarifi, je račun nižji in je cenejše dvotarifno merjenje. To velja za sedanje cene in razmerja med njimi. Iz vsega navedenega jasno sledi, da je strošek za električno energijo toliko nižji, kolikor večji je delež porabe pri manjši dnevni tarifi. Da bi to dosegli, je zelo smotrnno vgraditi poceni napravo, ki samodejno vklaplja in izklaplja večje električne porabnike v določeni - predpisani uri. To časovno stikalo vam lahko naredi vsak elektroinstalater ali celo sami. Še najbolje je, če to naredite tako, da za to ni treba plombiranja elektrodistribucije in napravo vgradite ob porabniku oziroma na najbolj prikladnem mestu, skladno s predpisi. Naj pripo-

Tarif. stopnja	Gl. obračunske varovalke v A	Priključnina SIT/mesec	Prispevek SIT/kW.m.	Cene električne en. v SIT/kWh	Pripombe		
				VT	MT	ET	
I	1 x 16, 1 x 20	589,15	-			20,23	enotarifno
II	1 x 25, 1x 35 3 x 16, 3 x 20	1.325,59	-	24,05	14,15	20,23	
III	3 x 25, 10 kW	-	2.245,20	24,05	14,15	20,23	

V tabeli pomeni:

VT - večja dnevna tarifa

MT -manjša dnevna tarifa

ET - enotna tarifa (enotarifno merjenje)

Opomba:

Cene so z DDV in veljajo od 1. 2. 2004

mnim, da navadni »timerji«, ki jih je mogoče dobiti v trgovinah, običajno niso primerni za večje moči. Kontakti pogosto ne zdržijo trajne obtežbe in pogostega preklapljanja. Temu se izognemo tako, da tuljavico dovolj močnega kontaktorja - stikala povežemo s časovno nastavljenim navadnim »timerjem«. Navedeni timer bi moral biti - glede na novi tarifni sistem - nastavljen tedensko, tako da bi porabnike vklapljal tudi ob sobotah in nedeljah, ko ves dan velja nižja cena elektrike.

Komentar k novemu tarifnemu sistemu

Na novi tarifni sistem je padlo precej kritike. Nekateri so celo menili, da je to tiha podražitev elektrike. Upravičen, glavni argument elektrogospodarstva je v tem, da se je delovni čas premaknil in je konica obtežbe padla v čas manjše dnevne tarife, kar razumljivo gotovo ni v interesu ekonomskega obratovanja elektrogospodarstva. Tako imajo tudi na Hrvaškem.

Dejstvo pa je, da bo s to novo uredbo veliko porabnikov električne energije prizadetih, saj po novem ne bo več popoldanske nižje cene elektrike. Poleg gospodinjskih strojev je tu vprašanje višjih stroškov tudi pri hranilnikih toplote (bojlerjih) ob delavnikih, ko bodo ti vključeni le osem ur na dan, 16 ur pa izključeni. To pomeni, da bi morali biti večjega volumna in z bistveno debelejšo toplotno izolacijo oziroma vključeni tudi pri višji ceni elektrike, kar je bolj realno. Sicer pa lahko ta novi tarifni sistem pomeni, da gretje sanitarne vode z električno energijo pri veliki večini porabnikov ni več ekonomična (predraga) rešitev in je bolj preiti na drug vir energije, na primer na solarni sistem ali na toplotno črpalko. To bi bila tudi logična in smotrna rešitev. Enake ugotovitve veljajo tudi za uporabo elektrike za ogrevanje stanovanj. Ta možnost že do zdaj ni prišla v poštev, v prihodnje pa bo še manj. In prav je tako.

Tu je še vprašanje toplotnih črpalk za pripravo tople vode. Dvesto- ali tristolitrski hranilnik toplote ob delavnikih ne bo več enajst ur na dan napajan po nižji ceni elektrike. Enako velja za klimatske naprave za hlajenje in

morebitno ogrevanje prostorov ter za toplotne črpalke za ogrevanje hiš, ki bodo po novem manj ekonomične - stroški električne energije bodo višji.

Glede vprašanja izbire števecv opozarjam, da moramo pri morebitni zamenjavi dvotarifnega števca z enotarifnim ali obratno delati preudarno in ne prehitro. Najbolje je, če skrbno pregledamo več preteklih računov elektrodistribucije, in se na tej podlagi odločimo. To zamenjavo lahko naredi le pooblaščen oseba pristojne elektrodistribucije, in sicer za plačilo.

Sklepna misel

Vidimo torej lahko, da se bomo morali pri uporabi električne energije prilagoditi novemu tarifnemu sistemu tako, da v večini primerov ne bomo imeli večjih stroškov za elektriko kakor do zdaj. V določenih primerih pa se temu ne bomo mogli izogniti. Pri tem naj poudarim, da v tem pris-

pevku kot energetski svetovalec izražam izključno svoje osebno mnenje in da le opozarjam na nastale posledice. Te bo treba upoštevati.

V bistvu pa se strinjam s tem, da je elektriko treba v prihodnje čim bolj racionalno, učinkovito in smotrno uporabljati. Dejstvo je, da bo električna energija čedalje bolj dragocena in čedalje dražja energija, katere v prihodnje ne bomo mogli več uporabljati za ogrevanje stavb in sanitarne vode, razen tedaj, ko ni druge rešitve. Ker pa brez električne energije enostavno ne moremo, posebej na primer pri gospodinjskih aparatih in pri drugem, se bo čas delovanja slednjih v gospodinjstvih bolj kakor do zdaj prenesel na sobote, nedelje in praznike, ko bo cena elektrike nižja in ko elektroenergetski sistem ne bo toliko obremenjen.

Franc Kalan
energetski svetovalec

Foto Dunja Wedam

S EDANJOST ZAHTEVA UČINKOVITO RABO ENERGIJE

V obstoječih razmerah se na marsikaterem energetskega področju, med drugim tudi v gospodinjstvih, kaže potratna raba energije. Pa vendar bi lahko z ustreznimi varčevalnimi ukrepi prihranili ogromne količine goriva in stroškov ter s tem zmanjšali tudi že kritično onesnaženost okolja. Večja učinkovita raba energije in varčevalni ukrepi so v tej situaciji nedvomno edina alternativa.

Od skupne rabe končne energije v Sloveniji ima največji delež promet z 29 odstotki, nato s 25 odstotki sledijo gospodinjstva, na preostalo pa odpade industrija in vse drugo.

Sedanje stanje oskrbe z energijo v Sloveniji je na splošno zadovoljivo. To pa ne velja za vse veje energetike. Oskrba z zemeljskim in utekočinjenim naftnim plinom, z EL kurilnim oljem, utekočinjenim naftnim plinom itd. je dobra, v elektroenergetiki pa je oskrba in zanesljivost na kritični meji, tako glede proizvodnih zmogljivosti, kakor tudi glede oskrbe in vedno večje odvisnosti od uvoza. Na splošno je Slovenija že zdaj precej (49 odstotkov) odvisna od uvoza goriv in električne energije. Poraba energije strmo narašča v vseh panogah, predvsem pa v vedno večjem odstotku v gospodinjstvih, kar je skrb zbujačo. Odjem električne energije iz prenosnega omrežja se je v zadnjem letu znatno povečal, prav tako odjem neposrednih odjemalcev, poraba v elektrodistribuciji, kjer so zajeta tudi gospodinjstva, pa se je povečala za približno štiri odstotke.

Tako stanje zahteva ukrepanje, saj na primer samo v elektroenergetiki v zadnjih letih nismo

zgradili nobenega večjega proizvodnega objekta - elektrarne. Tudi prenosnih zmogljivosti nismo bistveno okrepili, da bi lahko imeli večjo in zanesljivejšo oskrbo iz uvoza. Tako vse skupaj visi na nitki in samo sreči in dobro vzdrževanim sedanjim objektom se lahko zahvalimo, da se pri nas ni »zgodila« Italija, ZDA ... Primer: Nuklearna elektrarna Krško, kot največji elektroenergetski proizvodni objekt, je že vsa leta povezana samo preko Štajerske z Avstrijo in z Italijo, ni pa denarja za ojačitev in zankasto dvojno zvezo neposredno preko Ljubljane. Večini ljudi ni znano, da ima že dolgo tako rizično napajanje tudi vsa Ljubljana z okolico itd.

Slovenija ima dvostransko napajanje zemeljskega plina preko Avstrije (ruski plin) in iz Italije (alžirski plin). Do zdaj ni bilo težav, dobrodošla pa bi bila obljubljen še tretja povezava iz Baltika.

Energetska politika in prihodnje usmeritve

Vsaka država ima svoje naravne danosti glede lastnih energijskih virov. Na primer Švica in Avstrija imata gorske reke, na katerih so zgradili hidroelektrarne, zato imajo manj termoelektrarn, ni-

majo nuklearnih elektrarn. Avstrija ima manj gozdov kakor Slovenija (46 odstotkov), pa se je država kljub temu usmerila k temeljitemu izkoriščanju biomase (lesa, lesnih odpadkov). Tako se želi čim bolj rešiti odvisnosti od uvožene energije. Zato država to in vse druge obnovljive vire z visokimi subvencijami podpira. Avstrijci sodijo, da se morajo osamosvojiti, da je uvožena energija iz fosilnih goriv predraga, da bo v prihodnje še dražja, in sicer zaradi omejenih svetovnih zalog, zaradi možnih drugih kriz (političnih, terorizem itd.).

Menim, da gre naša energetska politika v pravo smer, vendar veliko prepočasi, s premajhnimi stimulacijami, tako da ni sposobna tako hitro slediti čedalje večjim in »požrešnim« potrebam po energiji. Kako nadomestiti - zakrpati vse večji razkorak med proizvodnjo in porabo pri pomanjkanju denarja za energetske investicije, je težko vprašanje. Tudi čedalje večja odvisnost od uvoza, na primer pri električni energiji, zahteva močnejše povezave s svetom (z Italijo, Madžarsko ...) in tudi potreben denar za to. Podobna ugotovitev velja tudi za druge energente, predvsem za fosilna goriva (zemeljski in utekočinjeni naftni plin, kurilno olje, nafta itd.).

Slovenska energetska politika se bo prav gotovo usmerila na povečanje lastnih proizvodnih zmogljivosti, kolikor jih ima še na razpolago, na primer: na čim večjo izkoriščanje vodnih virov - hidroelektrarn na Savi in Muri, na posodobitve obstoječih HE, na sanacijo obstoječih termoelektrarn, na gradnjo novih plinskih elektrarn, kogeneracijo in na razpoložljive obnovljive vire (veter) itd. Gradnja nuklearne elektrarne pa je pod velikim vprašanjem zaradi ekoloških, finančnih

in vseh drugih vprašanj, ki zadevajo to področje. Z novimi zmogljivostmi pa še vedno ne bo mogoče pokriti čedalje večje želje po energiji, tako da nam bo pri kroničnem pomanjkanju denarja še vedno ostal velik uvoz iz tujine. Pri vprašanju uvoza je tudi vprašanje cene energije. Pri preskrbi z zemeljskim plinom je pričakovati še veliko večjo porabo ter zanesljivo oskrbo.

Tudi poraba EL kurilnega olja je čedalje večja, predvsem neupravičeno v odročnih krajih, na deželi, kjer je dovolj veliko cenejše lesne biomase (55 odstotkov Slovenije pokrivajo gozdovi). Od primarne energije je biomasa zastopana le s štirimi odstotki od vseh obnovljivih virov. Vsi obnovljivi viri so v celoti zastopani samo s 6,6 odstotka.

Ugotovimo torej lahko, da je med dvema možnostma - večji uvoz ali večja učinkovita raba energije - slednja najbolj sprejemljiva in nujna rešitev.

Čedalje večje potrebe in večja proizvodnja energije namreč povzročajo tudi drug problem - večje onesnaževanje okolja, večje emisije toplogrednih plinov, večje količine CO₂ ... Slovenija se je obvezala po mednarodnem sporazumu (Kyotski protokol), da bo od leta 2008 do 2012 zmanjšala emisije toplogrednih plinov za 8 odstotkov v primerjavi z letom 1986.

Učinkovita raba in varčevanje z energijo

Da bi zmanjšali sedanjo potratnost, predvsem v gospodinjstvih, so nujno potrebni ukrepi za učinkovito rabo in varčevanje z energijo. Zanimivo je, da od celotne rabe končne energije v gospodinjstvih te porabimo 25 odstotkov, od teh 25 odstotkov pa daleč največ za ogrevanje, in sicer 79 odstotkov, za sanitarno toplo vo-

do 12 odstotkov, preostalih 9 odstotkov pa za gospodinjne aparate, kuhanje in razsvetljavo. Menim, da so pri ogrevanju in pripravi tople vode največje energijske rezerve, saj samo za te namene porabimo 23 odstotkov celotne rabe končne energije.

Pri nas je še zelo veliko starih stavb z letno rabo energije okrog 200 kWh/m² in celo več, pred leti so stari predpisi JUS to omejevali na okrog 100 kWh/m², po novem Pravilniku o toplotni zaščiti iz lanskega leta pa omejitev znaša okrog 70 do 80 kWh/m², kar je še vedno veliko več kakor v Zahodni Evropi. Tam je že ogromno nizkoenergijskih stavb pod 70 kWh/m², obstajajo pa že tako imenovane pasivne hiše z letno rabo energije pod 15 kWh/m², kar države podpirajo z visokimi subvencijami in ugodnimi krediti. Pri nas je ta podpora premajhna.

Zmanjšanje rabe energije 3- do 4-krat za ogrevanje dosežemo z debelejšo toplotno izolacijo, predvsem na starih hišah. Drugi ukrep pa je čim prejšnja zamenjava starih kotlov, zastarele tehnologije, običajno tudi prevelikih moči, kar to zdaj vse zahteva 20 do 30 odstotkov - v določenih primerih celo do 40 odstotkov - večjo rabo energije v primerjavi z najsodobnejšimi varčnimi ogrevalnimi sistemi. Veliko energije zgublamo tudi z zelo neekonomično pripravo tople vode, saj premalo izkoriščamo sončno energijo in druge veliko bolj ekonomične sisteme - toplotne črpalke itd. Pri topli vodi imamo povprečno okrog dvakrat večje stroške v primerjavi z ekonomičnimi rešitvami. Dejstvo je, da se je treba fosilnim gorivom izogibati, ker jih je čedalje manj in preveč onesnažujejo okolje. Taka usmeritev je tudi v svetu, na primer na Zahodu, vendar je toplotna izolacija na stavbah bistveno debelejša - celo 2- do 3-krat. Sicer pa tudi stare kotle za ogrevanje stavb zelo počasi zamenjujemo s sodobnejšimi na plin, biomaso, kurilno olje ali druge alternativne (obnovljive) vire.

Ugotovitve

Z navedenimi ukrepi za učinkovito rabo energije v gospodinjstvih - zamenjava starih kotlov, vgradnja novih sodobnih v obstoječih

stavbah in tudi pri novogradnji, izvedba ekonomične priprave tople vode ter vgradnja zadostne toplotne izolacije - bi lahko pri sedanji potratni rabi energije prihranili ogromne količine goriva in stroškov ter s tem zmanjšali tudi že kritično onesnaženost okolja. To je nujnost, saj tako pri nas kot v svetu ni več mogoče zadovoljevati tolikšnega povečevanja porabe energije iz fosilnih goriv. Na žalost pa še nimamo nadomestila za energijo za prihodnje rodove, vsaj ne v ekonomskih sprejemljivih okvirih. Po statističnih podatkih zavzema samo kurilno olje okrog 45 odstotkov od vseh energentov - poleg plina, lesa, premoga in elektrike - za ogrevanje gospodinjstev, kar je izredno neugodna struktura.

Zato so bolj učinkovita raba energije in varčevalni ukrepi v teh razmerah nedvomno edina alternativa. Če računamo po statističnih podatkih z okrog 700.000 gospodinjstvi v Sloveniji, lahko - po zelo grobi oceni - dobimo ogromne možne prihranke energije samo z navedenimi ukrepi. Tega se pri nas še premalo zavedamo, saj smo nedvomno še energijsko zaostala, zastarela in zelo nevarčna država. Leta 2002 je, po podatkih pristojnega ministrstva, znašala raba končne energije okrog 53 milijard kWh, od tega odpade za ogrevanje gospodinjstev okrog 10,6 milijarde kWh. Če bi z učinkovito rabo energije privarčevali na primer samo 20 odstotkov, bi to zneslo toliko, kolikor znašata približno dve tretjini letne proizvodnje vseh slovenskih hidroelektrarn. Da tega, koliko bi s tem zmanjšali onesnaževanje okolja, sploh ne omenjamo posebej. Nad tem, kaj vse to pomeni tudi v denarju, se lahko zamislimo. Drugi v Evropi so se tega že zdavnaj lotili in na tem delajo še naprej.

Franc Kalan

energetski svetovalec v Ljubljani

ZANESLJIVA OSKRBA IN VARČEVANJE Z ENERGIJO STA ZAKON

Evropska komisija pripravlja pet novih direktiv s področja energetike, na MOPE pa se pripravljajo na trgovanje z emisijami toplogrednih plinov.

Poleg dveh evropskih direktiv s področja energetike (v zvezi s trgovino z elektriko in zemeljskim plinom), ki jih je naša država vnesla v svoj pravni red s spremembo energetskega zakona, evropska komisija pripravlja še pet novih direktiv. Te so predstavniki Ministrstva za okolje, prostor in energijo (MOPE) predstavili na šestem srečanju energetskih menedžerjev Sloveniji, ki je bilo 20. in 21. aprila v Portorožu. Na njem sta Agencija RS za učinkovito rabo energije (AURE) in poslovni tednik Gospodarski vestnik že osmič zapored podelila priznanje za Energetsko učinkovito podjetje in petič za energetsko učinkovit projekt.

Več kakor dvesto udeležencev letošnjega posveta se je med drugim seznanilo z vsebino in novimi zahtevami:

- Direktive o ukrepih za zagotavljanje zanesljive oskrbe z zemeljskim plinom (pred dokončnim sprejemom),
- Uredbe o pogojih za dostop do prenosnega omrežja (v začetni fazi sprejemanja),
- Direktive o ukrepih za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo in infrastrukturnih investicij (v začetni fazi sprejemanja),
- Direktive o pospeševanju toplote in električne energije (sprejeta je bila februarja letos),
- Direktive o učinkoviti rabi končne energije in energetskih storitvah (v začetni fazi sprejemanja),

- Direktive o vzpostavitvi okvira za določanje zahtev za ekološko oblikovanje proizvodov, ki pri delovanju rabijo energijo (končana prva faza branja v evropskem parlamentu in Svetu Evrope).

Zemeljski plin - gorivo prihodnosti

Direktiva o ukrepih za zagotavljanje zanesljive oskrbe z zemeljskim plinom se nanaša na zanesljivo oskrbo. To pomeni, da bodo morale države članice oblikovati splošne, pregledne in nepristranske politike zanesljive oskrbe, usklajene z zahtevami konkurenčnega trga z zemeljskim plinom. Ta namreč postaja vse pomembnejši dejavnik pri energetski oskrbi EU. Leta 2000 je energetska odvisnost petnajsterice od uvoza plina znašala okrog 45 odstotkov, do leta 2020 pa se bo odvisnost povečala na 70 odstotkov, ko naj bi iz zemeljskega plina proizvedli že 70 odstotkov vse električne energije v EU. Ker pa se trg z zemeljskim plinom nahaja v procesu liberalizacije, po mnenju evropske komisije se podobno kot denimo pri zagotavljanju oskrbe z električno energijo lahko poslabša zanesljivost oskrbe, zato naj bi sprejeli posebne mehanizme, ki naj bi v prihodnje preprečili »plinski mrk« v Evropi. Vse države članice bodo morale v skladu s predlogom te direktive poročati komisiji o vplivih ukrepov na akterje trga z zemeljskim plinom, o zagotavljanju skladiščnih zmogljivosti, dolgoro-

nih dobavnih pogodbah (nad 10 let) ter spodbujanju naložb v proizvodnjo, skladiščenje in prenos zemeljskega plina. Ustanovljena bo tudi posebna plinska koordinacijska skupina, ki jo bo vodila komisija. Po prepričanju poznavalcev naša država ne bo zavezana k zagotavljanju zanesljive oskrbe z uporabo lastnih skladiščnih zmogljivosti, ker jih nima. Lahko pa bo sklenila bilateralno pogodbo s sosednjo Avstrijo, kjer te zmogljivosti obstajajo.

Zaradi očitne potrebe po natančnejših navodilih o delovanju prenosnega omrežja z zemeljskim plinom je evropska komisija sprejela tudi predlog uredbe za dostop do plinskega prenosnega omrežja. Med drugim obravnava poenotenje osnov za določanje omrežnine, določitev minimalnih standardov, potrebnih storitev za dostop tretje strani. Določa tudi skupna pravila o reševanju prezasedenosti omrežja in dodeljevanja prenosnih zmogljivosti. Sistemski operater bo moral v skladu s to uredbo na spletu vsak dan objaviti informacije o tehničnih, pogodbeno zakupljenih in razpoložljivih zmogljivostih omrežja za vse vstopne in najpomembnejše izstopne točke prenosnega omrežja. Za izpolnjevanje zahtev uredbe bo pristojna Agencija za energijo. Komisija pa bo imela od držav članic in od sistemskih operaterjev pravico zahtevati vse potrebne informacije za določitev podrobnosti glede cen, storitev, postopkov dodeljevanja, in podobno.

Direktiva o ukrepih za zagotavljanje zanesljive oskrbe z električno energijo in infrastrukturnih investicij bo določila ukrepe, ki naj bi zagotavljali pravilno in učinkovito delovanje notranjega trga z električno energijo. V zvezi s tem bodo morale države članice

določiti in objaviti pravila in odgovornost različnih kategorij tržnih akterjev. Izpolnjevati morajo splošne in tehnične zahteve glede omrežij. Države članice bodo morale nadalje zagotavljati ravnotežje med porabo in dobavo. Posebej je poudarjeno, da bodo morale države pri razvoju prenosnih in distribucijskih omrežij zagotoviti, da bo poudarjena učinkovita raba električne energije. Strokovnjaki ob tem ugotavljajo, da pravila iz te direktive v bistvu že izpolnjujejo vsi sistemi, ki so povezani v UCTE, med njimi je tudi naša država.

Večji pomen sproizvodnje toplote in elektrike

Direktiva o pospeševanju sproizvodnje je namenjena povečanju energetske učinkovitosti in izboljšanju zanesljivosti oskrbe z ustvarjanjem pogojev za promocijo in razvoj sproizvodnje toplote in električne energije z visokim izkoristkom v industriji, kmetijstvu, daljinskem ogrevanju ter trianglaciji s hlajenjem ter proizvodnje mehanske energije namesto električne. S tem naj bi povečali energetske učinkovitost, posledično pa zmanjšali porabo primarne energije. Direktiva med drugim definira pojem in tudi formule za izračun za določitev sproizvodnje z visokim izkoristkom, predpisuje tudi formule za izračun deleža električne energije, proizvedene s sproizvodnjo. Opisan je tudi postopek izdajanja potrdil o poreklu električne energije iz sproizvodnje z visokim izkoristkom. Obravnava tudi vprašanje priključitve sproizvodnje na elektroenergetsko omrežje.

Slovenija v energetske zakon in drugih strateških dokumentih podpira sproizvodnjo. Z uredbo o odkupnih cenah od kvalificiranih proizvajalcev je določila tudi

ceno tako pridobljene elektrike. Kljub sproizvodnji naklonjeni zakonodaji pa se delež električne energije iz sproizvodnje v Sloveniji ne povečuje, zato na MOPE predvidevajo, da bo treba v prihodnje urediti tudi status in pogoje za odkup elektrike tudi od večjih proizvajalcev, kot so toplarne in večji industrijski sistemi.

Namen direktive o učinkoviti rabi končne energije in energetskih storitvah je dodatno prihraniti šest odstotkov končne energije v EU in povečati učinkovitost rabe končne energije. Izvedenci namreč ocenjujejo, da znaša ocenjeni varčevalni potencial v industriji okrog 17 odstotkov, v gospodinjstvih in terciarnem sektorju pa 22 odstotkov, v prometu (brez upoštevanja sprememb načina prevoza) pa 14 odstotkov zdajšnje porabe končne energije. Direktiva se nanaša na električno energijo, daljinsko toploto in hlad. Vključeni so tudi vsi sektorji porabe energije. Med drugim direktiva od držav članic zahteva, da vzpostavijo sistem za usposabljanje, certifikacijo in oziroma akreditacijo ponudnikov energetskih storitev. Vsi končni odjemalci energije bodo denimo morali imeti individualne merilnike.

V direktivi o vzpostavitvi okvirja za določanje zahtev za ekološko oblikovanje proizvodov, ki pri delu rabijo energijo, bodo določene zahteve za posamezne izdel-

ke, in sicer zahteve o okolju prijazni zasnovi, izdelavi, distribuciji, uporabi in odlaganju proizvodov na koncu življenjske dobe. Direktiva bo v bistvu dopolnila obstoječe direktive, ki se nanašajo na energijo in okolje. Finančne posledice pa naj bi zaradi dodatnih zahtev po karakteristikah novih proizvodov nosili predvsem proizvajalci. Direktiva med drugim določa, da morajo priti na trg le proizvodi, ki izpolnjujejo pogoje izvedbenih direktiv in bodo ustrezno označeni. Tisti proizvodi, za katere so proizvajalci že pridobili evropsko okoljsko nalepko (CE), so že usklajeni s to direktivo.

Trgovanje z emisijskimi kuponi

Poleg omenjenih direktiv se države EU pospešeno pripravljajo tudi na trgovanje z emisijami ogljikovega dioksida. Direktiva (2003/87/EC) namreč določa, da se bo 1. januarja 2005 v EU začelo emisijsko trgovanje (najprej z emisijami ogljikovega dioksida), katerega namen je doseči zmanjšanje emisij omenjenega in drugih toplogrednih plinov. V zvezi s to direktivo je tudi naša država v začetku aprila 2004 objavila osnutek državnega načrta razdelitve pravic do emisij toplogrednih plinov, ki posameznim upravljalcem postavlja izhodiščne pogoje za trgovanje. Vendar je po ugotovitvah poznavalcev poglavitna težava Slovenije v tem, da so

Mag. Janez Kopač, minister za okolje, prostor in energijo, Robert Mulej, direktor GV Revij in Anton Jančič, predstavnik najugrajene Unior Turizma.

Kdo je bil energetska najbolj učinkovit?

Poslovni tednik Gospodarski vestnik in AURE sta v okviru letošnjega dneva energetskih menedžerjev že osmič podelila priznanja za energetska učinkovito podjetje in petič za energetska učinkovit projekt. V vseh teh letih se je za energetska učinkovito podjetje potegovalo 67 slovenskih podjetij, za energetska učinkovit projekt pa 42, skupno torej 109 podjetij in ustanov. Po prepričanju dr. Petra Novaka, predsednika komisije, je za Slovenijo to zelo lep uspeh. Med nagrajenci so bila tako velika in poznana kot tudi manjša, vendar tehnološko zelo inovativna podjetja. Na letošnji natečaj so se za energetska učinkovito podjetje potegovali dve podjetji in ustanova. Energetska učinkovito podjetje leta 2004 je postal zreški Unior - program turizem. Energetska učinkovita ustanova 2004 pa Šolski center Velenje. Naziv energetska učinkovit projekt 2004 pa si je prislužila Splošna bolnišnica Maribor. Letos so priznanja prejeli tudi energetska menedžerji iz Elektra Primorska (za dosežek pri obnovljivih virih energije), Inštitut Zoran Rant - center Enekom (za učinkovito rabo energije) in Mercator (za inovativen pristop pri projektiranju trgovskih centrov).

kjotski cilji (za osem odstotkov manjše onesnaževanje od leta 2008 do 2012 kakor leta 1986) še precej oddaljeni od zastavljenega cilja. Zato se bomo morali v prihodnjih petih letih v naši državi, če bomo seveda hoteli uresničiti naše kjotske obveznosti, precej bolj odločno lotiti zmanjševanja onesnaževanja s toplogrednimi plini.

V skladu s tem so na MOPE pripravili razdelitveni načrt, na podlagi katerega bi se morale v industrijskem sektorju do leta 2008 emisije toplogrednih plinov zmanjšati za štiri, v termoelektrarnah pa za več kakor deset odstotkov. V državnem načrtu trgovanja z emisijskimi kuponi je vključenih 79 naprav. Država bo za prvo trgovalno obdobje (od 1. januarja 2005 do 31. decembra 2007) izdala 24.803.964 emisijskih kuponov, ki bodo razdeljeni v dva sektorja, in sicer sektor termoelektrarne in sektor industrija. Za vsak sektor naj bi država uporabila različne metode razdeljevanja emisijskih kuponov. V termoelektrarni na podlagi napovedi emisij, skladno z Operativnim programom zmanjševanja emisij toplogrednih plinov. V industriji pa naj bi veljala kombinacija primerjave z najboljšimi dosegljivimi tehnologijami (BAT) in na podlagi zgodovinskih emisij. Celotna kvota omenjenih emisijskih kuponov bo razdeljena brezplačno. Izjema bodo le presežki emisijskih kuponov, ki bi nastali zaradi zaprtja posamezne naprave. Ti kuponi pa naj bi bili prodani na dražbi v začetku leta 2007.

Večina udeležencev emisijskega trgovanja je zdaj že zavezancev za plačilo takse za obremenjevanje okolja z emisijami ogljikovega dioksida. Z vključitvijo v emisijsko trgovanje (1. januarja 2005) bo večina zavezancev oproščena plačevanja te takse. Za doseg tega pa mora vsak upravljalec izpolniti dva pogoja. Prvi je, da je proizvajalec električne energije in (ali) da skupni strošek energije v podjetju presega tri odstotke vseh stroškov. Po prepričanju poznavalcev bodo z uvedbo trgovanja z emisijami toplogrednih plinov stroški precej manjši kakor pri plačevanju CO₂ takse.

Franci Dovč

A GENCIJA ZA ENERGIJO BO IZDAJALA ZELENE CERTIFIKATE

Agencija za energijo naj bi predvidoma konec maja izdala prve zelene certifikate, ki potrjujejo, da je bila električna energija proizvedena iz obnovljivih virov energije. To je bilo slišati na predstavitvi zelenih certifikatov, ki jo je Agencija pripravila 5. maja v Mariboru za predstavnike proizvajalcev zelene energije, trgovce z električno energijo in tudi predstavnike nekaterih večjih porabnikov in drugih zainteresiranih ustanov.

Kupci električne energije oziroma porabniki bodo tako lahko odslej svojo okoljsko ozaveščenost izkazovali tudi z nakupom tako imenovane zelene energije. Zeleni certifikati se izdajajo za električno energijo, proizvedeno iz vseh vrst obnovljivih virov energije. Mednje sodijo vodna energija, energija vetra in sonca, geotermalna energija in energija, pridobljena iz biomase. Tudi električna energija iz velikih vodnih elektrarnah šteje za elektriko iz obnovljivih virov, zato se tudi zanjo lahko izdajajo certifikati. Trg z električno energijo, ki se je v Sloveniji za večje odjemalce začel odpirati pred približno tremi leti, se bo letos še razširil. Od prvega julija bodo lahko o dobavitelju električne energije sami odločali vsi negospodinjski odjemalci, poleg tega pa smo začeli postavljati tudi temelje za trgovanje z zeleno energijo. Obstaja več sistemov zelenih certifikatov, Slovenija pa se je odločila za vključitev v sistem certifikatov RECS (Renewable Energy Certificate System), ki je v Evropi tudi najbolj razširjen. Pobudnik za vstop v ta sistem je bil Holding Slovenske elektrarne, ki je videl svojo poslovno priložnost, seveda pa ima izvedba projekta dosti širše

in predvsem okoljevarstvene cilje. Ustanovna skupščina RECS Slovenija je bila februarja letos in na njej je bila Agencija za energijo RS potrjena kot nacionalni izdajatelj certifikatov RECS. Agencija je s tem namenom pripravila potrebne strokovne podlage in zaprosila za članstvo v združenju izdajateljev zelenih certifikatov AIB (Association of Issuing Bodies). V AIB je zdaj včlanjenih 16 izdajateljev, ki izdajajo certifikate v 17 državah.

Trg z zelenimi certifikati se šele razvija

Glavni cilj ustvarjalcev trgov z zelenimi certifikati in njim podobnimi potrdili o izvoru električne energije oziroma snovalcev tako imenovanega sekundarnega trga električne energije je kar najbolje izkoristiti razpoložljive energetske vire in ob tem kar najmanj obremenjevati okolje z emisijami toplogrednih plinov in drugih okolju škodljivih snovi. Najuspešnejšim udeležencem pa bo ta trg seveda prinašal tudi pomemben zaslužek. Sistem tovrstnih potrdil se v Evropski uniji še razvija, tako da zdaj še ni povsem jasno, v kateri smeri bodo potekala dogajanja na področju zelene energije. Mogoče je tudi, da se bosta obe vrsti certifikatov - torej zele-

ni certifikati in potrdila o izvoru, ki jih zahteva direktiva Evropske unije - v prihodnje združili v enoten dokument. Trgovanje z zeleno elektriko pa se v Sloveniji verjetno ne bo pomembneje razmahnilo, dokler ne bo ustreznih pobud na strani dobave električne energije končnim odjemalcem. Trgovanje z zeleno elektriko bo postalo zares zanimivo takrat, ko bodo slovenski dobavitelji električne energije, to so zdaj predvsem podjetja elektrodistribucije, svojim odjemalcem ponudili različne produkte električne energije, v okviru katerih bodo verodostojnost podatkov o vsebnosti oziroma deležu električne energije iz obnovljivih virov dokazovali s certifikati ali potrdili o izvoru. Tokratno srečanje je bilo zato namenjeno obveščanju ter spodbujanju vseh udeležencev trga z električno energijo za večanje proizvodnje in porabe električne energije iz obnovljivih virov. K likvidnosti slovenskega trga zelene elektrike lahko veliko prispeva država. Ustrezni fiskalni ukrepi za odjemalce, ki uporabljajo elektriko iz obnovljivih virov, ali predpisane obvezne kvote za dobavitelje, ki bi se dokazovale s certifikati RECS oziroma potrdili o izvoru, bi lahko Slovenijo pripeljali v družino energetske razvitih evropskih držav. V teh ima okolju prijazno proizvedena električna energija svojo vrednost, ki jo priznava tudi trg.

Milojka Podgornik

PRESKOK IZ SIVE K ZELENI ELEKTRIKI

Hotel Astoria na Bledu je s prvim januarjem letos postal prvi kupec elektrike iz obnovljivih virov energije, ki jo proizvaja mala hidroelektrarna nad Žirovnico, dobavilo pa jo je ljubljansko podjetje Ekowatt. Ena od pglavitnih prednosti zelene elektrike je v tem, da pomeni rabo oziroma proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije, ki uporabnikom omogoča, da zavestno prispevajo k varovanju okolja, še posebno zemljinega ozračja pred škodljivimi toplogrednimi plini.

Kot je ob podelitvi prvega certifikata za uporabo zelene elektrike na Bledu povedal *Marko Gospodjinački*, so s tem izpolnili eno bistvenih postavk energetskega zakona, ki je določil, da ima odjemalec, tudi če ni upravičen, pravico kupiti elektriko neposredno, če je le iz kvalificirane elektrarne z močjo do 1 megavata. To, da si sedaj lahko izbere ne le dobavitelja, temveč tudi produkt, je po njegovem mnenju pri električni energiji svojevrstna mala revolucija. Da si uporabnik lahko sam izbere tak produkt, s katerim posredno celo deluje okolju prijazno, gotovo daje tej zadevi še večjo težo. Ker smo o pomenu in prednostih zelene elektrike v Našem stiku že pisali, nas je tokrat zanimala predvsem cenovna plat tovrstne energije.

Prosim, če na kratko pojasnite, kako je trenutno s cenami za zeleno elektriko.

»Cene za zeleno elektriko so bile v svetu vedno višje, kakor za sivo elektriko. Le v zadnjem letu so cene na primer na Nizozemskem, Veliki Britaniji, Avstriji in verjetno še kje, postale enake cenam za sivo elektriko. Tisti, ki se s to tematiko ukvarjajo, poznajo cene le iz ponudb, objavljenih ura-

dno na spletnih straneh ali v propagandnem gradivu ponudnikov zelene elektrike, kjer pa so cene objavljene le za tarifne odjemalce (gospodinjstva), medtem ko za upravičene odjemalce (rečejo jim poslovni) cene niso znane, kar vse pove.«

Kakšen pristop zagovarjate v Ekowattu?

»Podobno kot velja za cene zelene elektrike v svetu, je tudi pri nas oziroma še bo. V Ekowattu ne zagovarjamo izhodišča, da bi ta elektrika morala biti dražja samo zato, ker je zelena. Seveda jo želimo prodati čim dražje, a zagovarjamo tržni pristop, saj vendar nastopamo na odprtem trgu! Zelena elektrika ni in ne more biti regulirana dejavnost, ne glede na to, kako so proizvajalci subvencionirani s strani države - verjetno je to tudi razlog, da nekateri uradniki mešajo omenjena koncepta, ki sta združljiva, ne pa izključujoča. Je pa res, da mora dobavitelj zelene elektrike kupcu pravilno predstaviti novo vrednosti, ki jo z »zelenostjo« te elektrike dobi.«

Na kakšen način uporabnikom omogočate cenovno ugoden dostop do zelene elektrike?

»V tujini obstaja mnogo različnih

spodbud za uporabnike, ki kupujejo zeleno elektriko, tudi davčne olajšave. Pri nas je to zakonska pravica do minimalnih stroškov uporabe omrežja. Na ta način smo naredili samo to, da smo zeleno elektriko cenovno približali interesom porabnika in učinek je viden! V Ekowattu smo ravno na podlagi tega instrumenta, skupaj s celovito predstavitvijo prednosti, ki jih porabnik dobi z zeleno elektriko, uporabniku omogočili cenovno ugoden dostop do nje.«

Kakšno ceno naj ima po vašem zelena elektrika?

»Tako, da bodo vsi zadovoljni, hkrati pa je stvar odgovornosti vsakega ponudnika zelene elektrike, da sledi pomenu te elektrike, ki je v tem, da naj bi z njeno večjo rabo povečali tudi proizvodnjo iz obnovljivih virov energije in s tem počasi nadomeščali fosilna goriva. To pa je mogoče narediti tudi z odločitvijo ponudnika zelene elektrike, da del provizije (marže) namenja v gradnjo novih obnovljivih virov energije. Politika Ekowatta je v tem, da tudi z racionalizacijo poslovanja dosežemo potrebno cenovno razliko, iz katere bomo v tretji fazi našega razvoja tudi vlagali v nove obnovljive vire energije. Cenovne razmere na trgu z električno energijo nam tako odločitev za zdaj tudi omogočajo. Zelo nepošteno do porabnikov bi se nam v tem trenutku zdelo, če bi govorili, da bomo 1 tolar od vsake kilovatne ure namenjali v nove obnovljive vire energije, saj je odjem tako majhen, da ne pokrivamo še niti svojih stroškov. Tisti, ki bo dal tako informacijo uporabnikom, hkrati pa iz tega sklada ne bo mogel financirati gradnje novih objektov, jih bo s tem le zavajal, država pa, čeprav ta koncept neuradno podpira, tu-

di ne bo mogla nadzorovati poslovnih odločitev ponudnikov zelene elektrike, razen javnih podjetij.«

Kako je s ceno zelene elektrike za gospodinjstva?

»Kar se tiče gospodinjstev, je jasno, da bo cena za zeleno elektriko nekoliko višja, saj lahko ob povprečni porabi okrog 4.000 kilovatnih ur na leto hitro izračunamo, da bi ob 1 tolarju na kilovatno uro dražji zeleni elektriki pridobili pičlih 4.000 tolarjev na porabnika na leto! To pa ne zahteva za vodenje sistema zelene elektrike, ki je dražji od »navadnega«, saj poleg obračunavanja, poštnin itd. zahteva tudi sledenje do vira energije, preprečevanje dvojnega obračunavanja in izdajo certifikata, seveda našega, da ne bo pomote. Tu je torej problem majhnih količin ... Cena za gospodinjstva še ni oblikovana, lahko pa povem, da smo oblikovali tri skupine porabnikov glede

Foto Miro Jakomin

Zelena elektrika pomeni rabo oziroma proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije. EU je že leta 2001 sprejela Direktivo o spodbujanju rabe električne energije iz OVE, s katero določa temeljna skupna merila, po katerih države članice spodbujajo rabo OVE za namen nadomeščanja neobnovljivih (konvencionalnih) energentov. Skladno z omenjeno direktivo tudi naš energetski zakon vsebuje določila o spodbujanju OVE, prav tako pa daje temu velik poudarek pred kratkim sprejeta Resolucija o NEP. Ob tem še omenimo, da Ekowatt dobavlja električno energijo preko javnega distribucijskega omrežja, tako da stroški za posebne napeljave ali števec odpadejo. Elektro Gorénjska, d. d., je bilo prvo od petih distribucijskih podjetij, ki je spoznalo prednosti, ki jih zelena elektrika kot nov produkt na trgu ponuja uporabnikom, in omogočila, da uporabniki prvič v zgodovini lahko izberejo ne le drugega ponudnika, temveč celo nov produkt.

na količino letnega odjema in temu primerno se bo razlikoval tudi obseg cen. Po zadnjih izračunih in predvidevanjih razvoja trga pa ocenjujemo, da bodo cene zelene elektrike višje od sedanjih, distribucijskih, ki jih določa vlada.«

Kdo od gospodinjstev uporabnikov bo pa potem kupoval zeleno elektriko, če bodo cene zelene elektrike višje?

»Zelena elektriko bodo kupovali v prvi vrsti tisti, ki že sedaj poskušajo živeti skladno z načeli varovanja okolja. Tisti, ki so že davno želeli ločevati odpadke, ki se v službo in po opravkih namenoma vozijo s kolesi, in ne avtomobili itd. Tržne raziskave so pokazale, da obstaja taka skupina ljudi, ki so dovolj izobraženi in razgledani, da se zavedajo pomena malih korakov pri ohranjanju čistega okolja, hkrati pa jim nekaj sto tolarjev mesečno več za elektriko ne pomeni odrekanja pri drugih dobrinah.«

Miro Jakomin

Marko Gospodjinački med predstavitvijo o pomenu in prednostih zelene elektrike ob podelitvi prvega certifikata za zeleno elektriko, ki ga je v začetku maja prejel blejski Hotel Astoria.

NA VOLOVJI REBRI SOŽITJE VETRNIC IN KAVERN

Potem ko je komisija vlade za ugotavljanje usklajenosti prostorskih sestavin planskih aktov občin z obveznimi izhodišči prostorskih sestavin planskih aktov Republike Slovenije ugotovila usklajenost planskih aktov občine Ilirska Bistrica z republiškim planskimi akti, je vodstvo Elektro Primorske povabilo novinarje na ogled lokacije prihodnjih vetrnih elektrarn na Volovji rebri in predstavilo projekt Mrzli dol, ki obsega tudi obnovo vojaških kavern in učno pot s predstavitvijo pridobivanja energije iz vetra.

Volovji rebri kraške travnike, ptice in na koncu en par plodnih risov,« je direktor Elektro Primorske nazorno pojasnil upravičenosti postavitve vetrnih elektrarn na njihovem območju. Slednje je bilo po meritvah vetra po celotni Sloveniji edino primerno za tovrstne elektrarne.

Za zdaj ima Elektro Primorska z denarjem, ki ga je iztržilo s prodajo elektrike v Italijo, odkupljenih 70 hektarov zemljišča na Volovji rebri, ki so ga oddali v najem ovčarju. Delajo pa na dokumentaciji tako za vetrnice kot daljnovod kot razdelilno postajo in računajo, da bodo do konca leta pridobili gradbeno dovoljenje.

Izdano soglasje pomeni zeleno luč za pridobivanje ustreznih dovoljenj za 47 vetrnic s 40 MW moči in predračunsko vrednostjo 50 milijonov evrov na Volovji rebri nad Ilirsko Bistrico. Tri in pol odstotke predračunske vrednosti naložbe bo namenjeno financiranju lokalne skupnosti.

Po besedah *David Valentinčiča*, direktorja Elektro Primorske, so se po petih letih raziskav, meritev in izdelani študiji ranljivosti Goliča, Vremšičice, Volovje rebri in Kokoši odločili, da dajo prednost Volovji rebri. Sicer so vseskozi računali na Golič, kjer naj bi na hrvaški strani sosedje tudi postavili vetrno polje. »Zavedati se je treba, da bodo v 25 letih zaloge nafte pošle in bo nujno treba izkoristiti domače vire. Poleg tega nas k izkoriščanju obnovljivih virov obvezujejo tudi naše mednarodno sprejete obveznosti, predvsem glede zmanjševanja ogljikovega dioksida. Čas je, da se naša družba odloči, ali bomo imeli dovolj električne energije po ustreznih ceni ali pa bomo ščitili na Nanosu križišče velikih zveri, na Goliču hrastovega sekača, na

Ena od dobro ohranjenih kavern, del bodočega muzeja na Volovji rebri.

Celotna naložba naj bi bila končana v 16 mesecih. Glavni investitor projekta bo Elektro Primorska, ki bo v ta namen ustanovilo posebno družbo. Direktor Valentinčič si želi domače partnerje pri naložbi, upa, da ne bodo sosede, če pa bi izbiral tujce, bi se odločil za Špance. Razmišljajo pa tudi o tem, da bi se za ta projekt tesneje finančno povezali s Holdingom Slovenske elektrane znotraj bilančne skupine, kjer bi Elektro Primorska imelo finančno soudeležbo na ČHE Avče, HSE pa na Volovji rebri. Kljub skorajšnjemu začetku gradnje vetrnih elektrarn na Volovji rebri, pa drugih lokacij niso opustili. Cilj Elektro Primorske je, da postavi za 200 MW moči vetrnic, kolikor jih predvideva Nacionalni energetski program.

Vzporedno projekt Mrzli dol

Na zahodnem pobočju Snežniške planote je po podpisu Rapalske pogodbe leta 1920 iz strahu pred vojaškim vdorom Kraljevine SHS Italija zgradila močno utrjeno obrambno linijo z vojaškimi

Novinarji smo dobro čutili moč vetra na pobočjih Volovje rebri.

Foto Minka Skubic

utrdkami - kavernami. Številne izmed njih so do danes ostale delno poškodovane - kar so po vojni storili domačini, predvsem zato, ker so potrebovali gradbeni material - sicer pa še danes po več kakor 80 letih ponujajo možnost ogleda posebne arhitekture vojaških, bivalnih in spremljevalnih objektov. Poleg tega ima dolina Mrzli dol, ki leži med hriboma Velika Milanija in Lunjevica na nadmorski višini tisoč metrov, status kulturne krajine. S krčenjem gozdov so domačini začeli travišča kositi in na njih pasti drobnico, kar je omogočilo razvoj flore tako dinarsko-kraških, mediteranskih kot alpskih rastlin.

Elektro Primorska želi sočasno s postavitvijo vetrnega polja v okviru projekta Mrzli dol, ki obsega štiri glavne dejavnosti: muzej, učna pot, gostinska dejavnost in informacijski center, obnoviti dve vojaški kaverni in ju usposobiti za delovanje muzeja, gostinske dejavnosti in informacijske točke. Tri do štiri kilometre dolga učna pot po okolici kavern bi - poleg ogleda geološke sestave tal, ekosistemov, bogate

etnološke zbirke, vezane na območje Snežnika, možnosti razgleda do Jadranskega morja, italijanskih Dolomitov in slovenskih Alp - vključevala tudi ogled vetrnega polja ter seznanitev obiskovalcev z novim načinom pridobivanja električne energije z uporabo vetra.

Na ta način želi Elektro Primorska poiskati povezavo z lokalno skupnostjo in prispevati svoj del k novi turistični ponudbi krajev v bližini s hrvaško mejo in Italijo. Prav slednje ponuja velike možnosti za razvoj turizma, pa tudi raziskovalne in izobraževalne dejavnosti tako iz energetike, zgodovine, naravoslovja kot etnologije. Od regije same pa bo odvisno, koliko bo znala to priložnost izrabiti.

Minka Skubic

IMAMO NAJBOLJ ZAŠČITENO NARAVO V EVROPI

Konec aprila je republiška vlada sprejela uredbi o območjih Natura 2000 in ekološko pomembnih območjih. Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašeni v državah članicah Evropske unije. Njihov cilj je ohraniti živalske in rastlinske vrste ter življenjske prostore, ki so na evropski ravni redki in ogroženi. Območje Nature 2000 zajema v Sloveniji 35,5 odstotka ozemlja države, kar je daleč največ v primerjavi z drugimi evropskimi državami. Velik obseg zaščitene narave bo zelo vplival na gradnjo energetskih objektov.

Natura 2000 je evropsko omrežje pomembnih območij narave, ki je bilo oblikovano na podlagi direktive o habitatih iz leta 1992, v kateri so navedeni habitatni tipi, katerih ohranjanje je v interesu EU, in direktive o pticah iz leta 1997, v kateri so navedene vrste ptic, katerih ohranjanje je prav tako v interesu Unije in za katere se vzpostavlja evropsko ekološko omrežje. Direktivi določata merila za opredeljevanje posebnih varstvenih območij in postopek za vključevanje teh območij v evropsko ekološko omrežje. Nastali sta na podlagi dejstva, da se v zadnjem desetletju biotska raznovrstnost v Evropi hitro zmanjšuje in izgublja. Razlogi za to so predvsem v urbanem, infrastrukturnem in turističnem razvoju ter intenziviranju kmetijstva in gozdarstva. Direktiva o habitatih opredeljuje približno 200 habitatnih tipov ter 700 rastlinskih in živalskih vrst, pomembnih za skupnost.

Podlaga za odločitev vlade za našo Naturo 2000 je bilo delo več deset slovenskih strokovnjakov iz osrednjih znanstvenih in strokovnih ustanov ter nevladnih organizacij, ki so predlagali zaščite-

na območja naše države na podlagi evropske direktive o pticah in direktive o habitatih. Območij je nekaj manj kot 300, od tega jih je 260 določenih po direktivi o habitatih in 26 po direktivi o pticah. Prva zavzemajo 22,8 odstotka in druga 31,5 odstotka, kar skupaj pomeni 35 odstotkov slovenskega ozemlja, ki ga je treba ustrezno ohranjati, in na njem 111 ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Večji del zaščitene območja porašča gozd, 9 odstotkov ga je nad gozdno mejo, pomemben pa je tudi delež travnišč. V Triglavskem narodnem parku, regijskih in krajinskih parkih je 25 odstotkov skupne površine območja Natura 2000.

Kot je na tiskovni konferenci ob predstavitvi sprejetja Nature 2000 povedal minister *mag. Janez Kopač*, s tako zaščito narave za več kakor dvakrat presegamo evropsko povprečje zaščitene območja države, kar je posledica velike ohranjenosti narave in pestre biotske raznovrstnosti naše države. Kljub temu, da je ohranjena narava velika razvojna priložnost, predvsem za razvoj ekoturizma in z njim povezane ponudbe, in da bo te projekte mogoče uresničiti s denarnimi

spodbudami Evropske unije, kot je program EU naravi prijazno kmetovanje, bo ohranjanje pomenilo tudi dve milijardi tolarjev državnih stroškov na leto. Po Kopačevi oceni pomenijo subvencije strukturnih skladov Evropske unije le kapljo v morje pri pokrivanju stroškov sprejete Nature 2000. Sprejete direktive namreč pomenijo obveznosti za naš pravni red in jih bodo morali upoštevati nosilci načrtovanja, ko bodo presojali, ali so projekti sprejemljivi za okolje in ali imajo vpliv na zaščiteni območje, ki je pod zaščito Nature 2000.

Foto Minka Skubic

območju. Ko smo imeli to zagotovljeno, smo dali soglasje občini Ilirska Bistrica za usklajenost njenih načrtov z državnimi,« je pojasnil mag. Kopač in ob tem naštel vrsto primerov, ko pa to ni bilo tako. Tako je ministrstvo med drugim zaščitilo posamezne odseke Mure, Save, pa Idrijco pred morebitnimi energetskimi apetiti. Po njegovih besedah so vsak problem obdelali posebej in ga poskušali kar se da uskladiti z interesi v državi in konkretnem okolju.

Minka Skubic

S prvim konkretnim primerom uvrščanja območja v Nature 2000 ali dodajanja še kake druge, prav tako pomembne vloge, so se srečali na Ministrstvu za okolje, prostor in energijo pri Volovji reber. Kot je dejal minister Kopač, sta dve strokovni instituciji podali mnenje, da v tem primeru ni bojazni, da se ne bi ohranila biotska raznolikost roba Snežnika, tudi če bi tam zgradili vetrne elektrarne. »Naše ministrstvo je v tem primeru upoštevalo cilj o najnem povečanju obnovljivih virov energije in sočasni ohranitvi biotske raznovrstnosti na tem

Volovja reber je bila v zadnjem hipu izločena iz Nature 2000. Veterne elektrarne imajo zeleno luč.

EVROPSKA UNIJA

POMOČ SREDOZEMSKIM DRŽAVAM

Evropska komisija se je odločila, da bo namenila svojim sredozemskim partnericam 1,24 milijarde evrov za sodelovanje in pomoč v prihodnjih dveh letih. S tem denarjem želi predvsem spodbuditi izvajanje pridružitvenih sporazumov s temi državami ter financirati projekte v podporo institucionalnim in gospodarskim reformam. Največ od omenjenega zneska bo dobila Alžirija - 106 milijonov evrov, Egipt 243 milijonov, Jordanija 110 milijonov, Libanon 70 milijonov, Maroko 275 milijonov, Sirija 80 milijonov in Tunizija 144 milijonov, regiji kot celoti pa bo namenjenih še dodatnih 215 milijonov evrov. STA

NORVEŠKA

VEČJA NAKLONJENOST VSTOPU V UNIJO

Nedavna širitev Evropske unije je, kot kaže, dala nov zagon zagovornikom vstopa Norveške v povezavo. V raziskavi javnega mnenja, ki jih je objavil časnik Aftenposten, je namreč 51 odstotkov državljanov izrazilo naklonjenost vstopu, 36 odstotkov pa jih temu še zmeraj nasprotuje. Po teh rezultatih sodeč se je delež zagovornikov povečal za štiri odstotke, delež nasprotnikov pa je ostal nespremenjen. Norvežani so pridružitvev Evropski uniji doslej že dvakrat zavrnila na referendumu, in sicer leta 1972 in 1994. Pred koncem mandata sedanjega parlamenta (leta 2005) v državi ni predvideno nobeno glasovanje o morebitnem vstopu v Unijo. STA

AZIJA

LETOS SKORAJ SEDEMODSTOTNA RAST

Azijsko gospodarstvo bo tudi letos doseglo najvišjo stopnjo rasti na svetu - takajšnji bruto domači proizvod se bo (če ne upoštevamo Japonske) namreč vzpenjal po 6,8-odstotni stopnji, prihodnje leto pa po 6,7-odstotni, je v svojem poročilu napovedala Azijska razvojna banka. Njene ocene temeljijo predvsem na povečanem trgovanju med državami v regiji in rastočem povpraševanju porabnikov, predvsem na Kitajskem. Kitajska banka tako napoveduje 8,3-odstotno rast gospodarstva, kar pa najbolj koristi državam vzhodne in južne Azije. Kljub dobremu napredku - že lani je rast v tem delu sveta znašala 6,3 odstotka - pa azijska razvojna banka opozarja na nujnost nadaljnjih reform v regiji in ukrepov, ki bi privabili tuje naložbenike, obenem pa izpostavlja številna tveganja, kot so terorizem, infekcijske bolezni in neenakomerno okrevanje industrijskih držav. STA

NOVE RAZSEŽNOSTI TRGA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

Borzen, slovenski organizator trga z električno energijo, je tik pred vstopom Slovenije v EU pripravil dvodnevno 2. mednarodno konferenco, ki je 28. in 29. aprila potekala v Grand hotelu Union v Ljubljani. Prvi konferenčni dan je bil namenjen trgovanju z električno energijo, drugi dan pa biomas in vzpostavitvi organiziranega trga na tem področju.

ženci lahko slišali od *Petera Duffija* iz Enercomma International. Svoje dosedanje izkušnje na slovenskem trgu z električno energijo so v nadaljevanju podali tudi Borzenovi člani, na drugi strani pa so svoja pričakovanja in bojazni na slovenskem trgu z električno energijo razkrili še večji evropski trgovci. Ob koncu prvega dne so govorniki slovenski trg z električno energijo osvetlili še v luči regionalnih povezav.

strokovna posvetovanja

Ob pomembni gospodarsko politični prelomnici, ki bo tudi v elektroenergetski sektor prinesla številne spremembe in novosti, so domači in tuji strokovnjaki s področja energetike razpravljali o novih poslovnih priložnostih v spremenjenem poslovnem okolju in drugih novostih ter potrebnih spremembah na slovenskem organiziranem trgu z električno energijo. O uspešnosti in odmevnosti Borzenove konference pričča pestra mednarodna udeležba več kakor 180 predstavnikov podjetij s področja energetike, od katerih je bila kar tretjina tujcev. To dokazuje, da se tudi tuja podjetja zavedajo strateškega pomena slovenskega trga v jugovzhodni regiji. V dveh dneh je udeležencem konference spregovorilo več kakor 45 domačih in tujih strokovnjakov. Direktor Borzena, *Damjan Stanek*, je v govoru ob odprtju poudaril, da moramo v Sloveniji izoblikovati takšen model trga z električno energijo, ki bo kar najbolje uravnotežil in zadovoljil zakonitosti tržne ekonomije in konkurence na eni ter regulative na drugi strani. O vlogi in pomenu tržnih mehanizmov je spregovoril tudi *Peter Styles* iz evropskega združenja trgovcev za električno energijo, EFET. Zelo zanimive in poučne irske izkušnje z odpiranjem trga so udele-

Foto arhiv Borzena

vo vzpostavitve splošnega informacijskega spletnega portala in trgovalne aplikacije je financirala Agencija RS za učinkovito rabo in obnovljive vire energije v okviru projekta GEF.

Glavni prednosti organiziranega trga sta, da ta na pregleden način koncentrira sicer razpršeno ponudbo in povpraševanje in da obstaja relativno enostaven način, kako ponuditi oziroma kupiti proizvode lesne biomase. Delovanje trga biomase bo, podobno kot delovanje dnevnega trga na trgu električne energije, omogočalo preglednost cen tako za končne uporabnike kot za proizvajalce lesne biomase. Preglednost cen in možnost vnašanja in sprejema ponudb pomenita bolj racionalno izrabo in hkrati tudi povečanje razpoložljivega potenciala biomase, ki velikokrat ostane neizkoriščen prav zaradi dejstva, da je trg nepregleden.

ju. *Nike Krajnc* z Gozdarskega inštituta Slovenije je nato predstavila probleme pri ocenjevanju potenciala lesne biomase v Sloveniji, *Jani Turk* (AURE) pa je prikazal paleto subvencij, ki jih na tem področju ponuja država, s čimer je dopolnil predstavitev *Hinka Šolinca* (MOPE), ki je bila vezana na državni pogled na biomaso in druge OVE v kontekstu vseh virov energije. V drugem sklopu so bile na kratko prikazane tehnologije, ki se uporabljajo za pridobivanje in kurjenje lesne biomase v Sloveniji. Tretji sklop je odprl *Borut Rajer* z Borzena, ki je predstavil organiziran trg z lesno biomaso, v nadaljevanju pa je svojo dejavnost na področju lesne biomase predstavilo več slovenskih podjetij, med drugim tudi *Istrabenz*, *Petrol*, *TE-TOL* in *Tisa*. Zadnji sklop predavanj je dodal še mednarodni vidik, saj so *Eliseo Antonini*, *Aleksandar*

Prvi dan konference so govorniki in udeleženci konference enotno ugotovili, da sta slovensko elektrogospodarstvo in slovenski trg z električno energijo dorasla Evropi. Slovenska podjetja, ki so navzoča na trgu z električno energijo, so pripravljena na evropsko konkurenco, večina je celo prepričanih, da bo prihod tujih podjetij na trg prinesel pozitivne spremembe ter tako dodatno pripomogel k njihovi uspešnosti in

Tudi tokratna konferenca je udeležencem postregla z vrsto koristnih informacij.

Foto arhiv Borzena

razvoju trga z električno energijo v Sloveniji in celotni regiji.

Zaživel trg z biomaso

Drugi dan je bil udeležencem konference predstavljen Borzenov pilotni projekt organiziranega trga z biomaso, ki se mu je v enem mesecu delovanja pridružilo že več kakor 70 članov. Pripra-

Na konferenci je poleg udeležencev podporo organiziranemu trgu Biomase izrazil tudi Minister za okolje, prostor in energijo, *mag. Janez Kopač*. Povedal je, da ima Slovenija na področju biomase kot obnovljivega vira energije velik potencial in da je trg biomase eden od elementov, ki lahko pripomore k njenemu razvo-

Knežević, *Josef Plank* in *Julije Domac* predstavili stanje na trgih biomase Italije, BiH, Avstrije ter Hrvaške.

Barbara Svetič

REALNOST ODPIRANJA PLINSKIH TRGOV

Po odpiranju elektroenergetskih trgov postaja vroča tema odpiranje plinskega trga, ki pa se sooča s številnimi nepopolnostmi in težavami pri vzpostavljanju konkurenčnega in učinkovitega trga. Clanek opredeljuje realnosti plinskih trgov, ki pomenijo pomemben dejavnik gradnje novih zmogljivosti za proizvodnjo električne energije, v Evropi in Sloveniji.

trgovanje z energenti

V Evropi od leta 1998, ko je bila sprejeta prva plinska direktiva, poteka liberalizacija plinskega sektorja, s katero skušajo na območju Evropske unije doseči enoten trg zemeljskega plina. Zemeljski plin predstavlja pomemben vir za proizvodnjo električne energije, saj ima pred drugimi energenti prednosti z vidika nizkih investicijskih stroškov, visokih izkoristkov termoelektrarn, nizkih emisij toplogrednih plinov in kratkih rokov gradnje. Delež zemeljskega plina v energetski ponudbi EU naj se bi do leta 2020 povečal na 27 odstotkov, približno dve tretjini tega povečanja naj bi šlo na račun termoelektrarn in postrojev za soproizvodnjo. Na podlagi tržnih gibanj in pričakovanj se predvideva, da bodo v EU od 2020 do 2030 iz zemeljskega plina proizvedli že približno 40 odstotkov vse električne energije (EU, Zelena knjiga). Kot kaže graf št. 1, naj bi tudi v Sloveniji največji delež sicer hitre rasti rabe plina odpadel na energetiko.

Izkušnje iz trga telekomunikacij in trgov električne energije kažejo, da je za vzpostavitev dobro delujočega konkurenčnega trga

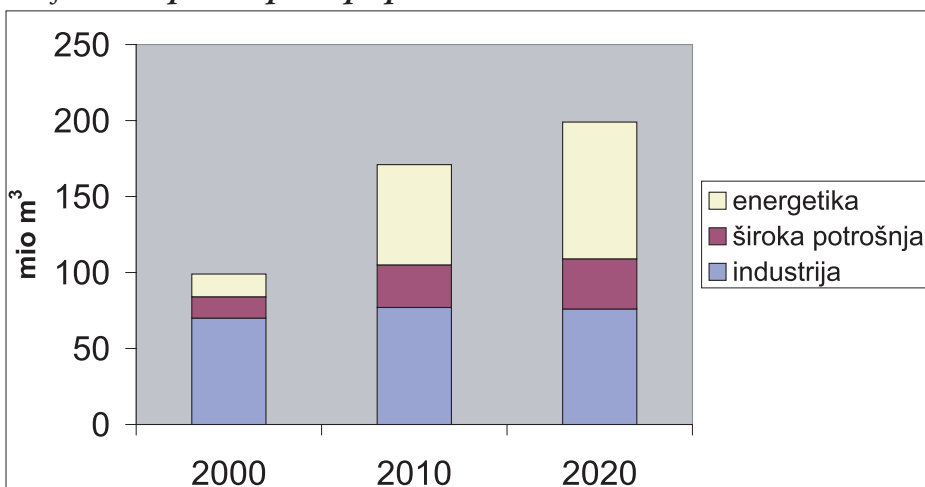
treba omogočiti dostop tretjih strank na nacionalne trge in ločiti vertikalno integrirane dele prej nacionalnih monopolov, s čimer se ravno sooča slovenski Geoplin. Seveda to še ni dovolj - treba je vzpostaviti tudi harmonizirana pravila in regulatorno telo, ki bo nadziralo izvajanje postavljenih pravil ter zagotoviti druge ukrepe za vzpostavitev enotnega in konkurenčnega plinskega trga. Glede na inherentne značilnosti plinskih trgov, pa je vprašanje, kako zadovoljni bodo lahko upravičeni odjemalci s konkurenčnostjo na tem segmentu v

prihodnjem kratko- in srednjeročnem obdobju.

Cilji in dosedanja dosežki liberalizacije trga z zemeljskim plinom v Evropi

Cilj liberalizacije plinskega trga je vzpostavitev notranje in zunanje konkurence, ki bo temeljila na konkurenčnem in enotnem plinskemu trgu, v katerem naj bi bili združeni tako dosedanja dobavitelji zemeljskega plina (Rusija, Alžirija, Norveška, Nizozemska), kot tudi novi potencialni dobavitelji iz držav proizvajalk (Libija, Nigerija, Katar, države Kaspijskega morja). Cilji liberalizacije plinskega trga so podobni kot v primeru odpiranja elektroenergetskih trgov, zato o njih podrobneje ne bi pisali. Vsekakor plinska direktiva iz leta 1998, ki je bila sicer implementirana v nacionalne zakonodaje, do leta 2002 še ni bistveneje sprostila konkurence, saj je dovoljevala vertikalno integracijo, prohibitivne cene za dostop do omrežja in shranjevanje zemeljskega plina ter nezadostno ločitev dejavnosti trgovanja s plinom od transporta in skladiščenja zemeljskega plina.

Graf 1: Rast porabe plina po porabnikih.

Vir: Geoplin, Slovenski trg zemeljskega plina, Okolje in energija, pomlad 2004

Graf 2. kaže odprtost plinskega trga v državah članicah EU in treh državah kandidatkah za vstop v EU. Stopnja odprtosti trga sama ne pove veliko, kar vedo tudi slovenski upravičeni odjemalci za nakup električne energije, zato si podrobneje oglejmo ovire pri vzpostavljanju konkurenčnega trga zemeljskega plina.

Ovire na poti razvoja enotnega in konkurenčnega trga

Na trgu zemeljskega plina obstajajo določene ovire, ki zavirajo nastajanje enotnega trga znotraj celotne Evropske unije. Evropski plinski trg je organiziran okoli oligopola proizvajalcev - izvoznikov (podjetja v Alžiriji, na Norveškem, v Rusiji in na Nizozemskem) ter oligopola kupcev (plinske družbe v evropskih državah, ki imajo monopolni oz. prevladujoč položaj na nacionalnih plinskih trgih). Institucionalna struktura podjetij je omogočila razvoj stabilnih in zrelih tržnih plinskih struktur, ki pa jih je težko spreminjati. Stopnja koncentracije na nacionalni ravni pomeni velik problem, saj prevladujoči ponudniki na nacionalnih trgih niso vedno navdušeni za spremembe. V Sloveniji je ključni akter Geoplin, ki je edini nakupni vir za sicer omejeno število manjših slovenskih distributerjev plina. Obstajajo tudi velike razlike med upravičenimi odjemalci. Tako so na primer proizvajalci električne energije na zemeljski plin, ki imajo določeno nakupno tržno moč, v nekaterih državah zelo razširjeni (Velika Britanija, Italija, Španija), v drugih pa sploh ne.

Zelo pomembno oviro pomenijo dolgoročno sklenjene pogodbe z dobavitelji. Poenostavljeno, relacije med proizvodnimi monopoli in uvoznimi monopoli so urejene preko dolgoročnih pogodb (20- do 25-letnih), v katerih so tvegana porazdeljena med obe strani, kupce in prodajalce. Sedaj veljavne pogodbe se nanašajo na visok odstotek vse porabe do leta 2010, tako da imajo novi dobavitelji le malo možnosti za vstop na evropski trg ne glede na formalno odprtost trga. Poenostavljeno, če ni novih ponudnikov, ni nove konkurence in s tem učinkovitosti, ki jo lahko zagotavlja le dobro delujoč trg, ne pa država ali monopolne oziroma oligopolne tržne strukture.

Obstoječe dolgoročne pogodbe tudi po mnenju Evropske komisije omejujejo učinkovito konkurenco. Pri tem naj ne bi bila tako problematična klavzula vzemi ali plačaj, saj je le-ta relativno fleksibilna, prav tako naj ne bi bil večji problem v cenah, vezanih na nafto, saj jih je mogoče revidirati.

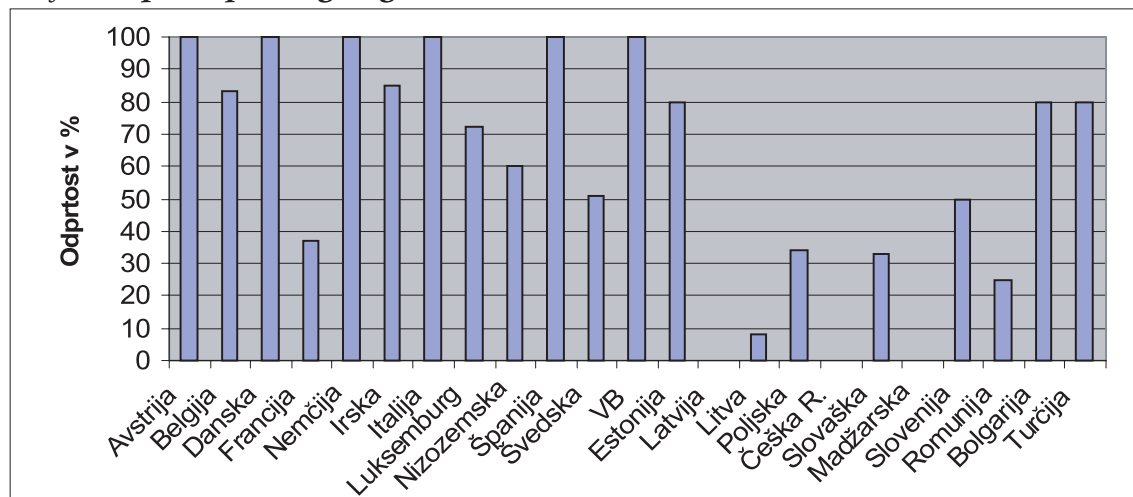
Poseben problem pomeni klavzula o namembnem kraju za obstoječe in prihodnje pogodbe (destination clause), saj je s to preprečeno preprodaji na druge trge pomembno zavrto trgovanje med udeleženci na trgu in sam razvoj trga. Da bi izboljšali položaj na trgu, sta dve državi EU, Italija in Španija, zahtevali, da se določena količina dolgoročnih pogodb prenese na podjetja, ki so bila pripravljena vstopiti na trg (po vzoru Velike Britanije, ki je od British Gasa leta 1994-1995 zahtevala opustitev polovice dolgoročnih sklenjenih pogodb).

Poraba zemeljskega plina

Poraba zemeljskega plina v EU je leta 2002 znašala nekaj več kakor 390 bn kubičnih metrov in naj bi se v prihodnosti občutno povečala. Po predvidevanjih Rusko-evropskega centra za ekonomsko politiko (Russian-European Centre for Economic Policy, France) naj bi se samo v EU poraba zemeljskega plina povečala na 420-650 bn kubičnih metrov, do leta 2020 pa na 533-650 bn kubičnih metrov. Uvoz zemeljskega plina se bo torej občutno povečal, z 200 bn kubičnih metrov leta 2002 na do 400 bn kubičnih metrov leta 2020 (uvoz bo po predvidevanjih diverzificiran med dosedanje ponudnike - Alžirija, Nizozemska, Norveška, Rusija in Velika Britanija). Med potencialne dobavitelje zemeljskega plina, ki se bodo morda v prihodnosti pridružili tradicionalnim, lahko prištejemo sedem večjih regij: Severno morje (Norveška, Velika Britanija, Danska), Severna Afrika (Alžirija, Egipt, Libija), Rusija, območje kaspijskega morja (Azerbajdžan, Kazahstan, Turkmenistan), zalivska države, Zahodna Afrika (Nigerija, Angola) in Južna Amerika (Trinidad in Tobago, Venezuela).

Velike ruske rezerve bodo verjetno vplivale na povečanje uvozne odvisnosti EU iz te države. Dolgoročna strategija poslovnih odnosov z Rusijo na področju energetike bo pomemben korak k zanesljivosti ponudb plina. Čeprav je zemeljski plin ustrezna rešitev za vrsto okoljevarstvenih problemov, je za večino držav EU (razen nekaj izjem, ki imajo lastna nahajališča), uvoženo go-

Graf 2: Odprtost plinskega trga v državah EU in državah kandidatkah.

Vir: Evropska komisija, DG TREN draft working paper, Third benchmarking report on the implementation of the internal electricity and gas market, Bruselj, 1. 3. 2004.

rivo. Ključno strateško vprašanje je povečanje števila dobaviteljev, kar je za Evropo mogoče le z zgraditvijo terminalov za utekočinjeni zemeljski plin. Norveška z največjimi rezervami zemeljskega plina v Evropi bo sicer popolnoma integriran del skupnega plinskega trga, kar bo znatno zmanjšalo uvozno odvisnost. Vendar bo kljub temu razširjena EU na področju plina 35-40 odstotkov uvozno odvisna.

Konkurenca in cene

Učinke učinkovitega plinskega trga je mogoče meriti s primerjavo cen med državami Evrope ter ugotavljanjem konvergence cen. Manjša, kakor je razlika med cenami med nacionalnimi trgi, bolj se trg odpira navzven in postaja del enotnega evropskega trga. Kot primer lahko navedemo Avstrijo in njene večje upravičene odjemalce. Sicer je večina odjemalcev obdržala svoje prvotne dobavitelje, vendar jih je okrog 40 odstotkov v pogajanjih izpogojevalo ugodnejše pogoje. Velikokrat predmet novih pogajanj niso bile le cene zemeljskega plina, temveč tudi na primer več fleksibilnosti v okviru obstoječe pogodbe. Od začetka liberalizacije so se cene zemeljskega plina v Avstriji sicer nekoliko zvišale: z 21,1 evrocen na kubični meter v drugi polovici leta 2000 na 24,6 evrocen na kubični meter konec leta 2003. Ob rasti cen nafte, ki smo ji priča zdaj, pa je mogoče, da bo cena v prihodnosti še rasla. *Florian Haslauer*, strokovnjak za energijo pri A.T. Kearney, navaja, da kratkoročna cenovna gibanja nafte na cene zemeljskega plina sicer nimajo takojšnjega vpliva. Če cena nafte v daljšem obdobju ostane na visoki ravni, rastejo tudi cene zemeljskega plina

Stanje na trgu zemeljskega plina v Sloveniji

V Sloveniji je poraba zemeljskega plina leta 2003 znašala 1,1 milijarde kubičnih metrov, kar v evropskem merilu pomeni zelo majhno količino. Slovenija večino potrebnega zemeljskega plina uvozi (gl. slika 1). Večina plina je bila porabljena v industriji (od tega približno 140 milijonov kubičnih metrov v industrijskih

Slika 1: Dobava plina v Slovenijo.

Vir: Geoplin, Slovenski trg zemeljskega plina, *Okolje in energija*, pomlad 2004

in toplarniških kogeneracijskih procesih) in široki porabi, le 3 odstotki plina pa so bili porabljeni za proizvodnjo električne energije (TE Brestanica, nekatere manjše industrijske kogeneracije).

V Sloveniji se pričakuje nadaljnja rast porabe plina, največje povečanje pa bo opazno ravno na področju porabe plina za proizvodnjo električne energije, kar napoveduje tudi Nacionalni energetski program (NEP). Akterji na trgu imajo na področju investicij v gradnjo plinskih elektrarn zelo ambiciozne načrte, ali pa bodo le-ti udeleženi, pa je odvisno od mnogih dejavnikov. Trenutno naj bi bile zmogljivosti za prenos zemeljskega plina, ki vodijo po daljnovodih do Slovenije, torej v veliki meri že zasedene, tako da bo že pred dejansko potrebo po dodatnih količinah zemeljskega plina vnaprej treba zakupiti določeno dodatno količino (in za to zagotoviti tudi prenosne zmogljivosti). Velik izziv v Sloveniji pomeni gradnja novih prenosnih zmogljivosti, ki so nujni pogoj za gradnjo novih plinskih elektrarn v Sloveniji. Poleg tega problem nezadostnih zmogljivosti za prenos zemeljskega plina obstaja tudi drugod po Evropi.

Trenutno bi bila dobava potrebnih količin za nove proizvajalce elektrike na zemeljski plin mogoča le preko tradicionalnih ev-

ropskih dobaviteljev zemeljskega plina, ki imajo svoje plinovode speljane preko Srednje Evrope. Če bo v bližini Slovenije zgrajen tudi terminal za utekočinjeni zemeljski plin, pa lahko kot dobavitelj pride v poštev tudi kako bolj oddaljeno podjetje za dobavo zemeljskega plina. Redna dobava pa seveda pomeni tudi dolgoročno pogodbo, po kateri bi slovenski distributer nosil tveganje minimalne količine nakupa.

Glavni akterji na Slovenskem trgu zemeljskega plina so Petrol Ljubljana, Istrabenz Koper, Nafta Lendava (100 odstotkov v državni lasti), Geoplin Ljubljana (25 odstotkov državno lastništvo). Geoplin kot ključni udeleženelec slovenskega plinskega trga je podjetje, ki skrbi za transport, dobavo in upravljanje omrežja zemeljskega plina). V skladu z direktivami EU bo moral Geoplin do 1. julija letos ustanoviti hčerinsko družbo za transport zemeljskega plina.

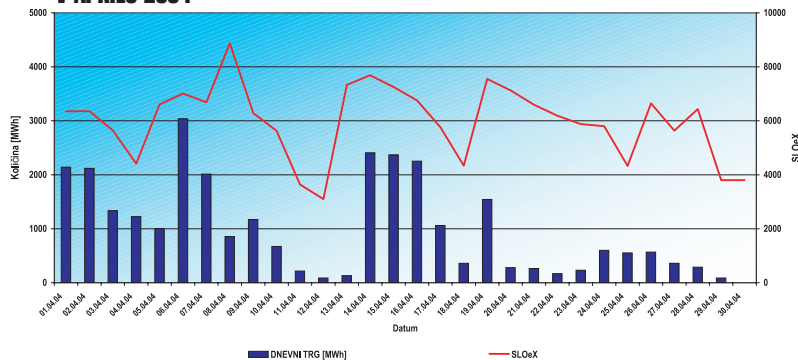
Glede na za zdaj neugoden razvoj dogodkov na področju konkurenčnosti slovenskega trga z električno energijo, je smiselno biti previden glede novih možnosti in koristi, izhajajočih iz odpiranja plinskega trga v Sloveniji. To še posebno velja za kratkoročno in srednjeročno obdobje, več pa bo pokazal čas.

Mag. Klemen Podjed

APRILSKI VOLUMNI TRGOVANJA ODVISNI OD VREMENA

Skupna količina prodane električne energije aprila je bila precej manjša kakor mesec prej in je znašala 29.406 MWh. V primerjavi s prodano energijo marca je bila tako manjša za 23,5 odstotka, prav tako pa so bile nižje tudi cene, in sicer za 23,1 odstotka. April lahko razdelimo na dva dela. V dneh do 20. aprila so bili trgovačni volumni dokaj veliki in tudi cena je bila višja kakor v zadnji tretjini meseca, ko so dnevni volumni trgovanja močno padli in so se le redko povzpeli preko meje 500 MWh, pri trgovanju za zadnji aprilski dan pa celo ni prišlo do sklenitve posla. Glavni vzrok za takšno spremembo je bilo lepše vreme v tem obdobju, ki je vplivalo na manjšo porabo in s tem na manjše povpraševanje. Povprečni dnevni volumen trgovanja v dneh do 20. aprila tako znaša 1.369 MWh in povprečna vrednost indeksa SLOeX 6.172 indeksnih točk, v nadaljevanju meseca pa povprečni volumen trgovanja znaša 309 MWh in povprečni indeks SLOeX 5.657 indeksnih točk.

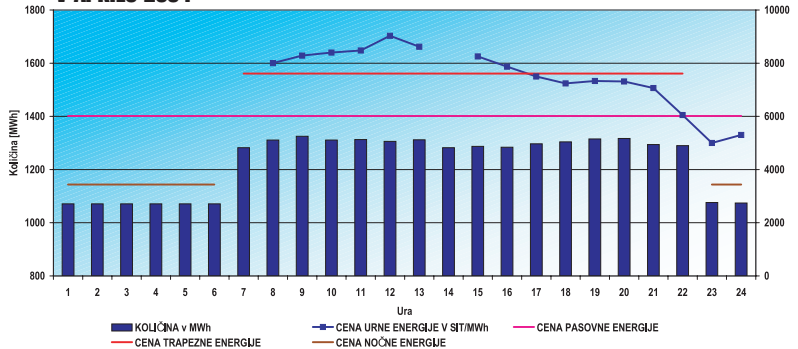
SKUPNI PROMET NA DNEVNEM TRGU IN VREDNOST SLOeX V APRILU 2004

NEZANIMIVO TRGOVANJE Z NOČNIMI URNIMI PRODUKTI

Aprila so količine prodane električne energije po posameznih produktih padle v primerjavi z marčevskimi in enotni tečajji so se znižali. Ponočno je prevladoval delež prodane pasovne energije, ki je znašal 82,92 odstotka, v primerjavi z marcem je skupna količina prodane pasovne energije padla za 20 odstotkov in je znašala 24.384 MWh. Povprečni mesečni enotni tečaj pasovne energije se je znižal za 22 odstotkov na vrednost 6.016 SIT/MWh. Skupna mesečna količina prodane trapezne energije se je znižala za 23 odstotkov na vrednost 4.256 MWh, enotni tečaj pa se je znižal za 21 odstotkov in ustavil na vrednosti 7.611 SIT/MWh. V odstotkih je najbolj padla skupna količina nočne energije, kar za 77 odstotkov, in je aprila znašala 440 MWh. Enotni tečaj nočne energije se je znižal za 22 odstotkov na vrednost 3.435 SIT/MWh. Tudi trgovanje z urnimi produkti je padlo, skupna količina prodane električne energije je bila nižja za 19 odstotkov in je dosegla 326 MWh.

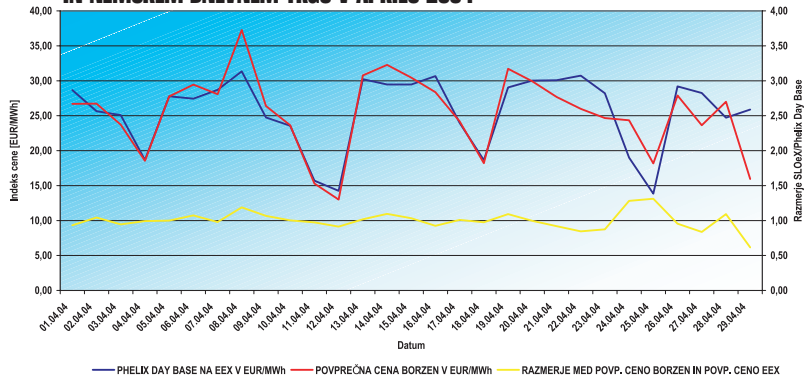
PRODANA ELEKTRIČNA ENERGIJA PO URAH V APRILU 2004

POVPREČNA CENA NA SLOVENSKEM TRGU PRVIČ LETOS NIŽJA KOT NA NEMŠKEM TRGU

Aprila se je prvič letos zgodilo, da je bila povprečna cena na slovenskem trgu nižja od tiste dosežene na nemškem trgu. Težnje zблиževanja cen na obeh trgih je bilo zaznati že vse od začetka leta. Tako je bila povprečna cena februarja na slovenskem trgu višja za 8 odstotkov, marca je bila razlika samo še 5 odstotkov, aprila pa je bila cena že za slaba 2 odstotka nižja kot na nemškem trgu. Vzrok za relativno nizke cene je treba iskati tudi v manjšem povpraševanju po električni energiji, saj se je na dnevnem trgu sklenalo manjše število poslov po relativno nizkih cenah. Zanimivo je, da je bila razlika med cenami na nemškem in slovenskem trgu za soboto in nedeljo minimalna, kar v preteklosti ni bilo pravilo. Izjema je bil samo konec tedna med 24. in 25. aprilom, ko so bile cene na slovenskem trgu za skoraj tretjino višje. Vzrok je iskati v nenavadno mrzlem koncu tedna, v katerem so se temperature v enem samem dnevu spustile z 22° C na 14° C. Nizke temperature pa so se odrazile v večjem povpraševanju po električni energiji.

PRIMERJAVA POVPREČNIH CEN SKLENJENIH POSLOV NA SLOVENSKEM IN NEMŠKEM DNEVNEM TRGU V APRILU 2004

D RUGI MAJDIČEV POSKUS ELEKTRIFIKACIJE KRANJA

V prispevku Draga Paplerja Osem desetletij Majdičeve elektrarne smo izvedeli, kako so občinski svetniki modrovali o elektrifikaciji leta 1892, 1901, 1915 in po končani I. svetovni vojni leta 1919. Vinko Majdič, napreden kranjski mlinar, je po spodletelem poizkusu leta 1892, kako elektrificirati mesto Kranj, spet razmišljal o gradnji elektrarne. V lasti avtorja članka je dokument o pripravah na gradnjo elektrarne, ki nam odkriva stanje vodnih naprav leta 1919 in načrte za postavitve elektrarne.

Vinko Majdič je že leta 1892, ko je moderniziral pogon za povečan mlin na reki Savi, razmišljal o gradnji elektrarne. Predlagal je mestu Kranj, da bi lahko razsvetljeval mesto, pa so občinski možje odklonili njegovo ponudbo. Ker pa je bil napreden človek, si je nabavil 15 kW dinamometer in ta mu je že leta 1893 začel razsvetljevati njegov mlin in stanovanjske prostore.

Po končani I. svetovni vojni pa se je začel zagon v novi državi. Vinko Majdič je začel razmišljati, kako bi obnovil vodne naprave in zgradil večjo elektrarno. Drago Papler je v že omenjenem članku opisal, kako se je odvijala seja občinskega sveta 16. septembra 1919, ko so razpravljali o Majdičevi prošnji za gradnjo nove elektrarne. Vendar pa je Vinko Majdič v novem zagonu po prvi svetovni vojni videl svojo priložnost zgraditi večjo elektrarno za potrebe porajajoče industrije. Prav je, da izvemo nekaj o njegovem podjetništvu.

Majdičev mlin na reki Savi

Najprej moramo povedati nekaj dejstev iz zgodovine mlina na Savi. V drugi polovici 18. stoletja je industrializacija zajela tudi mli-

narstvo. Namesto klasičnih mlinov na kamne so začeli postavljati valjčne mline, katerih zmogljivost je preseгла zmogljivost klasičnih na kamne. Po navadi so bili ti mlini gnani z vodnimi turbinami ali celo parnimi stroji. Ta novi zagon v mlinarstvu pa je pripeljal do propada marsikaterega klasičnega mlina na kamne.

Že leta 1870 je v Kranju na reki Savi nastalo prvo večje industrijsko podjetje - nov valjčni mlin. Na deželnem trgovskem sodišču v Ljubljani je bilo protokolirano podjetje Leopold Jugovic, mehaničen malen za žito.

Leta 1874 je postal lastnik mlina Peter Majdič, ki je mlin povečal in vgradil vodno turbino z močjo 100 KM ter tudi trgoval z mlevskimi izdelki. Podjetje je postalo največji mlin na Kranjskem, saj iz podatkov obrtne in trgovske zbornice za leto 1875 izvemo, da je bilo zaposlenih 13 mlinarskih pomočnikov, mlin pa je obratoval 250 dni na leto po 14 ur na dan. Devet pomočnikov je zaslužilo na dan 1 goldinar in 25 krajcarjev, štirje pomočniki pa po 90 krajcarjev. Poleg tega mlina je Peter Majdič postavil valjčni mlin še v Jaršah, ki ga je gnala turbina z močjo 20 KM, zaposlenih pa je bilo pet mlinarskih pomočnikov. Naslednja predelava mlina na

Savi je bila 1893, ko je nov lastnik mlina, Vinko Majdič vgradil novo vodno turbino z močjo 300 KM, ki mu je zadostovala za potrebe povečanega mlina in za pogon dinamometer 15 kW za lastno razsvetljavo. Verjetno je bilo na razpolago še dovolj moči za pogon še kakšnega dinamometer za razsvetljavo mesta Kranj, pa nikakor niso našli skupnih interesov.

Po končani I. svetovni vojni se je Vinko Majdiču zaprl trg za mlevske izdelke v avstrijske alpske dežele in v italijanske primorske dežele, saj se je znašel v novi državi. Podjetje se je znašlo v krizi in Vinko Majdič je videl rešitev v gradnji elektrarne.

Povezal se je z novo nastalim podjetjem Strojne tovarne in livarne v Ljubljani, ki je gradilo tudi vodne turbine. Zaprošil jih je, da mu pripravijo predloge za izkoriščanje vodne sile na reki Savi in predloge za gradnjo nove elektrarne.

Sodelovanje Vinka Majdiča s podjetjem Strojne tovarne in livarne v Ljubljani

Zdaj pa smo prišli do dokumenta iz zupščine inž. Schneiderja, ki je v lasti avtorja članka. Dokument je dopis Strojnih tovarn in livarn v Ljubljani »Velecenjenemu gospodu veleindustrialku Vinku Majdiču v Kranju« z dne 16. oktobra 1919. S pričujočim dopisom so potrdili »radi reda« vsebino dogovora ob »priliki obiska« ravnatelja gospoda dr. Vidmarja v Kranju. Dr. Vidmar je bil ravnatelj (danes bi rekli direktor) Strojnih tovarn in livarn v letih 1919 do 1922. Bil je priznan elektro-strojni inženir, ki je doštudiral na Dunaju in imel prijavljenih kar nekaj patentov. Nekateri ga poznajo po tem, da je bil znan šahovski velemejster, umrl pa je leta 1962.

Dopis potrjuje dogovor o projektih Vinka Majdiča za pogon mlina, razsvetljava mesta Kranj in projektih za električno centralo, ki bi oddajala tok v okolico mesta Kranj.

Sledi opis obstoječih naprav: »Vaša vodna naprava obstoji sedaj iz 2 zastarelih turbin sistema Jonval. Ti dve turbini nista več v dobrem stanju, izgubili sta več lopat popolnoma, nekaj deloma, špranja je veliko prevelika, tako da stroj ne dela več racijonelno. Prej ali slej bo treba postaviti moderne turbine že zaradi tega, da se popolnoma izrabi dragocena vodna moč, potem pa tudi zaradi tega, da se zasigura mlinu nemoten obrat«.

Naredili so tudi izračun vodne sile: »Če se računa s 4,5 m kot na vsak način porabnim padcem in s 45 m³ kot vodno množino, potem nastane vodna sila kakih 2200 KM. Pogon mlina in razsvetljava mlina in mesta Kranja potrebuje kvečjem 600 KM. Za električno centralo bi Vam ostalo vsled tega ca. 1600 KM«.

Sledi mnenje o ekonomičnosti pogonov za mlin: »Iz več vzrokov bi ne bilo priporočljivo združiti cele energije v eno samo električno napravo, katera bi morala goniti potem tudi mlin. Res je, da bi bil električni pogon udobnejši, res pa je tudi, da prinaša električni pogon mlina večjo požarno opasnost kot mehanični pogon. Pri dvojni transformaciji energije, torej pri transformaciji vodne sile v električno in potem šele električne v mehanično nastanejo precejšne izgube. Čeprav te izgube niso le na strani električnega pogona, čeprav tudi mehanični pogon ni idealno varčen, vendar vsaj v tem slučaju ekonomija stoji na strani električnega obrata.« Podano je nekaj možnosti, kje postaviti nove vodne naprave z ugotovitvijo: »Če se akceptira stališče, da je

najpametneje pustiti mlinu direkten mehaničen pogon in skrbeti za razsvetljava Kranja s posebno turbino, ki naj bi stala v mlinškem poslopju, na vsak način torej izločiti popolnoma električno centralo za bližnjo in daljno okolico mesta Kranja, potem je tudi mogoče tako praktično, aktualnim razmeram res prikladno zidanje in izraba cele vodne sile v večih stopnjah.«

Iz dopisa sledi, da je Vinka Majdiča najbolj zanimalo vprašanje razsvetljave mesta Kranj: »Najnujnejše za Vas je momentalno vprašanje razsvetljave mesta Kranja. Mala turbina, katera bi stala v mlinškem poslopju in katera bi razsvetljevala mesto Kranj, bi bila torej prva turbina, katero bi morali naročiti in postaviti. Ker pa zahteva izvršitev tude te prve stopnje vodnega programa več mesecev, se priporoča kot provizorij naprave za razsvetljava mesta Kranja brez te prve vodne turbine. Če potrebuje mesto Kranj všteti Vašo domačo napravo 3000 žarnic po 16 sveč, nastane na ta način potreba električnega učinka ca. 30 kilovatov. S potrebno rezervo bi bilo torej postaviti električni generator za približno 40 kilovatov. Ta generator, kateri bi bil obtežen seveda samo v temnih urah, bi lahko dobil zaenkrat provizorično pogon od sedanje glavne transmisije, obtežil bi torej obstoječi stari 2 turbini. Ta mehanični provizorij bi bil dopusten vsled tega, ker bi omejili pogon mlinške koparije, katera potrebuje približno 60 KM za svetle ure dneva. Stari turbini bi torej oddajali: podnevi 60 KM kopariji, ponoči pa električnemu generatorju.

Mala turbina, katero bi bilo treba vzeti seveda takoj v delo, bi morala imet 60 KM. Ta turbina bi potem prevzela pogon električne centrale, bila bi seveda podnevi neobtežena, mogla bi torej podnevi gnati ali koparijo direktno, ali pa z električnim prenosom kake druge stroje v mlinu ali žagi na otoku.«

V dopisu sledi »zelo važno vprašanje oblike električnega toka«. Nastopijo različne potrebe po toku: »Ker imajo dosedanje naprave mesta Kranja enakomeren tok, bi seveda tudi za novo napravo prišel v poštev enakomeren tok. Oziri na Vašo lastno poznejšo

veliko centralo, potem pa tudi oziri na bodoče splošno državno omrežje pa zahteva brez dvoma vrtilni tok in sicer vrtilni tok normalne napetosti 220, oziroma 380 voltov. Žarnice bi bile torej za 220 voltov, motorji za 380 voltov. Težkoče, ki bi nastale pri priklopljenju dosedanjih motorjev v mestu Kranju nimajo navzlic velikopoteznemu splošnemu električnemu programu nobene važnosti.

Električni generator bi lahko imel 750 obračajev v minuti. Današnja glavna transmisija dela sicer le 92 obračajev v minuti. Prestava z jermenicami od 92 do 750 obračajev je za enkrat precej visoka, mogoča pa je ...«

Da je imel Vinko Majdič velikopotezne načrte, nam kaže naslednji zapis: »Tretja stopnja zidanja bi bila vodna in električna naprava na koncu otoka, naprava torej, ki bi reprezentirala Vašo hidroelektrično centralo, za bližnjo in daljno okolico mesta Kranj.«

Vinko Majdič je imel v načrtu zgraditi novi jez: »Novi jez, ki si ga mislite sezidati po jako priporočljivem švicarskem sistemu, bi imel po našem mnenju le eno zatornico za gramoz. Radi centrifugalne sile je gramoz le na levem bregu vodnega kanala nevaren. Sedanja žaga je seveda tej novi napravi na potu.«

Strojne tovarne in livarne v Ljubljani so se obvezale, da bodo »za postavljanje turbine za električno napravo mesta Kranja« takoj poslali inž. Schneiterja, da si »bode napravil potrebne podatke«.

Na koncu dopisa pa se Strojne tovarne in livarne ponudijo, da bi lahko »tudi prej začeli obdelovati drugo stopnjo Vaših projektov, ker je momentano naš oddelek za turbine manj obtežen. Na vsak način pa se bomo potrudili, da Vam bomo pomagali z vsemi svojimi močmi pri izvršitvi Vaših projektov.«

Dopis pa se konča s takrat uporabljanim: »Z odličnim spoštovanjem.« Na izvirniku je verjetno podpis dr. Vidmarja, ki ga pa na kopiji, ki je v moji lasti, ni. Ta kopija izhaja iz zapuščine g. Schneiterja, ki je leta 1922 zapustil Strojne tovarne in livarne v Ljubljani in ustanovil lastno podjetje za proizvodnjo vodnih turbin v Škofji Loki.

Darko Cafuta

UDARCI Z RAZUMOM IN SRCEM

Poskušaj nenehno izboljšati svojo osebnost! Nprestano bodi iskren v svojem obnašanju in obdrži pot poštenosti! Razvij duha truda in se sooči z naporu in žrtvami z nepremagljivim duhom! Vedno se obnašaj vljudno in spoštljivo! Nikdar se ne predaj jezi in strasti! To je pet zlatih pravil oziroma zapovedi karateja, po katerih se ravna vsak pravi karateist, pravi Ivan Mravljak, mojster karateja 4. dan, sicer pa vodja nadzorništva Crna na Koroškem (Elektro Celje). Pred meseci se je s kolegi udeležil treningov na Japonskem.

kilogramov, razvije izredno moč in v hipu onesposobi celo do petkrat težjega moškega. Tako je bilo ugotovljeno na podlagi fizikalnega izračuna,« pojasnjuje Ivan Mravljak.

V klubih tradicionalnega karateja Mežica in Prevalje se ukvarjajo z brezkontaktnim karatejem, kar pomeni, da nasprotnika ne smeš udariti, pač pa se mu z nakazanim udarcem samo približaš na določeno razdaljo, ki ne sme biti ne prevelika ne premajhna. Če udarec zadene v živo, sledijo kazenske točke, če pa je razdalja prevelika, karateist ostane brez točk. Kot že rečeno, pa pri karateju ne gre samo za fizično plat, pač pa so izredno pomembne tudi karakterne lastnosti, kot so zupanje vase, pokončnost, samozavest, pogum in drugo. Pri karateju moraš nasprotnika dobro oceniti, pred tekmovanjem in po njem pa so pomembni tudi izrazi poklonov in spoštovanja do nasprotnika.

Včem je temeljna filozofija in zasluga karateja? Kot izhaja iz omenjenih pravil, karate oblikuje in krepi značaj, vodi k iskrenosti, razvija stabilnega duha, uči spoštovanja in razvija samokontrolo.

Na to pot se je leta 1980 podal tudi *Ivan Mravljak* in se z dušo in telesom predal tradicionalnemu karateju. Po dolgih letih naporenega treniranja in samodiscipline je postal mojster karateja na stopnji 4. dan, predsednik sodniške komisije, državni sodnik v tradicionalnem karateju, glavni trener karateja v Mežici ter ustanovitelj in predsednik karate kluba Prevalje. Trenutno se na treningu pripravlja na osvojitve karatejske stopnje 5. dan (uporablja se tudi izraz črni pas), piše pa tudi knjigo z navodili za sojenje na tekmovanjih v tradicionalnem karateju.

»V Sloveniji poznamo športni in tradicionalni karate, ki sta kot športni disciplini priznani od olimpijskega komiteja. Tradicionalni karate se izvaja po fizikalnem principu. Pri tem je nujno potreben pravilni položaj telesa, nog in rok, mirnost in osredotočenost na nasprotnika itd. Če je vse pravilno izvedeno, lahko ženska, ki na primer tehta šestdeset

Foto Miro Jakomin

Ivan Mravljak v domačem vadbem prostoru - tokrat brez kimona.

Svojevrstno doživetje na Japonskem

V dneh od 21. februarja do 4. marca 2004 je Ivan Mravljak skupaj s kolegi iz karate kluba shotokan Celje obiskal Japonsko, kjer je v živo in s čisto nekega novega vidika spoznal izjemno privlačnost karateja. V Tokiu je sedež najstarejše in največje karatejske organizacije na svetu (Nippon karate kyokai - Japan karate association). V JKA je vključenih 126 držav članic, v katerih vadi več milijonov karateistov. Kot edina karatejska organizacija ima JKA pravico nastopati v dvorani borilnih večšin v vrtu kraljeve palače (Nippon Budokan).

Kakšni so vaši vtisi o deželi vzhajajočega sonca? Kako ste se gibali po Tokiu?

»Vtisi so preprosto povedano čudoviti in enkratni. Potovanje po Tokiu je najcenejše s podzemno železnico Metro Network. Dnevna vozovnica stane 1.000 jenov (1.800 tolarjev). Linije so označene z barvami in za potovanje potrebuješ karto, da veš, kje prestopiti na drugo linijo oziroma izstopiti z vlaka. Vozni red vlakov je na vsakih pet minut in vlaki so ves čas polni. Poleg podzemne železnice je potrebno za določene dele mesta uporabljati JR East Linijo in druge železnice, na primer Kaisei Line, za katere je treba posebej kupovati vozovnice.«

Kje in kako so potekali vaši treningi?

»Vadili smo v prostorih JKA hondu dojo ter v Shokukan doju univerze Keizai. Treningi so potekali dvakrat na dan, po eno uro dopoldan in dve uri zvečer. Sensei (mojstri) so se vsak dan menjavali in se držali pravila, da so v trening zajeli vse komponente karateja. Na treningih smo uporabljali temeljno tehniko s poudarkom na zadnji nogi in začetni hitrosti giba. Treningi so se med sabo razlikovali. Tako je pri Sensei-ju Abeju trening trajal po dve uri in je bilo več ponavljanja in učenja, medtem ko je bil trening na fakulteti bolj namenjen kondiciji in smo naredili tudi več kakor tristo udarcev naprej (mae-geri).«

Kakšna je razlika med našim in japonskim karatejem?

Foto Sonja Mravljak

»Največja razlika med treningom, ki ga poznamo pri nas doma, in njihovim je bila v intenzivnosti treninga in ponavljanju temeljnih tehnik. Razlika je najbolj vidna v Kumiteju, to je v borbi. Japonci imajo izrazit borbena duh, borba poteka brez kompromisno in čvrsto.«

Kdo je vodil vaše treninge?

»Treninge so vodili sami priznani japonski mojstri s šesto, sedmo in celo osmo karatejsko stopnjo. Ti japonski mojstri še vedno izvajajo pristno karatejsko večino z velikim poudarkom na temeljih, tako da začutiš bistvo karatejske tehnike. Sam pri sebi sem ugotovil, da se moram vračati na začetek v temeljno tehniko. Prav izkušnje s teh treningov so me usmerile, da je se je treba še bolj poglobiti v bistvo karatejske tehnike.«

Morda še nekaj besed o Tokiu. Kako bi ga na kratko opisali?

»Za večino prebivalcev tega planeta je Tokio velemestno mravljišče. To veliko mesto šteje z okoli 14 milijonov prebivalcev, več kot še enkrat toliko pa se jih vsak dan vozi na delo. Značaj mravljišča si je mesto pridobilo po Japoncih, ki venomer hitijo. V Tokiu si vsekakor splača ogledati

najlepši in najmirnejši del mesta, to je vzhodni del Imperial Palace, kjer so vrtovi. V ostalem delu te palače pa je velika gneča.«

Katere so na primer še druge znamenitosti?

»Od številnih znamenitosti, ki jih najdete naštetje v vseh vodičih, bi še posebno priporočil ogled parka Ueno in vladnih stolpnic v Shinjuku, kjer vam je na voljo čudovit pogled na mesto. Če želite videti največjo veleprodajo rib na svetu, se zgodaj zjutraj pojavite na trgu, imenovanem Tsuki Fish Market. Elektroniko dobite v Akihabari, nakupujete v Ginzi, če pa se želite zabavati, je tudi mnogo zanimivih priložnosti. Za vse, ki imajo veliko časa in denarja, pa priporočam obisk gledališča Kabuki na Harumi Dori v Ginzi.«

In kakšen vtis so na vas naredili prebivalci na Japonskem?

»Japonci so zelo prijazni, čeprav dajejo vtis, kot da se jim vseskozi mudi in da se vsak meni le zase. Če vidijo, da imaš težave in se ne znajdeš, ti takoj priskočijo na pomoč in ti pomagajo.«

Miro Jakomin

Karate sodi med najbolj privlačne borbene veščine. Od leve proti desni mojstra karateja Rafko Marn (3. dan) in Ivan Mravljak (5. dan) v spopadu.

R

AJKO ROJS - ČASTNI NAČELNIK GRS

Začetek letošnjega zbora gorskih reševalcev Slovenije, ki je vsaki dve leti, je bil kot običajno slovesen, saj so podeljevali priznanja. Naziv »častni načelnik« postaje GRS Maribor je tokrat prejel Rajko Rojs, zaposlen v Elesu, v dejavnosti Upravljanje prenosnega omrežja, služba za vodenje. To je bil tudi povod za naš pogovor z njim.

1974 pa sem opravil izpit za člana GRS. Takrat so bile poti daljše.«

Torej bo letos minilo ravno 30 let od izpita ...

»Res je, na to še pomislil nisem. Od leta 1978 do 1998 sem bil potem načelnik. Naša postaja se je v tem času precej razvila, tudi številčno. Po smučarski liniji smo pokrivali 60-kilometrsko območje Pohorja, imeli smo reševalne skupine vse do Slovenj Gradca. Ko sem končeval »načelnikovanje«, nas je bilo vseh skupaj 140,

Nam lahko poveste, s čim se ukvarjate v Elesu?

Izdelujem navodila za daljnovode, ki se obnavljajo, trenutno pa delam za nuklearko. Pišem tudi navodila za distribucijo in druge partnerje. Delo počasi predajam mlajšemu, saj prihodnje leto odhajam v pokoj.«

Kako ste prišli v Gorsko reševalno službo (GRS), od katerega leta delujete v njej?

»Leta 1960 sem v Kranjski Gori opravil izpit za učitelja smučanja, v času ko je začela obratovati Pohorska vzpenjača. Bil sem zainteresiran, da bi GRS - ki je v Mariboru obstajala od leta 1948 - delovala tudi na smučiščih. Preko smučanja smo bili vsi povezani. V postaji GRS Maribor delujem od leta 1962, in sicer najprej kot smučarski reševalec, sočasno pa sem se vpisal v alpinistično šolo Kozjak in to so bili moji prvi koraki v 'alpinistične' hribe. V hribih sem bil, kolikor je pač čas dopuščal. Takrat so bile sobote še delovne, popoldan je bil vlak v 'Juljice', v ponedeljek ob 5. zjutraj pa nazaj v Maribor - tako si imel na razpolago enodnevno 'plezarijo'. Leta 1966 sem prevzel funkcijo tajnika. Do leta 1969 sem bil pripravnik, leta

Foto Vladimir Habjan

17 gorskih reševalcev, 3 pripravniki, ostalih 120 pa je bilo v smučarski reševalni službi. To so bili večidel študentje.«

Kakšne reševalne akcije ste imeli v tem času?

»Večina akcij je bila smučarskih, teh je bilo okrog 120, drugih pa je bilo malo, od tri do šest na leto. Ukvarjali smo se predvsem z iskalnimi akcijami, žal pa smo morali v eni od njih prenesti tudi umrlega planinca. Padel je čez slap Šumnik. Zdaj je vseh akcij čez petsto na leto.«

Imate torej dolg reševalni staž. Kako gledate na razmere nekdaj in danes, je reševanje kaj drugačno?

»Reševalno delo je bilo času primerno, oprema pa je bila zelo slaba, zato smo improvizirali, kolikor se je dalo. Še danes se na tečajih GRS vadi improvizacija, čeprav se v reševalnih akcijah dela predvsem s tehničnimi sredstvi.«

Dvajset let načelnikovanja je kar dolga doba, kako vam je šlo od rok?

»To je bilo nekaj groznega, kot da bi imel majhno podjetje. Postajalo je čedalje težje, s čedalje večjimi zahtevami. Med tem časom smo prišli v sklop sistema za zaščito in reševanje, kjer je bilo čedalje več administracije. Ta dela sem opravljal že kar redno v poznih nočnih urah, potem pa so bili tu še sestanki, saj smo denarna sredstva sami dopolnjevali ... Veliko dela je bilo na občinah, ravno ko sem jih navadil, da so začeli ceniti naše delo, so se vodilni ljudje zamenjali, pa si ponovno začel od začetka ... Ker nismo imeli toliko svojih hribov, smo v mojem času ob koncih tedna skupaj s celjskimi kolegi dežurali na

Okrešlju, pa na Korošici, tako da smo jim bili v pomoč.«

Se kakšne akcije posebej spominjate?

»Smrtnih primerov, kot je bil pri slapu Šumnik, ni bilo veliko, ker območje Pohorja hribovsko ni zahtevno. Iskalne akcije pa smo imeli kar krute. Po navadi so nas klicali v nedeljo popoldan ali zvečer. Pozimi si potem šel z Rogle na drugo stran, recimo proti Ribniški koči, pa hkrati v Mislinjsko dolino, in tako smo iskali vso noč pa še drugi dan dopoldne, obenem pa obveščali po radiu in čakali obvestila. Potem smo res dobili od doma pogršanega sporočilo o njegovi vrnitvi, kar pomeni, da smo bili na terenu okrog dvajset ur. To so bile najbolj zahtevne akcije na našem območju. Seveda pa smo sodelovali tudi na akcijah drugih postaj, saj smo bili veliko v hribih.«

Mariborska postaja GRS je znana po uporabi sprejemnika GPS, ki nam pomaga pri orientiranju ...

»To je zelo dobra zadeva. Naši fantje jo dobro obvladajo. Reševalno območje, ki ga pokrivamo, je zelo primerno za iskanje z GPS. Slednjega smo na primer uporabili, ko je strmoglavilo malo letalo. Dejansko smo ga našli s frontalnim iskanjem, čeprav nam je dala kontrola poletov najprej napačna izhodišča. Zdaj je GPS v uporabi že v vsej Sloveniji.«

Vam je torej stalnica v življenju smučanje in GRS ...

»Ja, pa še eno sem imel - veslanje po divjih vodah. To je vse povezano, adrenalinsko.«

Kaj pa plezanje?

»Tudi to seveda. Večinoma sem plezal v domačih gorah, pozneje tudi drugje, s hčerko na primer v Dolomitih. Zdaj me hči vodi na vrvi, včasih pa sem jaz njo.«

Hči je Tanja Grmovšek, alpinistka leta 2003.

Ste jo vi navdušili za alpinizem?

»Pravzaprav sem navdušil vse otroke. Ko smo bili na Okrešlju, sem imel s sabo vedno vrvi in smo plezali po balvanih, pa na ture smo skupaj hodili. Nekaj potem otrokom ostane.«

Je torej vsa družina »bribovska«?

»Imam tri otroke - prvi je sin, ki vodi reševalno službo na smučišču, druga je hči in je bila v slovenski smučarski reprezentanci, potem pa je šla študirat v ZDA in bila nekaj časa profesionalka. O najmlajši, Tanji, smo rekli, da je ne bomo več obremenjevali, toda geni so pokazali drugače. Sama je na vsem lepem povedala, da se je vpisala v alpinistično šolo. To, kar sem v mladih letih dal otrokom, mi zdaj vračajo: prva hčerka po smučarski plati, druga po alpinistični. S prvo sva skupaj smučala v Aspnu v Koloradu. Tanjo sem spodbudil, da je obiskala sestro v Ameriki. Tam je bila med samimi alpinisti in je začela plezati dolge in zahtevne smeri. No, zdaj pa je alpinistka leta in ima mednarodni razred¹.«

Pa žena?

»Žena je tudi alpinistka, veliko sva skupaj preplezala, zdaj pa večidel turno smučava. Na to sva cepljena.«

Ste v smučarskih krogih še dejaveni?

»Pri učiteljih smučanja pokrivam izobraževanje o nevarnostih v gorah in o gibanju v visokogorju.«

Ste z alpinizmom ali planinstvom poskušali tudi v Elesu?

»Niti ne. Smo pa skupaj kolesarili na Nanos, pa na turno smuko sem jih peljal.«

Gorski reševalci, zaposleni v Elesu, se niti ne poznajo, veste koliko nas je?

»Poleg tebe poznam samo Vladimirja Levo, ki je inštruktor na naši postaji, za druge ne vem.«

Bi povedali še kaj za konec?

»Dal bi napotek planincem, naj vedno pustijo obvestilo v avtomobilu, na armaturni plošči, v katerem naj bo zapisano, kam so šli in kdaj se predvidoma vrnejo. Tako jih potem ob nesreči lažje najdemo.«

Vladimir Habjan

¹ Stopnja težavnosti preplezanih smeri. Op. V.H.

NAJ BO JUTRO NAJPRIJETNEJŠI DEL DNEVA

Zjutraj si vzemite čas zase - preden vstanete iz postelje, naredite nekaj vaj za raztezanje in nekaj razgibalnih vaj, se umijte ali stuširajte za osvežitev, predvsem pa si privoščite zajtrk.

Dan je treba začeti z zajtrkom, svetujejo strokovnjaki zdravstvene organizacije Cindi Slovenija. Marsikdo bo na to porekel, da zgodaj še ne more jesti ali da raje dlje poleži ... V tem primeru je treba spremeniti urnik, se pripraviti, da boste prej vstali, predvsem pa premisliti, zakaj vam zajtrk zjutraj ne tekne. Morda je bil zadnji večerni obrok na jedilniku prepozno, morda je bil preobilan, zato poskusite zmanjšati večerjo oziroma jo pojedite bolj zgodaj.

Pomemben je ritem prehranjevanja

Porazdelitev obrokov v enakomernih presledkih čez ves dan, predvsem pa na tri glavne obroke - zajtrk, kosilo in večerjo - ter dopoldansko in popoldansko malico bo pripomogla v prvi vrsti k temu, da bo vaše telo preskrbljeno z energijo in hranili ves dan. Telo tako ne bo pretirano spreminjalo hranil v maščobne celice, pa tudi prebava bo redna in urejena. Čeprav se na prvi pogled zdi, da boste zaužili preveč, to ni res, saj so obroki praviloma manjši. Obenem pa je treba dodati, da po rednih obrokih, zlasti po jutranjem zajtrku, ne boste imeli občutka zaspanosti in utrujenosti, še zlasti ne tistega, ki ga sicer čutite po obilnem obroku, lažje boste tudi obvladovali delo ter vsakodnevne obremenitve, kar pomeni, da boste svoje življenje doživljali manj stresno, da boste boljše volje, da boste uživali in si znali vzeti več časa zase in za svoje bližnje.

Taka napoved zveni skorajda pretirano optimistično, a vendarle ne moremo zanikati, da smo precej bolj slabe volje in nerazpoloženi, če smo lačni že nekaj časa, obenem pa vemo, da si v dani stresni situaciji ne bo mogoče vzeti dovolj časa za prigrizek. Tako je treba nekaj na hitro pojediti, zato hrana obleži v želodcu, naše počutje pa ni nič boljše. Treba si je torej vzeti čas za hrano, še zlasti za zajtrk, kot smo poudarili že na začetku.

Uravnotežena prehrana

Zajtrk naj bo sestavljen iz škrobnih živil ter mleka in mlečnih izdelkov, sadja in zelenjave. Sicer pa morajo biti tudi preostali obroki pestri in sestavljeni iz različnih živil, saj bo le tako vaše telo ustrezno preskrbljeno s hranili, energijo in zaščitnimi elementi.

Predvsem je treba paziti pri skupini živil z veliko maščobe in sladkorjev, zato jih uživajte zmerno, vsekakor pa naj ne sestavljajo več kakor tretjino dnevne prehrane, svetujejo pri organizaciji Cindi. Najbolj pomembna je skupina živil, med katere sodijo kruh, žita, testenine in krompir, zato jih je treba zaužiti največ, sledita skupini mleko in mlečni izdelki ter meso, perutnina, ribe, stročnice, jajca in lupinasto sadje, prav tako pomembni pa sta skupini sadje in zelenjava. Prehrambena piramida si po Cindi od zgoraj navzdol torej sledi takole: živila z maščobami in sladkorji, mleko in mlečni izdelki ter meso, stročnice in jajca, sadje

in zelenjava, najbolj širok del pa pripada kruhu, testeninam, žitu in krompirju.

Neločljivi, še več, celo najpomembnejši del uravnotežene prehrane, je tekočina. Telo jo nujno potrebuje, zato popijte vsak dan od šest do osem kozarcev vode, količino pa enakomerno razporedite čez ves dan.

Z zajtrkom bo dan vaš! Zveni skorajda osladno, a vendarle - za vse tiste, ki si ne morete predstavljati, da bi zjutraj kaj pojedli - kaže poskusiti. Počasi se bo telo že privadilo, toda temu ritmu je treba prilagoditi tudi preostale obroke in poskrbeti za redno in uravnoteženo prehrano. Tako bo telo tudi vseskozi zaposleno in hranil ne bo pretirano spreminjalo v maščobne celice. Pred poletjem se torej ni treba izstradati, kot v teh dneh marsikdo počne, temveč zgolj poskrbeti za pravi ritem prehranjevanja.

Simona Bandur

Povzeto po brošuri Cindi Slovenija

V zdravi prehrani ima porazdelitev dnevnih obrokov hrane velik pomen. Pri tem ima posebno mesto zajtrk, ki vam bo dal energijo za delo, izboljšal bo vaše počutje in razpoloženje, zato boste tudi bolj sposobni za intelektualne in telesne napore.

AJDNA

*In pravijo, da v gori Ajdni
še vedno grad visok stoji,
da nihče vanj ne more,
orjakov pa že davno ni.*

Tole je konec ljudske pesmi o orjakinji ajdovski deklici in njenem očetu, ki sta živela na Ajdni. Ali morda veste, kje je to? To je osamljen skalni vršac (1046 m), ki kot prižnica štrli iz južnega pobočja Stola. Znana je predvsem kot poznoantična naselbina. Zanimivo je, da so arheološka raziskovanja temeljila predvsem na ljudskem izročilu, ki pa se je pokazalo kot resnično. Naselbina je nastala v času propadanja rimskega imperija okrog 5. stoletja. Sredi vseh vojnih viher, ropanja, požiganja in morije je bilo prebivalstvo prepuščeno smo sebi. Tako so začele nastajati naselbine. Od vseh, ki jih je v Sloveniji kar precej, ima Ajdna najvišjo in najmarkantnejšo lego. O Ajdni je prvi pisal J. V. Valvasor leta 1689, naslednji je bil prvi znani arheolog Karl Dežman (1879), ki je opravil prva arheološka izkopavanja. Leta 1908 si je Ajdno ogledoval kustos Valter Šmid, ponovno pa so lopate zapele leta 1959 in 1960 na pobudo Tehniškega muzeja Železarne Jesenice. Leta 1976 je raziskovanje začel kustos Gorenjskega muzeja Andrej Valič. Danes so na vrhu restavrirani ostanki naselbine, ki jo še vedno urejajo.

Kakšna je bila nekdanj videti Ajdna? Na malem, težko dostopnem in s stenami obdanem vrhu, je bila starokrščanska cerkev in dvajset drugih objektov, ki so bili razporejeni na treh terasah. Imeli so celo vodno cisterno. Verjetno je tu živelo kakih sto prebivalcev. Na grobišču (pokopavali

so le privilegirane) je bila v najbogatejšem grobu pokopana mlajša ženska - morda se nanjo nanaša legenda o ajdovski deklici v severni steni Prisanka? Ugotovljeno je bilo, da je bila cerkvena stavba v neki večji katastrofi domala porušena, vendar ponovno obnovljena. Bivalni objekti so bili skromnih dimenzij, kar kaže na prostorsko stisko. Drobne najdbe pričajo, da so se kljub odročni legi ukvarjali s poljedelstvom, živinorejo, pridobivanjem in predelavo železa, keramično obdelavo ter celo trgovino, saj je bil na primer najden ostanek afriške amfore. Skoraj popolna odsotnost novcev izpričuje prevladujoče naturalno gospodarstvo. V 7. stoletju se najdbe prenehajo. Kaj se je zgodilo s

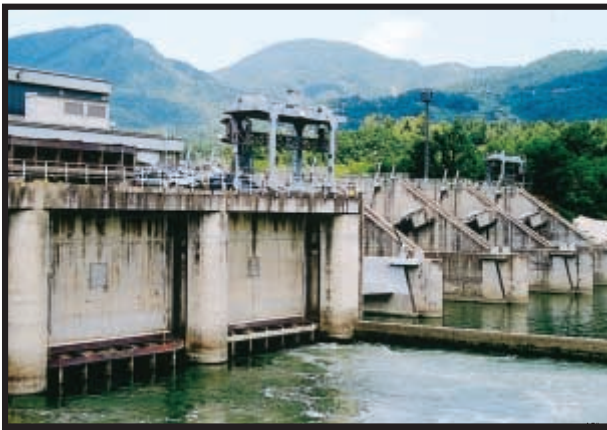
prebivalci Ajdne, ne vemo natančno. Dokazano je, da je bila cerkev na silo porušena in izropana. V tem času pridejo kot napadalci v poštev le Slovani. Spomin na Ajdno je v našem izročilu ostal v ljudskih pesmih in povestih o Ajdih, belih ženah, rojenicah in sojenicah, pa tudi v imenih krajev, rek, znanjih v obrti in kmetijstvu ter obliki razvalin njihovih naselbin.

Na Ajdno lahko pridemo na več načinov. Peš (gozdna cesta je čisto blizu) je najbližje po strmi gozdni poti iz Potokov (blizu Jesenic, 1 ura, neoznačeno), iz doline Završnice (označena pot do Valvasorjevega doma), nato po gozdni cesti in spet ob markacijah s severa (dobri 2 uri) ali iz Koroške Bele (označena pot, dobri dve uri). Na vrh lahko pridemo od zahoda (nezahtevno) ali od severa čez kratko stenico (zahtevno, nekaj klinov). Ajdna je zanimiva tudi zaradi redkega rastlinstva, najbolj znan je črni bor - v združbi z ruševjem, kar pomeni, da gre za edinstveno mešanje mediteranskih in alpskih združb. Z vrh je lep razgled. Vodniki: Stanko Klinar: Karavanke (PZS), zemljevidi: Stol in Begunjsčica (1:25.000), Karavanke (1:50.000).

Vladimir Habjan

Foto Vladimir Habjan

VLADIMIR SRUK	▽	▽	VINSKA PENA, SODO	PREMIKANE ZASTAVE V VETRU	ZMRZNE-NA VODA	ODSTRA-NJEVALEC LAKA							
PILA ZA LES, RASPA													
KDOR SE RAD HVALI													
NIZOZEM. SLIKAR IZ 18. ST. (ADRIAEN)													
VKOPANJE							▽	ZMEŠ-NJAVA, KAOS	KAREL STREKELJ	ZADNJE PREDIVO, TULJE	HLEV ZA SVINJE	NEKDANJE MEHIŠKO LJUDSTVO	
OLIVER ANTAUER			NESPO-DOBNOST, POLTENOST VNEMA										
avtor VINKO KORENT	PANGER-MANIZEM BODALO (ZASTAR.)												
KDOR BELI, LIČKA KORUZO (NAREČNO)						ZOLA EMILE			HLOD VTIC				
ALŽIRSKO PRISTANIŠČE					DODATEK K POGODBI	PRED-BOŽIČNI ČAS							
SOCNA BUČA, MELONA						PERJE PRI REPI GRŠKA CRKA				JE(Ž) PRI-VRZENKA RASIZMA			
EDVARD GRIEG			TROJAN. JUNAK RISBA, SKICA					AZIJSKA DRŽAVA (BAGDAD)					
NEKD. SL. ALPSKI SMUČAR (ROBERT)				FIGURA V ČETVORKI POTEG Z REZILOM				ZLATO JABOLKO SL. PESNIK (JOŽE)					
risba KIH	KONEC ŽIVLJENJA	DRŽAVA V ZDA MESTO OB LOARI (FR)									IZ SLAME PLETENA TORBA	SREDOZEM. OKRASNA RASTLINA	
POSLEDICA DUŠEVNE PREOB-REMENTIVJE						ANKA (LJUBK.) MESTO V ROMUNIJI							
NEKD. KONG. POLITIK COMBE						PREDELANI ESPERANTO MIMIK, MIMOS			UDAREC S SEKIRO VEČNOST				
PRIPADNIK SLOVAN. NARODA				TRAVNIŠKA CVETLICA VINKO OSLAK									
MESTO V SEVERNI ITALIJI								ČLOVEK Z VELIKIMI OČMI, OKAČ					
NAŠ STIK	GIB RAMEN, S KATERIM SE KAJ IZRAZI							ZGORNJI DEL STOPALA					

Rešitev nagradne križanke: PE, BRNICA, REEVES, ENRICO, LS, LOG, ER, UVALA, ASIR, TOČENJE, JAMIČ, TOUR, ELEMI, LADO, TEMPO, MD, SATURN, OBZIR, KROHOT, KARLO, OTTA, KAM, DION, SIDOL, EK, SRDITOST, LUC, MENAŠE, TO, ILEANA, APNAR, CUNJA, AVEIRO, ASTAT, MAKLEN. Sreča pri žrebu je bila tokrat najbolj naklonjena **Marti Bedenik** iz Dola pri Hrastniku, **Nikoli Praprotniku** iz Velenja in **Jožetu Bertalančiču** iz Rogaske Slatine, ki bodo lepe praktične nagrade prejeli po pošti. Nagrajencem iskreno čestitamo, vsem drugim pa želimo več sreče prihodnjič.

STOPITE IZ TEME

Oglašujte v reviji *naš* **STIK**

info:
"itak"

Itak d.o.o., marketing in tržne komunikacije, tel.041 40 91 91

*Zmeraj oprosti
svojim sovražnikom.
Ničesar ni,
kar bi jih
bolj razjezilo.*

Oscar Wilde

